

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Michalovce na roky 2016-2025

Obsah

.....	1
Úvodná časť.....	4
Vyhodnotenie realizácie opatrení v programovom období 2007 – 2015	9
1. ANALYTICKÁ ČASŤ.....	11
1.1. Základné vymedzenie a poloha mesta Michalovce.....	11
1.1.1. Matematicko-geografická poloha	12
1.1.2. Fyzicko-geografická poloha	12
1.1.3. Humánno-geografická poloha.....	13
1.2. Prírodné podmienky.....	15
1.2.1. Abiotické faktory	15
1.2.2. Biotické faktory.....	16
1.3 Demografická charakteristika.....	19
1.2.1. Plodnosť.....	20
1.2.2. Veková štruktúra	21
1.2.3. Národnostná štruktúra	23
1.2.4. Náboženská štruktúra.....	24
1.2.5. Vzdelanostná štruktúra	24
1.4 Hospodárska základňa.....	26
1.5 Infraštruktúrna vybavenosť.....	28
1.5.1 Technická infraštruktúra	28
1.5.2 Sociálna infraštruktúra	29
1.6. SWOT analýza	32
2 STRATEGICKÁ ČASŤ.....	34
2.1 Strategické koncepčné dokumenty na európskej, národnej a regionálnej úrovni.....	34
2.2 Strategický rámec rozvoja mesta Michalovce	36
2.3 Komentár k strategickému rámcu	37
Environmentálna oblasť	41
3 PROGRAMOVÁ ČASŤ	42
4 REALIZAČNÁ ČASŤ.....	66
4.1 Akčný plán na rok 2016 s výhľadom do roku 2018.....	66
4.2 Východiská a popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR	69
4.3 Popis postupov organizačného a inštitucionálneho zabezpečenia realizácie	70
4.4 Systém monitorovania a hodnotenia PHSR	71

4.5	Stručný popis komunikačnej stratégie.....	72
5	FINANČNÁ ČASŤ.....	74
5.1	Indikatívny finančný rámec.....	74
5.2	Financovanie kapitálových investícií za pomoci EŠIF	75
5.3	Alternatívne financovanie kapitálových investícií.....	76
5.3.1.	Zhodnotenie súčasnej finančnej situácie mesta Michalovce	77
5.3.2	Typy dlhodobého financovania	77
	Záver	81

Úvodná časť

Formulár Ú7 – Titulná strana dokumentu PHSR mesta Michalovce

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Michalovce na roky 2016 - 2025
Územné vymedzenie:	Mesto Michalovce
Územný plán mesta schválený:	Dňa 26.2.2008
Dátum schválenia PHSR:	
Dátum platnosti PHSR:	Do 31. 12. 2025
Verzia:	1.0 ¹
PHSR publikované verejne:	

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej PHSR) je jedným zo základných a kľúčových dokumentov pre riadenie samosprávy. Tvorba dokumentu vychádza zo Zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. PHSR je strednodobý rozvojový dokument spracovaný na obdobie 7 až 10 rokov, pričom reflektuje programové obdobie 2014 – 2020. Predstavuje naplnenie princípu programovania definovaného pre regionálnu politiku Európskej únie, ktorého zmyslom je podpora integrovaného, viacročného plánovania rozvoja regiónov, miest a obcí formou koncepčných strategických dokumentov.

Dokument vznikol v súlade s cieľmi Národnej stratégie regionálneho rozvoja a strategického dokumentu PHSR Košického samosprávneho kraja, pričom zohľadňuje špecifické vlastnosti mesta Michalovce a potreby identifikované občanmi mesta. PHSR poskytuje komplexnú analýzu aktuálneho stavu územia a definuje strategické ciele a opatrenia v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti a k nim priradené projektové zámery.

Účelom PHSR mesta Michalovce je zabezpečenie kontinuálneho rozvoja, ktorého napĺňanie bude monitorované, hodnotené a v prípade potreby aktualizované na každoročnej báze. Zapojenie verejnosti do procesu prípravy a následne aj hodnotenia a aktualizácie zabezpečí, že PHSR bude živým dokumentom, s predpokladom širokej miestnej podpory pri napĺňaní spoločne definovaných cieľov na zabezpečenie vyváženého trvalo udržateľného rozvoja mesta.

Tvorbe dokumentu PHSR mesta Michalovce na roky 2016-2025 predchádzalo vypracovanie samostatnej časti „Plnenie opatrení strategických cieľov PHSR Mesta Michalovce za obdobie 2007 – 2015“

Formulár Ú1 predstavuje „Zámer spracovania PHSR“, ktorý bol schválený mestským zastupiteľstvom pred samotnou realizáciou tvorby dokumentu PHSR.

¹ Prvé prijaté znenie sa označuje číslom 1.0, v prípade zásadnej zmeny sa ďalšie aktualizované verzie označujú 2.0, 3.0 atď. V prípade malých zmien sa označuje 1.1 atď.

Formulár Ú1 – Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Michalovce na roky 2016 – 2025
Forma spracovania	<p>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja bude spracovaný v súlade s Metodikou na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, verzia 2.0 február 2015, publikovanú Ministerstvom dopravy, výstavby, a regionálneho rozvoja SR a to v súvisi s novelou Zákona o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR 18.júna 2015. PHSR bude rešpektovať povinné prílohy, plánovacie a podporné dokumenty k metodike a postup tvorby navrhovaný metodikou.</p> <p>Strategický dokument bude spracovaný pracovníkmi samosprávy v partnerstve verejného, súkromného a tretieho sektora s pomocou externej metodickej podpory.</p> <p>Program rozvoja bude vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja a bude zohľadňovať ciele a priority ustanovené v Programe rozvoja Košického samosprávneho kraja a zároveň bude vykonané spolu účastníckym spôsobom so zapojením :</p> <ul style="list-style-type: none"> - zamestnancov mestského úradu - poslancov mestského zastupiteľstva - bude rešpektovať a využívať pripomienky a výstupy pracovných skupín, externých odborníkov a širokej verejnosti. <p>Dokument PHSR 2016-2025 rešpektuje povinné prílohy, plánovacie a podporné dokumenty k metodike a postup tvorby navrhovaný metodikou.</p>
Riadenie procesu spracovania	<p>Pracovné skupiny zložené z vedenia mesta, zamestnancov MsÚ, poslancov MsZ a komisií pri MsZ s pomocou externých odborníkov zabezpečujúcich dohľad nad metodikou spracovania dokumentu.</p> <p>Spracovania PHSR sa zúčastnia aj organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta a organizácie s majetkovou účasťou mesta</p> <p>Zapojenie verejnosti a komunikácia s verejnosťou: zapojenie prostredníctvom dotazníkového prieskumu, informovanie bude prebiehať formou oficiálnej webovej stránky mesta ako aj prostredníctvom zasadnutí MsZ.</p> <p>Riadiaci tím:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Viliam Zahorčák, primátor mesta - MUDr. Benjamín Bančej, zástupca primátora mesta - Ing. Zdenko Vasiľ, prednosta MsÚ

Koordinátor riadiaceho tímu:

- RNDr. Jana Machová,
Odbor informatizácie a grantov,
056/ 68 64 176,
jana.machova@msumi.sk

Koordinátori pracovných skupín:

- RNDr. Jana Machová, hospodárska oblasť a životné prostredie
- Ing. Iveta Palečková, kultúra, školstvo, šport, cestovný ruch
- Ján Bumbera, sociálna oblasť, bezpečnosť

Metodický dohľad:

- Eduard Donauer,
konzultant spoločnosti Centire, s.r.o.
0911 790 150,
eduard.donauer@centire.com

Riadiaci tím zodpovedá za:

- Celkovú koordináciu spracovania PHSR 2016 – 2025;
- Zostavenie Zámeru spracovania PHSR;
- Spracovanie analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia s podporou dodávateľa;
- Určenie tém na spracovanie charakteristiky územia;
- Spracovanie východísk pre strategickú časť v spolupráci s dodávateľom (vyhodnotenie predchádzajúceho PHSR, vyhodnotenie väzieb na ďalšie koncepčné dokumenty, súhrnné zhodnotenie situácie cieľového územia, pomenovanie problémov a hľadanie príčin zistených problémov);
- Vypracovanie strategickej vízie v spolupráci s dodávateľom na základe podkladov od pracovných skupín;
- Vypracovanie sumárneho návrhu aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán;
- Stanovenie termínov realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania);
- Vypracovanie formulárov pre prípravu navrhnutých projektov v spolupráci s pracovnými skupinami;
- Spracovanie akčného plánu na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky;
- Vytvorenie systému monitorovania, hodnotenia a aktualizácie PHSR;
- Fungovanie partnerstva, informovanie verejnosti o realizácii PHSR a v prípade potreby verejné prerokovanie aktualizácie PHSR;
- Spracovanie Finančnej časti vo forme finančného rámca pre

	<p>realizáciu PHSR v spolupráci s dodávateľom;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie; <p>Za tvorbu obsahu budú zodpovedať pracovné skupiny zriadené zo zástupcov mesta a partnerských organizácií. Pre účely spracovania dokumentu boli zriadené 3 pracovné skupiny pre oblasť hospodárstva, sociálnych vecí a životného prostredia.</p> <p>Pracovné skupiny zodpovedali za:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prerokovanie východiska pre strategickú časť; - Prípravu podkladov pre formuláciu strategickú vízie mesta; - Návrh strategických cieľov v súlade s vybraným typom stratégie; - Špecifikáciu opatrení, návrh aktivít a stanovenie poradia dôležitosti opatrení a aktivít, projektov vrátane merateľných ukazovateľov výsledku a dopadu; - Prerokovanie návrhu finančnej časti; <p>Proces spracovania PHSR 2016 – 2025 prebiehal v úzkej komunikácii s verejnosťou. Verejnosť bola pravidelne oboznamovaná s priebežnými výstupmi prostredníctvom webovej stránky mesta a názory a pripomienky boli zozbierané elektronickou formou.</p>
Obdobie spracovania	<p>Obdobie spracovania</p> <ul style="list-style-type: none"> - Od 1.5.2016 do 5.8.2016 <p>Harmonogram spracovania</p> <ul style="list-style-type: none"> - Viď časť Formulár č.Ú2 - Harmonogram spracovania PHSR
Financovanie spracovania	<p>Spracovanie bude financované z rozpočtu mesta, náklady na verejné obstarávanie vo výške:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 8 000,- € bez DPH - 9 600,- € s DPH

Formulár Ú2 – Harmonogram spracovania

Termín	V	VI	VII	VIII
Úvod				
Analytická časť				
Strategická časť				
Programová časť				
Realizačná časť				
Finančná časť				
Záver				

Formulár Ú8 poskytuje stručný obsah jednotlivých kapitol dokumentu PHSR a popis kontextu a chronológie ich prípravy.

Formulár Ú8 – Štruktúra dokumentu

Osnova PHSR
Úvod
<ul style="list-style-type: none"> - Základné informácie o dokumente PHSR a jeho obsahu - Stručný popis kontextu vzniku a chronológie prípravy PHSR - Stručné zhrnutie východiskových koncepcných dokumentov týkajúcich sa územia
1 Analytická časť
<ul style="list-style-type: none"> - Komplexná analýza vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí a na základe informácií vyplývajúcich z hĺbkových rozhovorov s vybranými aktérmi pôsobiacimi v meste Michalovce - Grafické a mapové výstupy dopĺňajúce jednotlivé kapitoly - SWOT analýza identifikujúca silné a slabé stránky, vychádzajúce z vnútorných špecifik mesta a príležitosti a ohrozenia rozvoja mesta, predstavujúce externé faktory mimo územia mesta
2 Strategická časť
<ul style="list-style-type: none"> - Vízia územia - Formulácia stratégie rozvoja formou definovania strategických cieľov v jednotlivých politikách (hospodárska, sociálna, environmentálna) - Opatrenia, ktorých realizácia prispeje k napĺňaniu definovaných cieľov
3 Programová časť
<ul style="list-style-type: none"> - Súbor konkrétnych projektových zámerov priradených k opatreniam podľa jednotlivých politík rozvoja - Súbor ukazovateľov výsledkov a dopadov vrátane východiskových a cieľových hodnôt definovaných za účelom vyhodnocovania realizácie PHSR - Formuláre na prípravu veľkých, finančne najnáročnejších projektov
4 Realizačná časť
<ul style="list-style-type: none"> - Popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR a spôsob komunikácie - Systém monitorovania a hodnotenia - Akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na nasledujúce 2 roky (n+2), zahŕňajúci vecný a časový harmonogram realizácie konkrétnych projektov
5 Finančná časť
<ul style="list-style-type: none"> - Indikatívny finančný plán v štruktúre podľa jednotlivých politík na celé obdobie platnosti PHSR - Finančný rámec pre realizáciu PHSR mesta na úrovni konkrétnych projektových zámerov - Model viaczdrojového financovania – tzv. intervenčná matica
Záver
<ul style="list-style-type: none"> - Informácia o schválení a zverejnení dokumentu PHSR
Prílohy
<ul style="list-style-type: none"> - Príloha 1 - Vyhodnotenie PHSR Michalovce 2007 – 2015 - Príloha 2 - Zoznam podnikateľských subjektov - Príloha 3 - Formulár P3 Súhrnný prehľad projektových zámerov - Príloha 4 - Formulár R1 Akčný plán - Príloha 5 – Formulár F1 Finančný rámec

Vyhodnotenie realizácie opatrení v programovom období 2007 – 2015

Mesto Michalovce pravidelne monitoruje a vyhodnocuje realizáciu opatrení zadaných v dokumente PHSR. Vyhodnotenie realizácie je popísané textovou formou bez vzťahu k merateľným ukazovateľom. Vzhľadom na jeho rozsah je vyhodnotenie realizácie PHSR v rokoch 2007 – 2015 súčasťou prílohy PHSR mesta Michalovce na roky 2016 – 2025. (Príloha 1)

Všetky realizované investičné a neinvestičné projekty sú popísané a zoradené do 9 strategických cieľov zastrešujúcich špecifické ciele:

- Zvýšenie dynamiky ekonomického rozvoja mesta
  1. Zlepšiť využívanie existujúcich možností a vytvoriť nové príležitosti pre posilnenie a rozvoj cestovného ruchu
  2. Zvýšiť prílev zahraničného a domáceho kapitálu
  3. Zlepšiť získavanie a využívanie externých zdrojov na rozvoj mesta
  4. Podporiť malé a stredné podnikanie v meste
- Zlepšenie sociálnej situácie obyvateľstva
  1. Zvýšiť ponuku a zlepšiť kvalitu služieb sociálnej starostlivosti pre občanov mesta
  2. Zvýšiť ponuku a zlepšiť kvalitu bývania
  3. Vytvoriť podmienky pre znižovanie počtu sociálne neprispôsobivých občanov
- Zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov mesta
  1. Zvýšiť zdravotné uvedomenie občanov mesta a zlepšiť prevenciu
  2. Zlepšiť zdravotnú starostlivosť
- Zvýšenie bezpečnosti občanov a návštevníkov mesta
  1. Zlepšiť podmienky práce mestskej polície
  2. Zlepšenie spolupráce občanov mesta s orgánmi polície
- Zvýšenie úrovne vzdelávania
  1. Skvalitniť výchovno-vzdelávacie podmienky na školách
  2. Zlepšiť technický stav objektov škôl a školských zariadení
  3. Zvýšiť využívanie internetu
  4. Podporiť rozvoj rôznych foriem celoživotného vzdelávania
- Zlepšenie stavu životného prostredia mesta
  1. Znížiť znečistenie vodného toku Laborca pretekajúceho mestom
  2. Zvýšiť účinnosť manažmentu odpadového hospodárstva
  3. Skvalitniť stav verejnej zelene
  4. Zvýšiť energetickú efektivitu mesta
- Skvalitnenie stavu technickej a dopravnej infraštruktúry
  1. Zlepšiť dostupnosť mesta a stav komunikácií v meste
  2. Skvalitniť hromadnú autobusovú dopravu
  3. Zvýšiť kvalitu technickej infraštruktúry
- Zvýšenie významu kultúry ako jedného z atribútov kvality života občanov mesta
  1. Zvýšiť záujem o kultúru zlepšením ponuky a kvality kultúrnych aktivít v meste
  2. Zlepšiť priestorové podmienky pre realizáciu kultúry v meste
- Vytvorenie lepších podmienok pre aktívny šport a rozvoj pohybových aktivít občanov v meste
  1. Zlepšiť technický stav existujúcich športovísk a vybudovať nové športové zariadenia v meste
  2. Zriadiť nové a zvýšiť štandard existujúcich oddychových zón

Strategické ciele mesta neboli naviazané na merateľné ukazovatele, čo má ako dôsledok problematické vyhodnotenie dosiahnutých cieľov. Môžeme však konštatovať výraznú aktivitu samosprávy a snahu dosahovať zvýšenú kvalitu života a podnikateľského prostredia v meste.

Pre budúce monitorovanie a hodnotenie dopadov realizácie aktivít PHSR mesta bude potrebné zdefinovať ku každému cieľu merateľný ukazovateľ, ktorého napĺňanie bude jednoznačne sledovateľné; napríklad množstvo novovytvorených ekonomických subjektov, nárast počtu návštevníkov mesta, nárast predproduktívnej zložky obyvateľstva, rozloha revitalizovaných verejných priestranstiev a pod. Týmto spôsob bude možné vyhodnotiť, aká pozitívna zmena, resp. hodnota bola dosiahnutá v pomere k vynaloženým finančným prostriedkom a úsiliu obce.

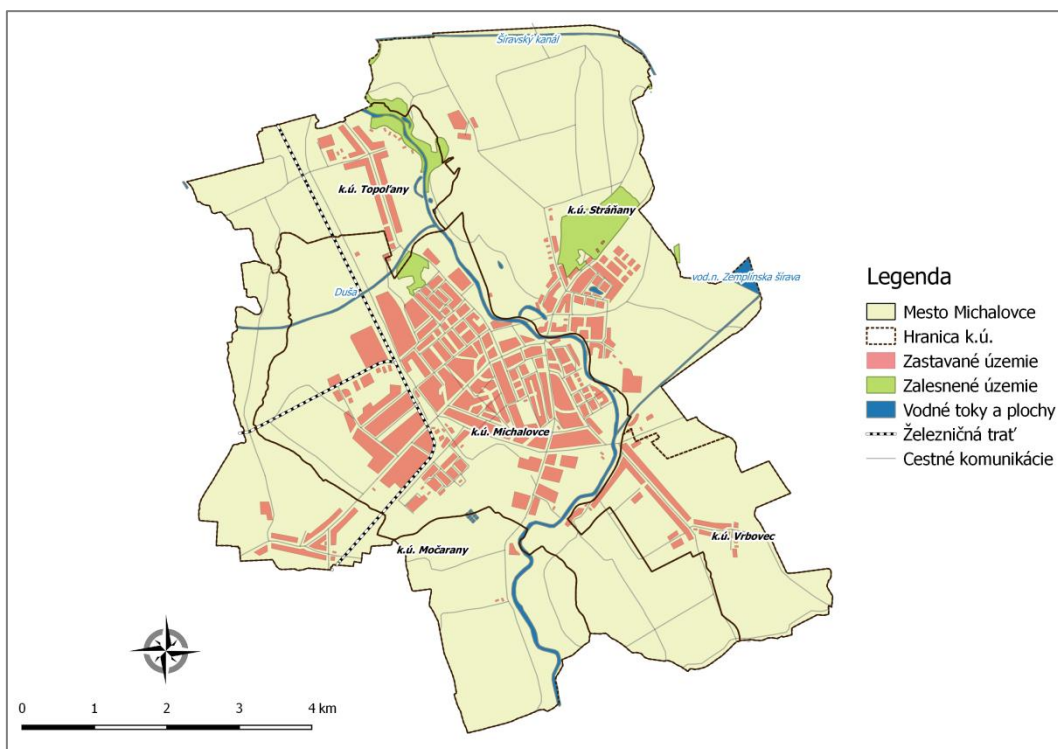

1. ANALYTICKÁ ČASŤ

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Michalovce je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy. Vychádza z poznania situácie a konkrétnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území. Dokument nemá ambíciu byť zbytočne rozsiahlym a popisným zoznamom nereálnych zámerov, ale skutočným strategickým rozvojovým plánom, s cieľom dosiahnuť rast životnej úrovne na konkrétnom území. PHSR mesta Michalovce má charakter strategického, strednodobého rozvojového dokumentu, s platnosťou na obdobie 10 rokov, ktorý je vyjadrením záujmu mesta o svoju budúcnosť ako aj o budúcnosť svojich obyvateľov. Jasně definovanie rozvojových priorít umožní mestu realizovať dlhodobý rozvoj založený na cielej stratégii a nie na náhlych (ad hoc), nekoordinovaných rozhodnutiach. Dokument si zachováva charakter otvorenej a flexibilnej koncepcie, schopnej reagovať na aktuálne zmeny vonkajších podmienok.

1.1. Základné vymedzenie a poloha mesta Michalovce

Mesto Michalovce ako administratívny celok tvoria katastrálne územia: Michalovce, Stráňany, Topoľany, Vrbovec, Močarany (mapa 1). Rozloha mesta je 52,8 km², z toho zastavané územie (intravilán) tvorí 10,61 km² (20,1 % rozlohy územia). Mesto Michalovce je administratívnym centrom rovnomenného okresu, ktorý je súčasťou Košického samosprávneho kraja (ďalej KSK). Od krajského mesta sú Michalovce vzdialené 58,7 km s časovou dostupnosťou 1 hodiny. Porovnateľne vzdialené je druhé krajské mesto, Prešov (77,8 km, 1 hodina 15 min.). Hlavné mesto SR Bratislava je od Michaloviec vzdialená 481 km s časovou dostupnosťou 5 hodín 20 min.

Mapa 1 Katastrálne územia mesta Michalovce

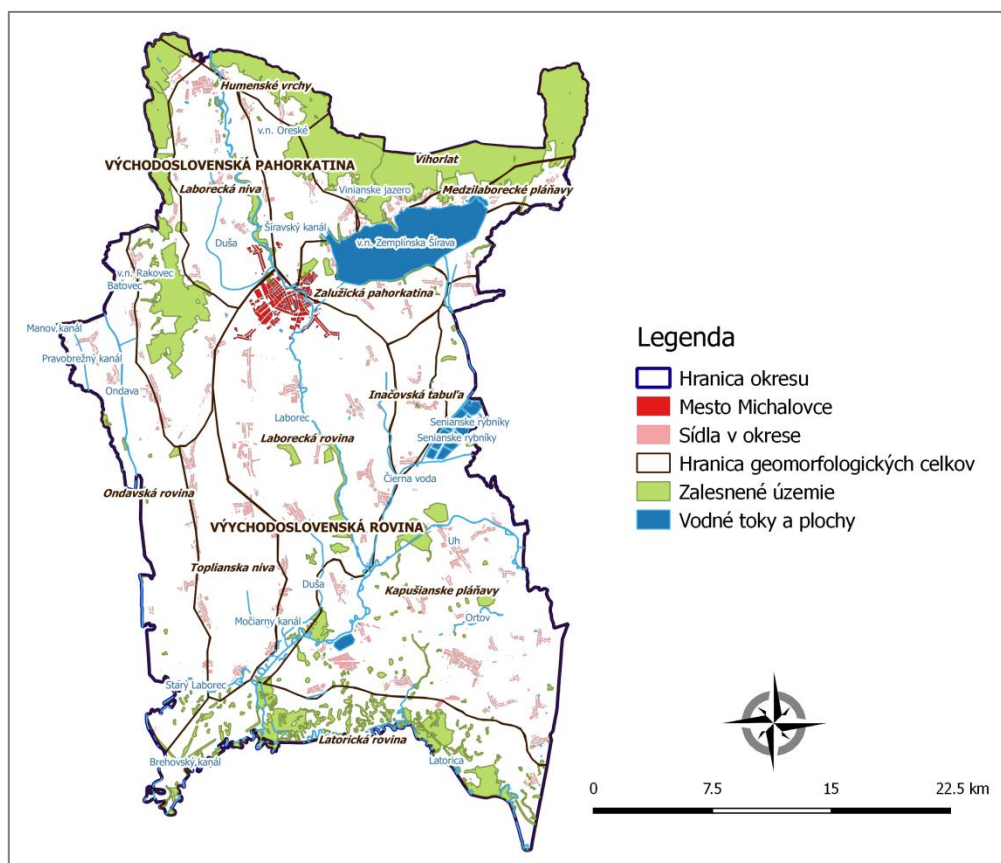

1.1.1. Matematicko-geografická poloha

Matematicko-geografická poloha mesta Michalovce je popísaná súradnicami 48° 45' S.Z.Š. a 21° 55' V.Z.D., ktoré sa vzťahujú k budove mestského úradu na Námestí osloboditeľov. Matematicko-geografická poloha popisuje makropolohu územia mesta na povrchu Zeme, z čoho vplyva zaradenie do stredných zemepisných šírok, približne na rozmedzí západnej a východnej Európy. Z polohy územia mesta Michalovce na zemskom povrchu vyplývajú klimatické charakteristiky, ako striedanie ročných období, rozloženie zrážok v roku, prevaha kontinentálnej klímy a výraznejšie ročné maximá a minimá teplôt. Tieto charakteristiky platia vo všeobecnosti pre celé územie Slovenskej republiky a preto nebudú v tejto kapitole rozpracované viac do hĺbky.

1.1.2. Fyzicko-geografická poloha

Fyzicko-geografická poloha územia je hodnotená vo vzťahu ku geomorfologickým celkom a prírodným prvkom zasahujúcim do územia. Mesto Michalovce je lokalizované na severnom okraji Východoslovenskej roviny a rozhraní s Východoslovenskou pahorkatinou, ktoré sú podcelkami Východoslovenskej nížiny. (mapa 2) Reliéf zemského povrchu v okolí mesta Michalovce má charakter zvlnených rovín, na severovýchode územia reliéf nížinných pahorkatín, čo vytvára vhodné predpoklady pre intenzívne hospodárske využitie územia, bez výraznejších bariér územného rozvoja či dopravnej infraštruktúry. Vodná nádrž Zemplínska šírava ohraničuje katastrálne územie mesta zo severovýchodu.

Mapa 2 Poloha mesta Michalovce v okrese

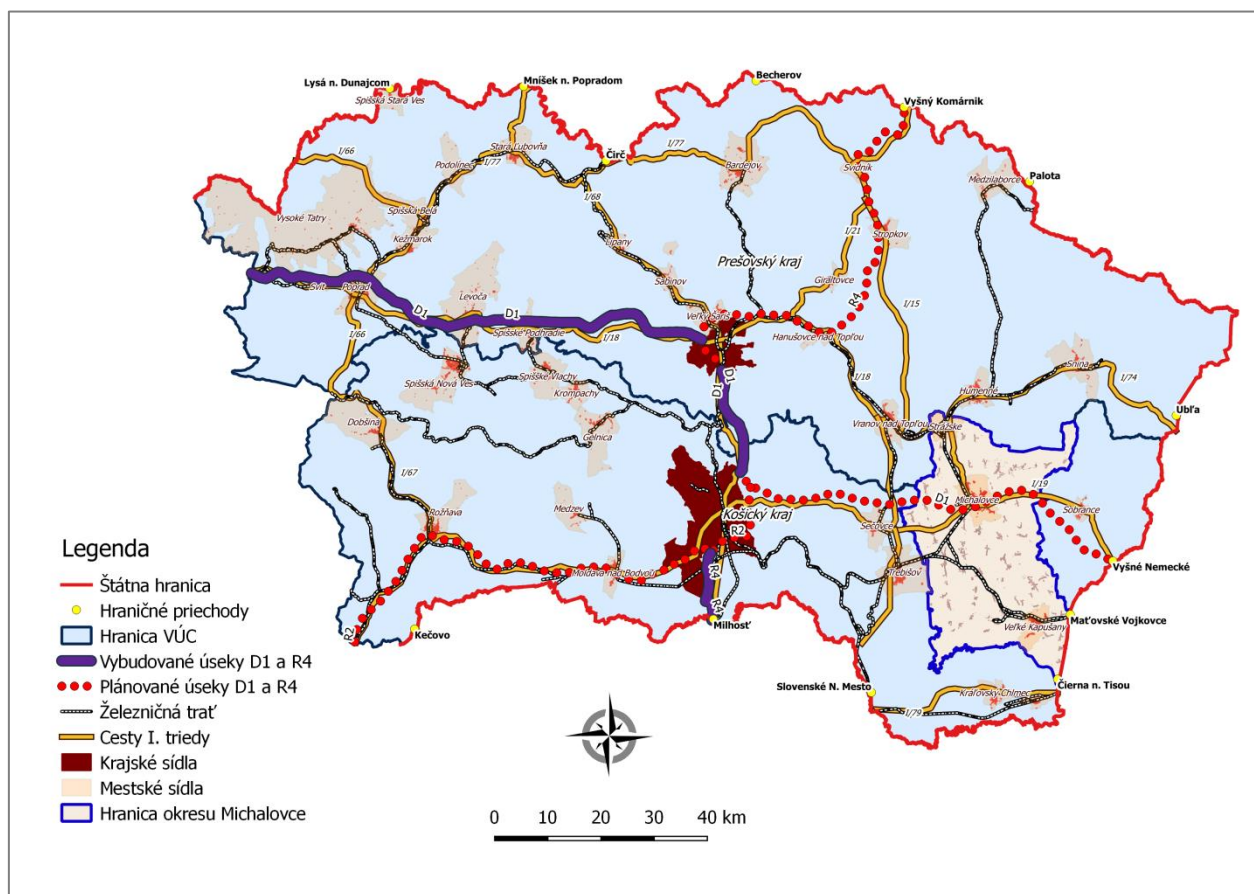

1.1.3. Humánno-geografická poloha

Z hľadiska makropoložky sa mesto Michalovce rozprestiera vo východnej časti Slovenskej republiky, v Košickom samosprávnom kraji, pričom juhovýchodná hranica okresu je zároveň aj štátnou hranicou s Ukrajinou. (mapa 3)

Poloha mesta Michalovce je v rámci okresu mierne excentrická, posunutá smerom na sever od stredu okresu. Ťažiská a osi osídlenia predstavujú územie Slovenska, ktoré je charakteristické koncentraciou obyvateľov, stupňom hustoty zaľudnenia územia a hustotou komunikácií spájajúcich jednotlivé sídla. Územie v okolí miest Humenné, Vranov n. Topľou a Michalovce tvorí ťažisko osídlenia II. stupňa s nadväznosťou na ťažiská osídlenia I. stupňa, ktoré tvoria krajské mestá a ich aglomerácia. (KÚRS 2011) Ťažisko osídlenia košickej aglomerácie a územie mesta Michalovce je prepojené tzv. rozvojovou osou I. stupňa, ktorá je vyjadrená plánovanou investíciou na dostavbu diaľnice D1 s napojením na hraničný priechod vo Vyšnom Nemeckom. Nosnú kostru osídlenia okresu Michalovce, podľa ÚPN VÚC Košického kraja, tvoria tri sídelné rozvojové osi:

- 1) **Východoslovenská rozvojová os I. stupňa:** Košice – Sečovce – Michalovce – Sobrance – hranica s Ukrajinou,
- 2) **Prešovsko – michalovská rozvojová os II. stupňa:** Prešov – Hanušovce nad Topľou – Vranov nad Topľou – Strážske s odbočkou na Michalovce a Humenné,
- 3) **Juholaborecká rozvojová os IV. stupňa:** Michalovce – Veľké Kapušany – Kráľovský Chlmec

Mapa 3 Dopravná poloha mesta Michalovce

Z hľadiska dopravnej polohy sa mesto Michalovce nachádza na križovatke cestných a železničných komunikácií nadnárodného, národného aj regionálneho významu. (mapa 3) Na území mesta sa križuje cesta I. triedy I/18 spájajúca Žilinu, Podtatranskú kotlinu, Prešov s Michalovcami a cesta I. triedy I/19 spájajúca Košice s hraničným priechodom vo Vyšnom Nemeckom. Táto trasa je súčasťou vetvy „A“ Paneurópskeho dopravného koridoru V, spájajúceho prístavy Jadranského mora s mestom Ľvov na Ukrajine a v rámci ďalších prepojení s Ruskou federáciou a prístavmi Baltského mora a Čierneho mora. (obr. 1)

Obrázok 1 Paneurópske dopravné koridory

Okrem ciest I. triedy sa v meste Michalovce križujú aj cesty II. triedy. Konkrétne cesta II/582, ktorá vedie do mesta Sobrance, kde sa napája na cestu I/19, ktorá taktiež prechádza Mestom Michalovce. Cesta I/19 je súčasťou prepojenia na hraničný priechod Vyšné Nemecké – Užhorod a cesta II/555 spájajúca mesto Michalovce s hraničným priechodom Maťovské Vojkovce - Pavlovo a južnejším priechodom Čierna n. Tisou - Čop. Z tohto dôvodu veľká časť tranzitnej dopravy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou prechádza cez mesto Michalovce. Súčasné napojenie na diaľničnú sieť je možné v krajských mestách Košice a Prešov s časovou dostupnosťou približne jednej hodiny.

Okrem cestnej infraštruktúry dopravnú obsluhu mesta zabezpečuje aj železničná trať, konkrétne trať ŽSR – 191, vedúca v severo - južnom smere z poľskej obce Łupków, cez Medzilaborce, Humenné, Strážske, Michalovce, Trebišov až do obce Michaľany pri hraniciach s Maďarskou republikou. Železničná trať je jednokoľajová, elektrifikovaná jednosmerným prúdom, usposobená na maximálnu rýchlosť 100 km/h. Železničné spojenie do určitej miery kompenzuje poddimenzovanú sieť nadradených ciest v regióne v severo - južnom smere.

Poloha mesta Michalovce na tranzitnej trase medzi Slovenskou republikou Poľskou republikou, Maďarskom a Ukrajinou je výraznou konkurenčnou výhodou a potenciálom pre rozvoj. Toto dopravné prepojenie bude mať v budúcnosti väčší význam, v prípade zavedenia bezvízového styku

s Ukrajinou a progresu v prístupovom procese a integrácii do štruktúr EÚ. V súčasnosti je objem prepravy tovarov limitovaný ekonomickými sankciami uvalenými vzájomne krajinami EÚ a Ruskej federácie, ako aj zložitým geopolitickým vývojom a vzťahmi medzi Ukrajinou a Ruskou federáciou.

1.2. Prírodné podmienky

1.2.1. Abiotické faktory

Z geomorfologického hľadiska sa kataster mesta Michalovce rozprestiera v severnom okraji Laboreckej roviny, od západu ho ohraničuje časť Pozdišovského chrbta, na severe Laborecká niva, na severovýchode Podvihorlatská prepadlina, na východe Zalužická prepadlina a na severovýchode Vihorlatské vrchy. Na území mesta s priemernou nadmorskou výškou 114 m vystupujú dve zalesnené vyvýšeniny - Hrádok s nadmorskou výškou 163 m n.m. a Biela Hora s nadmorskou výškou 159 m n.m.

Prevažná časť územia leží na neogénom podloží, ktoré je tvorené pelitickými sedimentmi ako štrky a piesky a kvartérnymi sedimentmi tvorenými fluviálnymi a proluviálnymi sedimentmi (hlinité až hlinito-piesčité štrky s úlomkami hornín v náplavových kužeľoch s pokryvom spraší, sprašových hĺn, alebo svahovín), dosahujúcimi hrúbku 5 – 10 m. Typickým reliéfom je nerozčlenená mierne zvlnená poriečna rovina, ktorú striedajú depresné úseky. V smere S-J sa vyskytujú pretiahnuté mierne vyvýšené plošiny, čo sú najmladšie agradačné valy Laborca. V severnej časti, v lokalite Hôrka, vystupuje vulkanický dóm, na ktorý z južnej a juhovýchodnej strany nadväzujú nečlenené svahy s pokrývkou prevažne hlinitých delúvií na neogénnych íloch a pieskoch².

Klimaticky patrí územie mesta do oblasti teplej, podoblasti mierne suchej s chladnou suchou zimou s teplotou v januári od -3 až -5°C, s počtom letných dní nad 50. Priemerná ročná teplota vzduchu sa pohybuje od 8,8 do 9,10°C. Počas celého roka prevládajú severné a severozápadné vetry, čo je podmienené najmä orografiou územia. V priebehu roku padne na tomto území v priemere 550-650 mm zrážok, najvyššia vlhkosť je v novembri a decembri, naopak najnižšia v apríli a máji³.

Katastrálnym územím mesta preteká rieka Laborec, spadajúca do povodia rieky Bodrog, pre ktorú je v tejto nížinatej oblasti typický dažďovo-snehový typ režimu odtoku. Nakoľko je toto územie nížinaté a nemá dostatočný sklon na odvedenie povrchových vôd, na ochranu územia pred povodňami bolo vykonané ohradzovanie všetkých okolitých riek (Latorica, Laborec, Ondava) a boli vybudované meliorizačné (odvodňovacie) kanály v celom okrese. Na mierne vypuklom povrchu sa nachádzajú zvyšky mŕtvych ramien a zamokrené zníženiny, ktoré sa tu vyskytujú počas celého roka. V blízkosti mesta (cca 1,5 km) sa nachádza vodná nádrž Zemplínska Šírava, na území katastra mesta v časti Stráňavy menšia vodná nádrž, známa ako Baňa.

Podzemné vody v oblasti Michaloviec majú napätý charakter a nachádzajú sa najmä v Michalovsko-sliepkovskej kvartérnej depresii. Sú viazané na hrubú vrstvu kvartérnych, resp. fluviálno - eolických pieskov. Podzemná voda je stredne mineralizovaná, výdatnosť vrtov sa pohybuje okolo 10-20 l.s⁻¹, ojedinele s výdatnosťou až 70 l.s⁻¹. V okolí Zemplínskej Šíravy sa vyskytujú geotermálne vody, ktoré sú slabo mineralizované, ich teplota dosahuje 70° C a výdatnosť do 10 l.s⁻¹

² Atlas krajiny SR

² Atlas krajiny SR

Zrážky sa na tvorbe zásob podzemných vôd uplatňujú od novembra do apríla, pričom maximálne stavy hladiny podzemných vôd sa vyskytujú od marca do mája.

Z hľadiska zastúpenia typu pôd tu prevládajú najmä stredne ťažké až ľahké pôdne druhy so slabou kyslou pôdnou reakciou. Ide najmä o nivné pôdy glejové a oglejené na nekarbonátových aluviálnych sedimentoch, fluvizeme a lužné pôdy. V širšom záujmovom území sa vyskytujú terestrické ilimerizované pôdy až oglejené pôdy na sprašových a iných hlinách a terestrické hnedozeme ilimerizované a oglejené na sprašových a iných hlinách s nízkym obsahom humusu 2 až 3 %. Pôdotvorný substrát je tvorený sprašovými hlinami a nevápnitými nivnými uloženinami. Tieto pôdy sa využívajú najmä ako orné, na ktorých sa pestujú najmä obilniny, kukurica, strukoviny a krmoviny⁴.

1.2.2. Biotické faktory

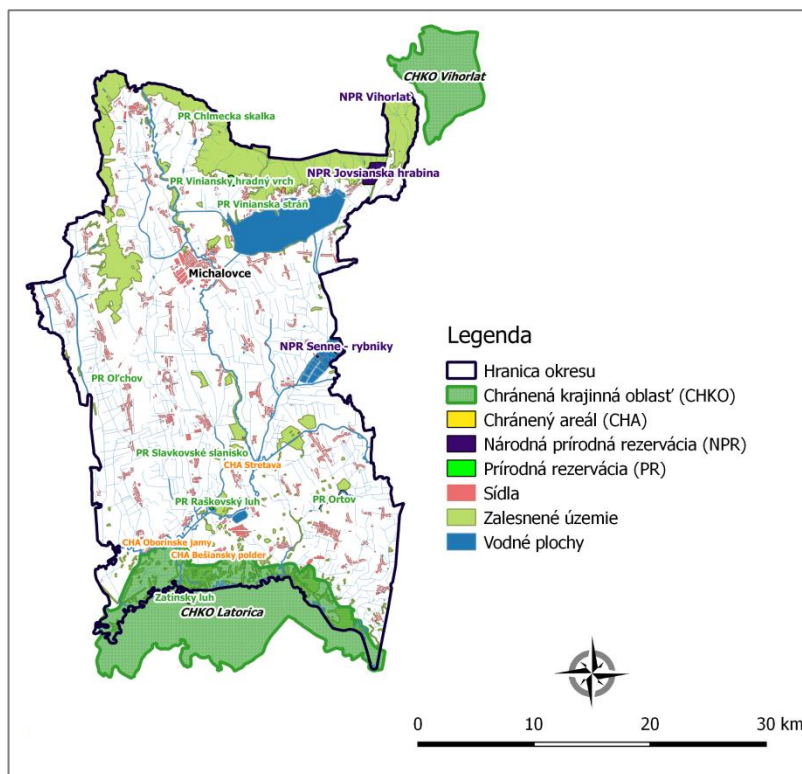
Územie mesta Michalovce spadá do obvodu panónskej xerothermnej flóry, podoblasti Východoslovenskej nížiny. Zvyšky lesných fytocenóz sa nachádzajú pozdĺž vodného toku Laborec (vrbovo-topoľové lužné lesy, nížinné a jaseňovo-brestovo-dubové lesy) a na agradačných valoch (dubovo-hrabové lesy). Rovnako významné sú i vodné a močiarné fytocenózy. Fauna na tomto území patrí do provincie vnútrokarpatských zníženín, juhoslovenského obvodu a potiského pahorkatinného okrsku. Živočíšne druhy sú zastúpené v podobe eurosibírskeho, orientálneho, mediteránného, ale i boreoalpínskeho, boreomontánného a endemického druhu. Zvyšky mŕtvych ramien rieky Laborec s pôvodným brehovým porastom zohrávajú významnú úlohu pri migrácii vtáctva. Medzi chránené a ohrozené živočíchy, vyskytujúce sa v oblasti, patrí napríklad volavka popolavá, beluša malá, dudok obyčajný, žlna zelená a iné⁵.

Na územie okresu Michalovce sčasti zasahuje Chránená krajinná oblasť Vihorlat, vo vzdialenosti približne 15 km severne od mesta Michalovce. V okrese je vyhlásených 16 chránených území s rôznym stupňom ochrany - 4 chránené areály (Bešiansky polder, Oborínske jamy, Stretavka a Zemplínska šírava), 7 prírodných rezervácií (Chlmecká skalka, Oľchov, Ortov, Raškovský luh, Slavkovské slanisko, Vinianská stráň a Viniansky hradný vrch) a 4 národné prírodné rezervácie (Jovsianska hrabina, Kopčianske slanisko, Senianske rybníky a Vihorlat). (mapa 4) Na území katastra mesta sa nachádzajú dve maloplošné chránené územia – regionálne biocentrum Biela hora a biocentrum močiar pri Žabanoch, v ktorých sa vyskytujú vzácne druhy vtákov a rastlinných spoločenstiev⁶.

⁴ Atlas krajiny SR

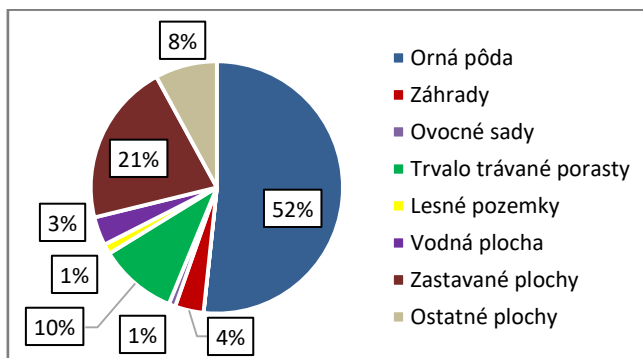
⁵ Atlas krajiny SR

⁶ Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR

Mapa 4 Chránené lokality v okrese Michalovce

Súčasnú využitie krajiny na území mesta Michalovce predstavuje najmä poľnohospodárska pôda a zastavané plochy. Lesné porasty sa vyskytujú len minimálne, v severnej časti mesta sa nachádza zalesnená lokalita Hrádok, ktorá je lesom osobitného určenia, a v severovýchodnej časti mesta sa nachádza lokalita Biela hora, ktorá je hospodárskym lesom. Stromová a krovinatá vegetácia je zastúpená sýdliskovou, líniovou zeleňou a parkami. Plošne najrozsiahlejšie parky v katastri mesta sú historický park „KERTA Sztárayovcov“ (cca 5,54 ha) a „Park mieru“ (cca 2,01 ha), cez ktorý prechádzajú dôležité pešie komunikácie, spájajúce centrum mesta so sídliskom a individuálnou výstavbou. Sídlisková zeleň sa vyskytuje na všetkých sídliskách mesta. Plochy trvalých trávnych porastov a pasienkov sa vyskytujú v širšom území okolo Zemplínskej Šíravy, ale ich plochy sa znižujú kvôli regulačným zásahom. Orná pôda tvorí celkovo 78 % poľnohospodárskej pôdy (graf 1) a nachádza sa v celom okolí zastavaného územia, pričom severná a južná časť vykazujú vysoký stupeň zornenia⁷.

Graf 1 Prehľad druhov pozemkov v katastri mesta Michalovce

⁷ Katastrálny portál

1.2.3. Environmentálne záťaž

Územie na rozhraní okresov Michalovce, Humenné a Vranov n. Topľou bolo typické vysokou koncentráciou chemickej výroby, ktorá predstavovala výrazné zaťaženie životného prostredia. Napriek vysokým investíciám chemických závodov určených na skvalitnenie životného prostredia je aj v súčasnosti toto územie jedným z najzaťaženejších na Slovensku. Dôsledok tohto stavu sa prejavil vo zvýšenej dynamike nárastu novo diagnostikovaných onkologických ochorení na území medzi mestami Michalovce, Strážske a Humenné, ktoré sa dostalo do povedomia ako „trojuholník smrti“.

Na zníženie kvality životného prostredia v okrese má vplyv aj prítomnosť tepelnej elektrárne Vojany, lokalizovanej v južnej časti okresu Michalovce. Elektrárňou Vojany používa ako zdroj paliva čierne antracitové uhlie, od roku 2009 bola palivová základňa rozšírená aj o biomasu z drevnej štiepky. Vzhľadom na prevládajúci západný smer vetra, územie mesta Michalovce nie je prítomnosťou elektrárne v okrese výrazne ovplyvnené.

Na území mesta Michalovce je monitorovaných 7 environmentálnych záťaží⁸, z toho je 5 sanovaných, či rekultivovaných lokalít a 1 pravdepodobná environmentálna záťaž:

Tabuľka 1 Zoznam registrovaných a sanovaných environmentálnych záťaží

Názov environmentálnej záťaže	Charakter záťaže	Popis
Michalovce - CASSPOS	Register A - Pravdepodobná environmentálna záťaž	N/A
Michalovce - mestské kasárne - autopark	Register B - Environmentálna záťaž	V rokoch 2014 - 2015 bol realizovaný geologický prieskum ŽP. Bola potvrdená lokálna kontaminácia horninového prostredia a podzemnej vody ropnými látkami. V oblasti ČS PHM a umývacieho mostíka bola potvrdená kontaminácia najmä z prítomnosti voľnej fázy ropných látok na hladine podzemnej vody vo vrte ČV-1.
Michalovce - ČS PHM Za štadiónom	Register C - Sanovaná, rekultivovaná lokalita	Stavebným výkopom sa z lokality odstránili hlavné zdroje znečistenia podzemia vyťažením kontaminovanej zeminy a jej uložením na riadenej skládke. Voľná plocha čerpacej stanice bola po ukončení likvidačných prác zarovnaná.
Michalovce - ČS PHM Močaranská	Register C - Sanovaná, rekultivovaná lokalita	V rámci rekonštrukcie čerpacej stanice boli dekontaminované zeminy uložené na riadenej skládke.
Michalovce - ČS PHM Sobranecká	Register C - Sanovaná, rekultivovaná lokalita	Znečistené plochy boli dekontaminované vyťažením kontaminovanej zeminy a jej uložením na riadenej skládke. V súčasnosti je pozemok zatravný.
Michalovce - Duklianske kasárne	Register C - Sanovaná, rekultivovaná lokalita	Sanačné práce boli vykonané pod novovybudovanými spevnenými plochami a komunikáciami v areáli. Vyhodnotiť danú lokalitu nie je možné, keďže projektová dokumentácia sanačných prác bola spracovaná, ale stratila sa.
Michalovce - elektrická stanica	Register C - Sanovaná, rekultivovaná lokalita	Na lokalite bol riešený havarijný stav nádrží na zachytávanie transformátorových olejov, realizovaná bola sanačia zaolejovaných štrkových lôžok vrátane podložia pod transformátormi.

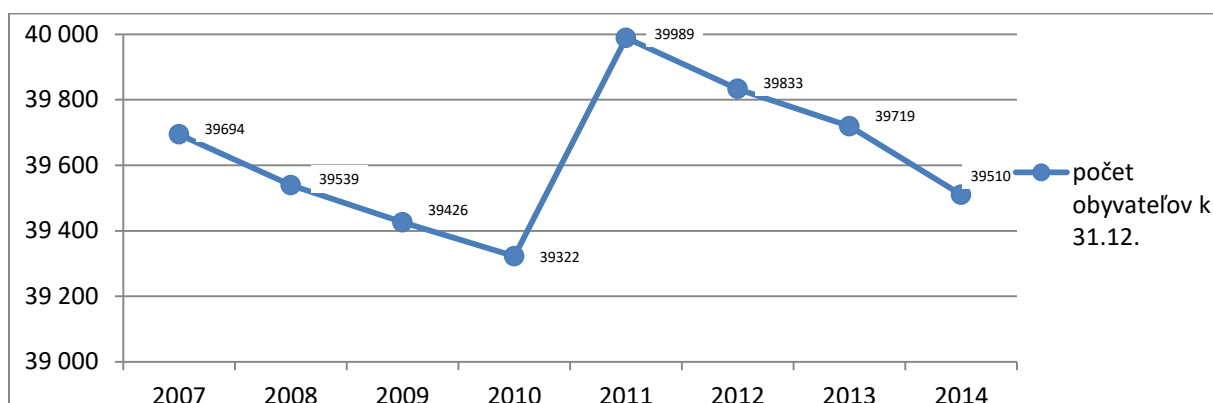
⁸ <http://envirozataze.enviroportal.sk/>

1.3 Demografická charakteristika

Mesto Michalovce malo k 1. 1. 2016, podľa informácie na stránke mesta, 38 377 obyvateľov, čím sa radí na 14. miesto spomedzi mestských sídiel SR (zo 140 miest). Veľkosť populácie mesta sa dlhodobo drží na približne rovnakom počte obyvateľov a len mierne klesá.

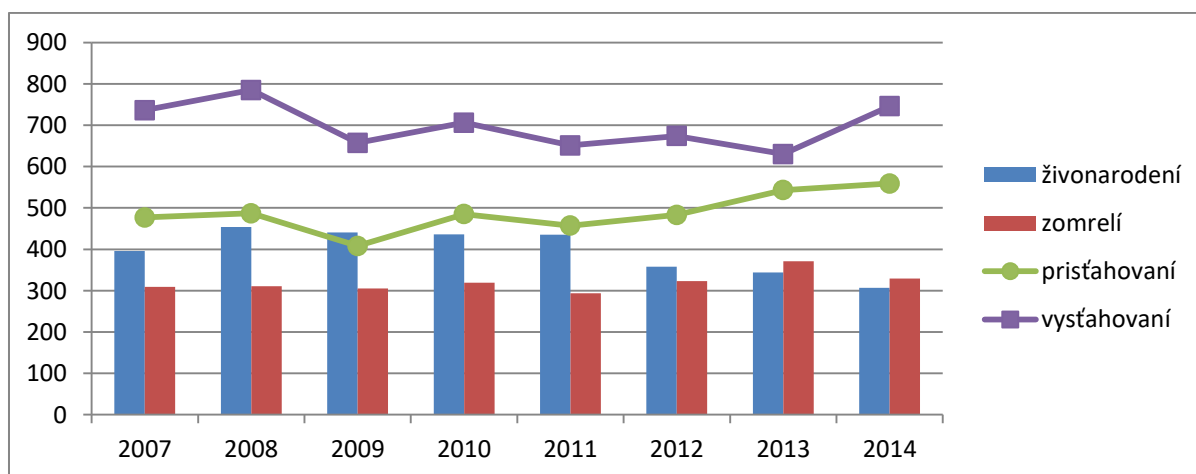
Do roku 2005 bol v meste zaznamenaný celkový nárast populácie, od roku 2006 je sledovaný kontinuálny úbytok. V sledovanom období od roku 2007 do roku 2014 bol zaznamenaný rast obyvateľstva iba v roku 2011, čo bolo spôsobené korekciou údajov bežnej evidencie obyvateľstva, ktorú každoročne vydáva Štatistický úrad SR, so Sčítaním obyvateľov, domov a bytov v roku 2011. Podľa údajov zo Štatistického úradu SR, v meste Michalovce v roku 2007 žilo takmer 39 700 obyvateľov, do roku 2014 sa stav populácie znížil o 184 obyvateľov (graf 2).

Graf 2 Vývoj počtu obyvateľov v meste Michalovce v rokoch 2007-2014⁹

Prirodzený pohyb obyvateľstva do roku 2012 dosahoval kladné hodnoty, v meste Michalovce sa rodilo viac detí v porovnaní s úmrtnosťou v meste. V roku 2013 sa prejavil opačný fenomén, kedy začal prevládať počet zomrelých nad živonarodenými.

Celkový úbytok v meste Michalovce v sledovanom období spôsobuje najmä dlhodobý migračný úbytok obyvateľstva. (graf 3) Okrem štatisticky vykazovanej emigrovanej populácii, ktorá si zmenila trvalý pobyt, mesto stráca na populácii aj prostredníctvom periodickej odchádzky obyvateľov za prácou do iných miest či štátov.

Graf 3 Prirodzený a mechanický pohyb obyvateľstva mesta Michalovce v rokoch 2007-2014¹⁰

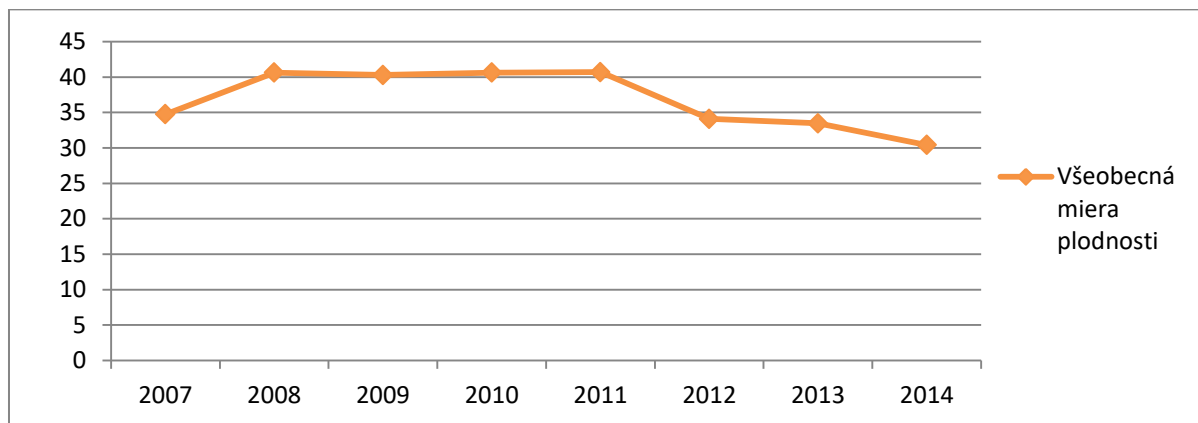
⁹ Štatistický úrad SR

¹⁰ Štatistický úrad SR

1.2.1. Plodnosť

Plodnosť je jedným zo základných demografických procesov. Jedným z jej ukazovateľov je **všeobecná miera plodnosti**, ktorá vypovedá o počte narodených detí v pomere k ženám v reprodukčnom veku (15-49 rokov). Od roku 2008 do roku 2011 sa všeobecná miera plodnosti v meste Michalovce pohybovala na úrovni 40 ‰ (40 detí na 1000 žien v reprodukčnom veku) a potom začala klesať, až na hodnotu 30,41 ‰ (graf 4), čo vypovedá o znížení podielu živonarodených detí na 1 000 žien stredného stavu v reprodukčnom veku (15-49 rokov).

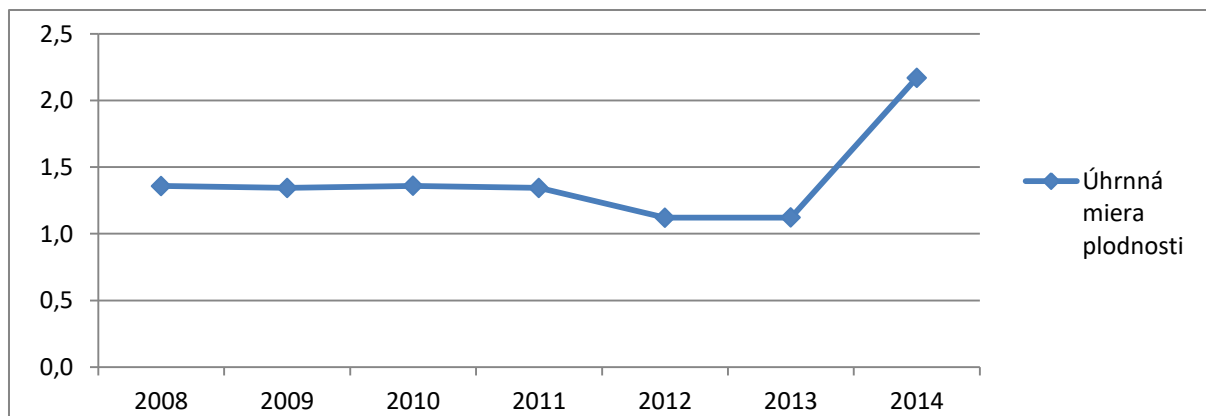
Graf 4 Vývoj všeobecnej miery plodnosti v meste Michalovce v rokoch 2007 – 2014¹¹

Zdroj: Štatistický úrad SR

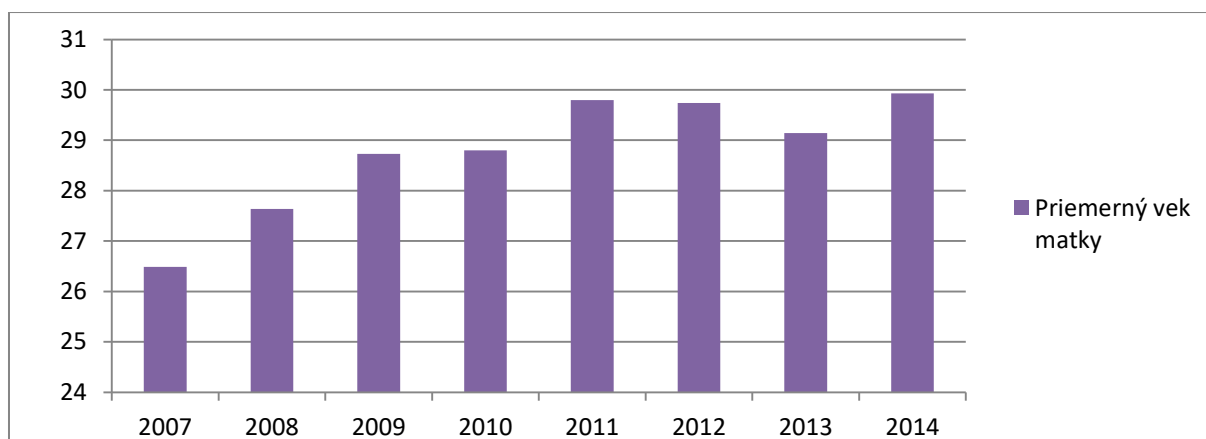
Úhrnná plodnosť predstavuje priemerný počet živonarodených detí pripadajúcich na jednu ženu počas jej celého reprodukčného veku, pri zachovaní úrovne plodnosti sledovaného roka a za predpokladu nulovej úmrtnosti. Od roku 2008 do roku 2011 sa úhrnná plodnosť v meste Michalovce držala na hodnote približne 1,35. V rokoch 2012 a 2013 bola úhrnná plodnosť na najnižšej úrovni v sledovanom období (1,12). Následne v roku 2014 úhrnná miera plodnosti dosiahla najvyššiu hodnotu 2,17 (graf 5). Tieto nízke hodnoty úhrnnej plodnosti súvisia s posunom v časovaní pôrodov na vyšší vek, čo sa taktiež prejavuje zmenou priemerného veku matky pri pôrode z 26,5 v roku 2008 na 29,9 roka v roku 2014 (graf 6). Najvyššia hodnota úhrnnej plodnosti v roku 2014 neznamena, že miera sa bude v ďalších rokoch zvyšovať. Je to prejav silnej generačnej vlny žien medzi 30 - 35 rokom života, ktoré sa rozhodli pre odklad pôrodu na vyšší vek.

Vzhľadom na nástup pomerne slabšej generačnej vlny žien vo veku 15-24 rokov, pokračovanie trendu odkladania reprodukčného správania do vyššieho veku ako aj preferencie menšieho počtu detí v rodine, môžeme predpokladať, že miera plodnosti sa začne v blízkej budúcnosti znižovať.

¹¹ Štatistický úrad SR

Graf 5 Vývoj úhrnnej miery plodnosti v meste Michalovce v rokoch 2008 – 2014¹²

Graf 6 Vývoj priemerného veku matky pri pôrode v meste Michalovce v rokoch 2008 – 2014¹³

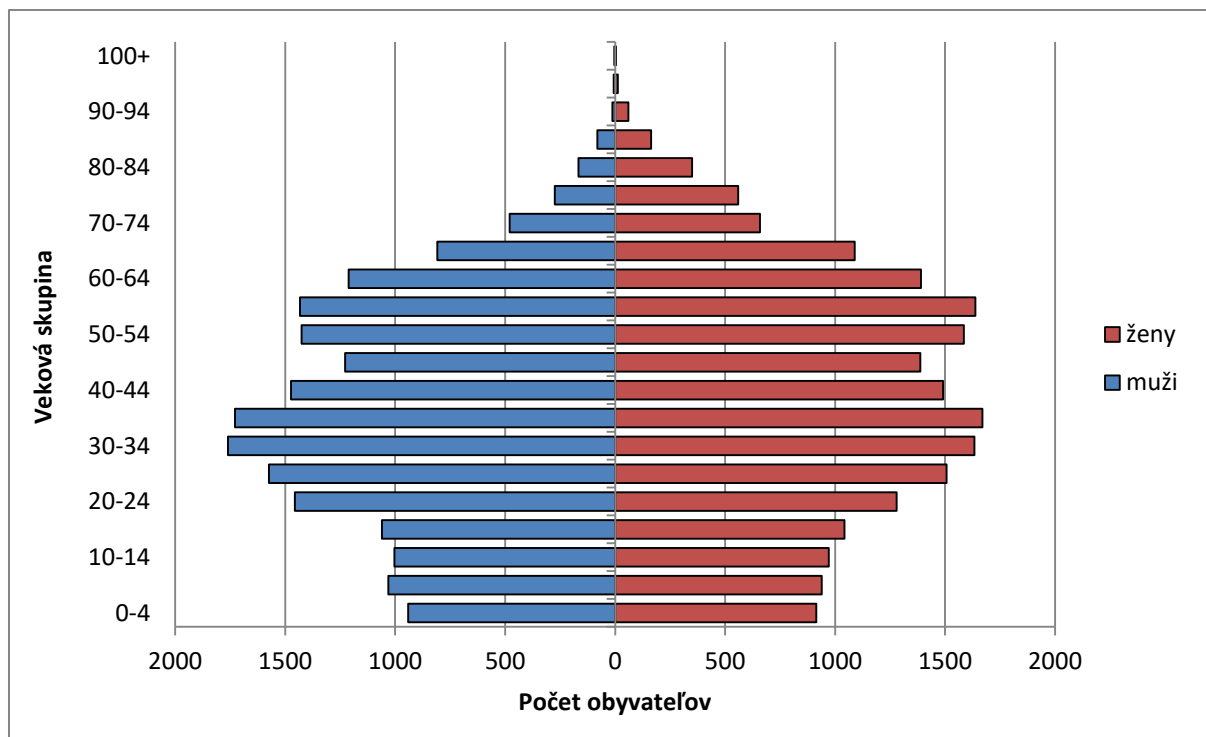
Zdroj: Štatistický úrad SR

1.2.2. Veková štruktúra

Veková pyramída predstavuje grafické znázornenie podielu obyvateľstva mesta v 5 ročných vekových kategóriách. Veková pyramída populácie mesta Michalovce má regresívny tvar s úzkou základňou predproduktívnej zložky a so širokou strednou časťou (graf 7). Najpočetnejšie sú zložky obyvateľstva vo veku 30-34 (8,59 %) a 35-39 (8,60 %). Ďalšími početnejšími skupinami sú obyvatelia vo veku 50-54 (7,62 %) a 55-59 (7,77 %). Tento podiel indikuje, že populácia mesta starne a do desiatich rokov sa početná veková skupina (55+) dostane do poproduktívneho veku.

¹² Štatistický úrad SR

¹³ Štatistický úrad SR

Graf 7 Veková štruktúra obyvateľov mesta Michalovce v roku 2014¹⁴

Najpočetnejšiu zložku obyvateľstva mesta Michalovce tvorí obyvateľstvo v produktívnom veku (73,75 %), nasleduje obyvateľstvo v predproduktívnom veku (14,99 %) a naopak najmenšiu zložku tvorí obyvateľstvo v poproduktívnom veku (11,27 %). Podiel predproduktívnej a poproduktívnej zložky obyvateľov je v porovnaní s okresom, krajom aj Slovenskom nižší, naopak v meste Michalovce je najvyšší podiel produktívneho obyvateľstva. (tabuľka 1) V strednodobom výhľade sa preto bude zvyšovať index starnutia.

Index starnutia vyjadruje pomer počtu obyvateľov starších ako 65 rokov (poproduktívny vek) na 100 obyvateľov vo veku 0-14 rokov (predproduktívny vek). Index starnutia pre mesto Michalovce vyjadruje, že na 100 detí pripadá 75 obyvateľov v poproduktívnom veku.

Tabuľka 2 Podiel obyvateľov mesta Michalovce, okresu Michalovce, Košického kraja a SR podľa produktivity¹⁵

Územie	Podiel obyvateľov vo veku (%)			Index starnutia	Priemerný vek
	predproduktívne	produktívne	poproduktívne		
mesto Michalovce	14,99	73,75	11,27	75,18	39,03
okres Michalovce	17,38	70,60	12,02	69,20	38,02
Košický kraj	17,32	70,30	12,38	71,50	38,23
SR	15,32	71,14	13,54	88,34	39,60

¹⁴ Štatistický úrad SR

¹⁵ Štatistický úrad SR

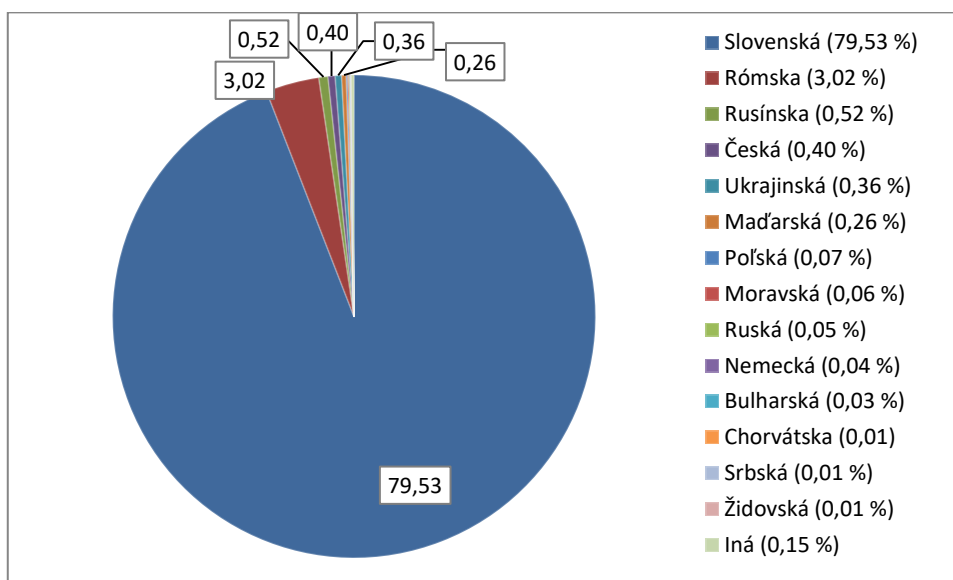

1.2.3. Národnostná štruktúra

Údaje o podiele obyvateľstva v meste vychádzajú zo Sčítanie obyvateľov, domov a bytov z roku 2011, v rámci ktorého respondenti sami deklarujú, k akej národnostnej skupine sa hlásia, čo má podstatný vplyv na relevantnosť údajov.

Napriek tomu, že mesto Michalovce sa nachádza v blízkosti hraníc s 3 susednými štátmi, zloženie obyvateľstva podľa národnosti je pomerne homogénne a výraznou dominanciou populácie slovenskej národnosti (79,53 %, SODB 2011)

Graf 8 Podiel populácie mesta Michalovce podľa národnosti¹⁶

Druhý najväčší podiel má populácia s rómskou národnosťou. V rámci SODB 2011 sa k rómomskej populácii hlásilo 3,02 % obyvateľov mesta. Podľa Atlasu rómskych komunit, ktorý bol vypracovaný v roku 2013 na základe metodiky terénneho výskumu bol tento podiel upravený na 6,2 % populácie mesta. Rómska populácia má špecifické charakteristiky týkajúce sa reprodukčného správania, najvyššieho dosiahnutého vzdelania a s tým spojenej ekonomickej aktivity a pod. Značný podiel rómskej populácie je koncentrovaný v lokalite na Mlynskej ulici.

Za účelom zlepšenia komunikácie a spolunažívania obyvateľov mesta Michalovce bol zriadený poradný orgán primátora, tzv. Rada rómskych zástupcov. V lokalite Angin mlyn sú aktívni 2 terénni sociálni pracovníci. Dosah pôsobenia terénnej sociálnej práce je širokospektrálny a otvorený pre všetkých ľudí, ktorí potrebujú pomoc. Terénni pracovníci pomáhajú rozvíjať vlastný potenciál človeka, a tak sa spoločne podieľať na humanizácii a skvalitnení ľudského života, najmä prostredníctvom pomoci klientom v oblastiach bývania, finančného začlenenia, zdravia, vzdelania a zamestnanosti.

Ďalšie národnostné skupiny obyvateľstva, ako česká, maďarská, poľská, rusínska, ukrajinská, ruská a iné, sú v meste Michalovce zastúpené iba minimálne, v absolútnom počte nepresahujú viac ako 200 obyvateľov v jednej národnostnej skupine. V minulosti mesto Michalovce poskytovalo pracovné príležitosti atraktívne pre imigráciu z Českej republiky, v súčasnosti mesto Michalovce nie je cieľovou destináciou zahraničnej migrácie.

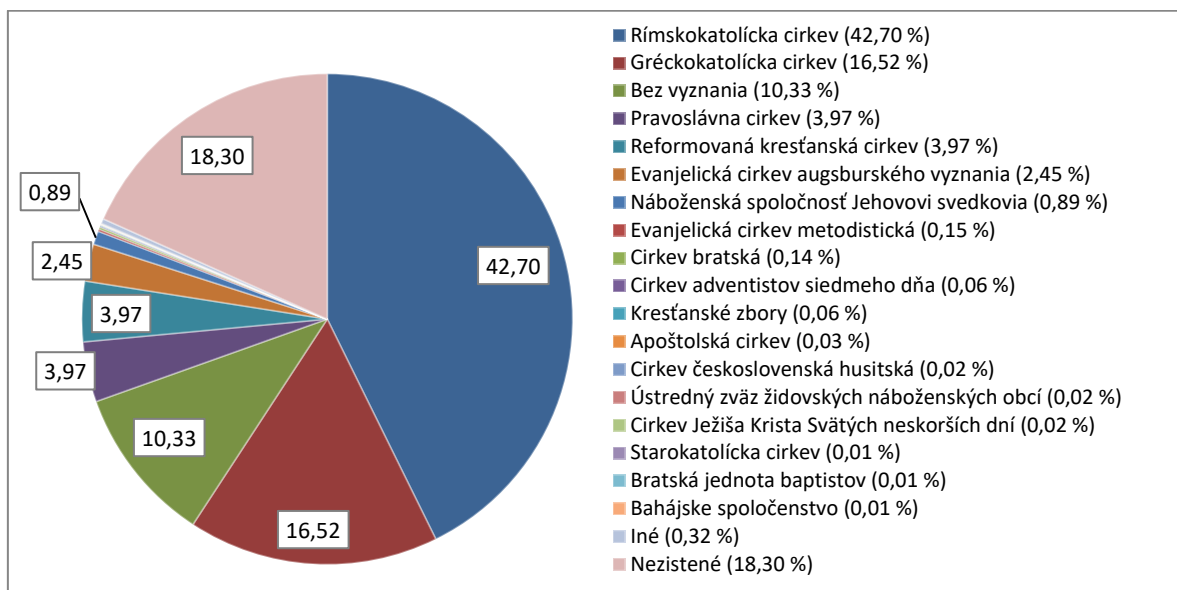
¹⁶ Štatistický úrad SR

1.2.4. Náboženská štruktúra

V meste Michalovce sídli 11 registrovaných cirkví alebo náboženských spoločností. V meste je vytvorená „Rada cirkví“ ako poradný orgán primátora, prostredníctvom ktorého sa podporuje ekumenizmus a organizovanie spoločných podujatí a zámerov.

Podľa počtu obyvateľov hlásiacich sa k cirkvi má najväčšie zastúpenie Rímskokatolícka cirkev (42,7% populácie) a ďalej gréckokatolícka cirkev (16,52%). Treťou najpočetnejšou skupinou obyvateľstva je bez vyznania (10,33%) . (graf 9).

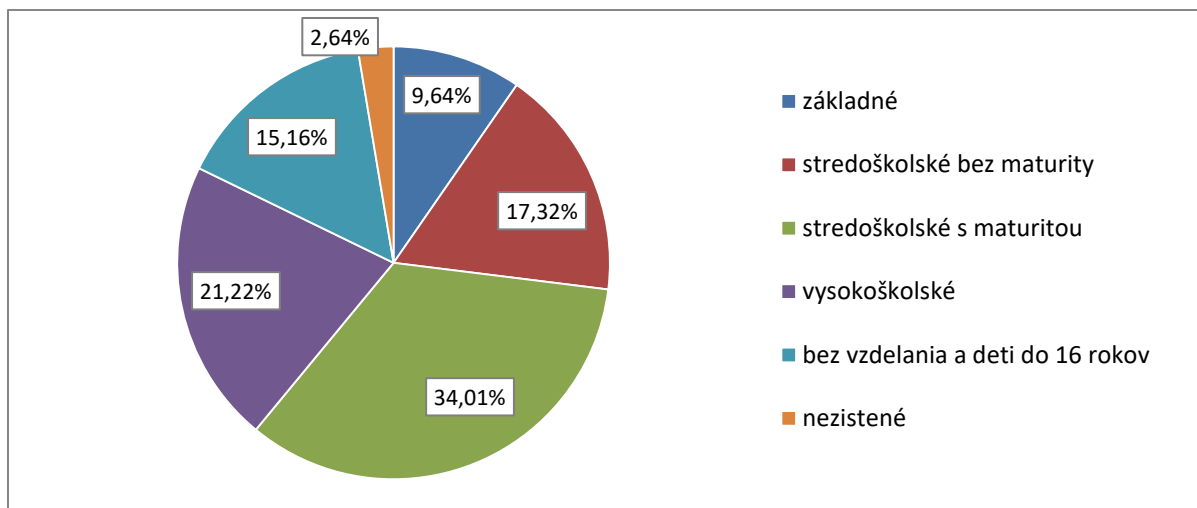
Graf 9 Náboženská štruktúra obyvateľov mesta Michalovce¹⁷

1.2.5. Vzdelanostná štruktúra

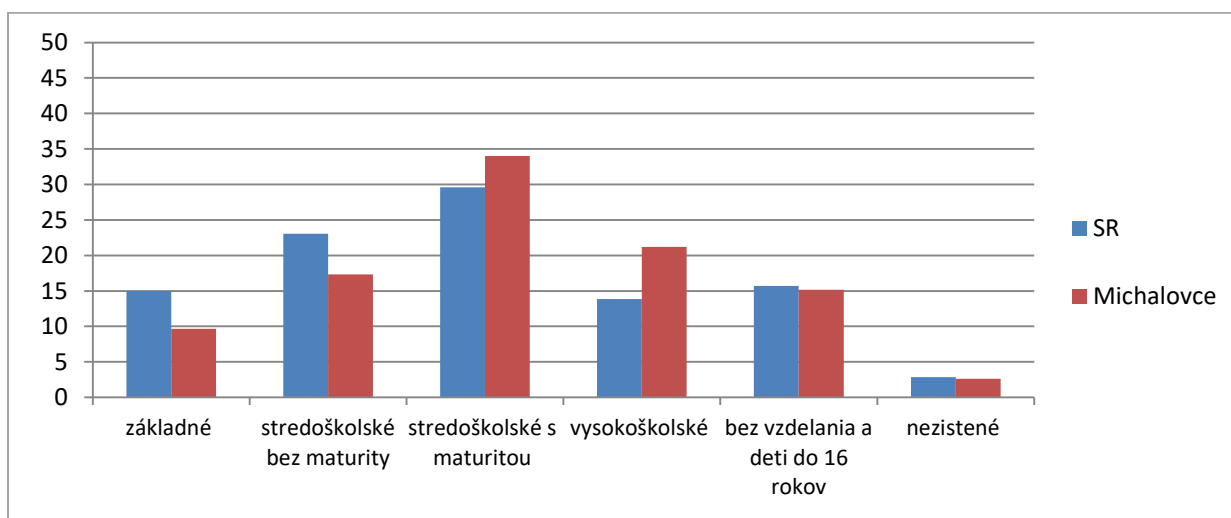
Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania je dôležitý endogénny faktor rozvoja územia. Kvalita a štruktúra ľudského kapitálu sa odzrkadľuje v hospodárskej základni mesta a následnej atraktivite pre potenciálnych investorov.

Zo sčítania obyvateľstva, domov a bytov v roku 2011, kde sa sledovala vzdelanostná štruktúra obyvateľstva vyplýva, že v meste Michalovce je najpočetnejšia zložka s najvyšším dosiahnutým vzdelaním stredoškolským s maturitou 34,01 % (graf 8). Druhou najpočetnejšou zložkou je obyvateľstvo s vysokoškolským vzdelaním (21,22 %) a po nej nasleduje zložka so stredoškolským vzdelaním bez maturity (17,32 %). Pri porovnaní dosiahnutého vzdelania v meste Michalovce so Slovenskom vidíme, že v meste je vyšší podiel obyvateľov so stredoškolským vzdelaním s maturitou oproti SR približne o 5 percentuálnych bodov. V Michalovciach je takisto vyšší podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním, približne o 8 percentuálnych bodov oproti Slovensku. Ostatné zložky vzdelanostnej štruktúry má mesto Michalovce menej zastúpené ako je to na Slovensku (graf 10).

¹⁷ Štatistický úrad SR

Graf 10 Vzdelanostná štruktúra obyvateľov mesta Michalovce v roku 2011¹⁸

Graf 11 Porovnanie vzdelanostnej štruktúry obyvateľov mesta Michalovce a Slovenskej republiky v roku 2011¹⁹

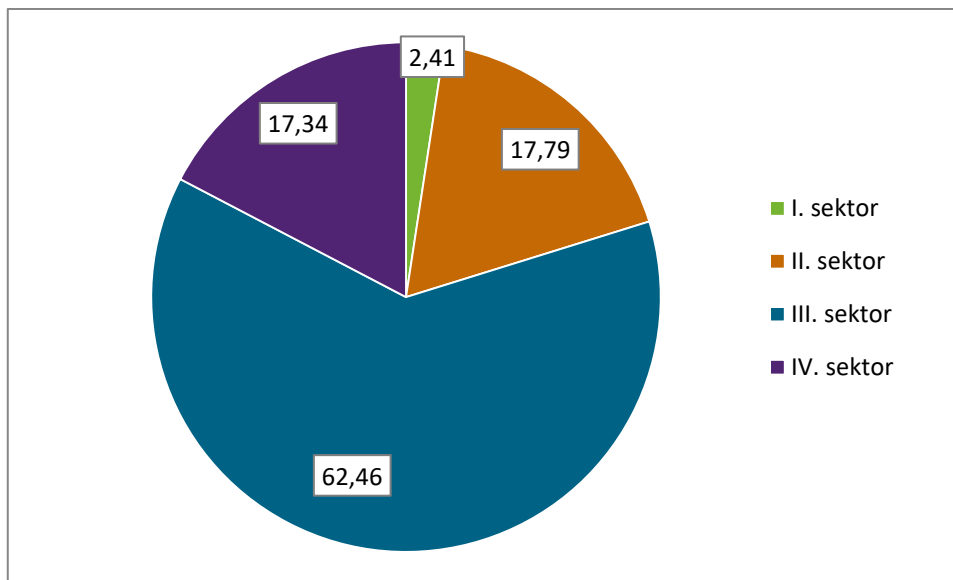
¹⁸ Štatistický úrad SR

¹⁹ Štatistický úrad SR

1.4 Hospodárska základňa

Mesto Michalovce predstavuje cieľovú destináciu pri dochádzke za zamestnaním v rámci regiónu Zemplína. Ku dňu 1.1.2016 bolo zaregistrovaných 3 940 podnikateľských subjektov so sídlom v meste Michalovce.

Graf 12 Podiel ekonomických subjektov podľa sektora hospodárstva

Najmenší podiel v počte ekonomických subjektov majú subjekty v **primárnom sektore**, teda subjekty zamerané na poľnohospodársku produkciu, lesníctvo, ťažbu a služby s tým spojené (graf 3). V minulosti bol primárny sektor zdrojom výrazne väčšieho počtu pracovných miest. Postupnou mechanizáciou a zmenou výroby, ako aj vplyvom poľnohospodárskej politiky Európskeho spoločenstva bol sektor poľnohospodárstva utlmený. Najviac subjektov primárneho sektora sa venuje týmto činnostiam:

- Rastlinná výroba (23 subjektov)
- Živočíšna výroba (17 subjektov)
- Zmiešané hospodárstvo (17 subjektov)
- Služby súvisiace s pestovaním plodín a zberom úrody (19 subjektov)
- Lesné hospodárstvo, ťažba dreva a služby súvisiace s lesníctvom (17 subjektov)
- Riečna akvakultúra (2 subjekty)

Sekundárny sektor predstavuje 17,8 %-ný podiel všetkých ekonomických subjektov (graf 3). Do sekundárneho sektora hospodárstva sa zaraďujú subjekty ktorých činnosť je zameraná na výrobu, remeslá a stavebníctvo. Vzhľadom na počet subjektov a variabilného zamerania ich činnosti, sú tieto informácie uvedené v Prílohe č. 2. Podľa počtu subjektov má výrazné zastúpenie obrábanie kovov a strojárka výroba, výroba textilu a ošatenia, spracovanie dreva a výroba nábytku a iných drevených výrobkov a všetky činnosti spojené so stavebníctvom.

V meste Michalovce sú prítomné výrobné závody so zahraničným vlastníctvom, ktoré predstavujú najväčších zamestnávateľov v regióne. Konkurenčnou výhodou regiónu Zemplína pre lokalizáciu podobných výrobných aktivít predstavuje nízka cena práce. Neatraktívne finančné ohodnotenie

a ponuka práce na pozíciách bez vyššej pridanej hodnoty, a ktoré nekorešpondujú so vzdelanostnou štruktúrou obyvateľstva s prevažujúcim stredoškolským vzdelaním s maturitou a vysokoškolským vzdelaním (graf 10) nie je motivujúca a predstavuje jeden z faktorov odchodu obyvateľstva z mesta. Zaznamenaný nedostatok vyhovujúcej pracovnej sily je do istej miery kompenzovaný s využitím zamestnancov z iných krajín, ako napríklad z Rumunska a Ukrajiny.

Tabuľka 2 Podnikateľské subjekty so zahraničným vlastníctvom

Názov	Výroba	Počet zamestnancov
YAZAKI Wiring Technologies Slovakia s.r.o.	Výroba káblových zväzkov	3000 - 3999
BSH Drives and Pumps s.r.o.	Výroba elektromotorov a čerpadiel	500 - 999
Unomedical, s.r.o.	Výroba jednorazových medicínskych pomôcok	500 - 999
MICHATEK k.s.	Výroba súčiastok do bielej techniky	200 - 249
Ehlebracht Slowakei s.r.o.	Spracovanie granulovaných plastov	100 - 149
TRANCERIE EMILIANE SLOVAKIA s.r.o.	Spracovanie a povrchová úprava kovov, výroba komponentov pre elektromotory	100 - 149
Syráreň Bel Slovensko a.s.	Výroba a predaj tavených syrov, prírodných syrov a sušeného mlieka.	500 - 999

Terciárny sektor, zahŕňajúci ekonomické subjekty poskytujúce služby, obchod a dopravu, predstavuje najväčší podiel podnikateľských subjektov v meste (graf 12). Mesto Michalovce vystupujú ako ekonomické centrum regiónu Zemplína s možnosťou nákupu a využitia služieb. Takisto blízkosť hraníc má vplyv na skutočnosť, že až 1176 ekonomických subjektov (29,85 % všetkých subjektov v meste Michalovce) sa venuje veľkoobchodu, maloobchodu a sprostredkovaniu obchodu s rôznym druhom tovaru.

Vzhľadom na charakter činností subjektov, v terciárnom sektore sa nenachádza zamestnávateľ zamestnávajúci podobný počet ľudí ako výrobné subjekty. Tento stav je však zmiernený početnosťou subjektov, ako aj ich potenciálom generovať vyššiu pridanú hodnotu a tým aj finančnú odmenu pre zamestnanca. Sektor služieb, obchodu a dopravy je kľúčový pre rozvoj cestovného ruchu v regióne. Mesto Michalovce nie je priamo destináciou cestovného ruchu, avšak leží na dopravnej križovatke ciest a železnice, má charakter vstupnej brány do regiónu Zemplína. Navyše má potenciál poskytovať možnosti kultúrneho a športového vyžitia a služieb pre návštevníkov, aké nie je možné zabezpečiť v menších obciach v okolí Zemplínskej Šíravy.

Kvartérny sektor je sektor vzdelanostnej ekonomiky, zastrešujúci subjekty s vysokou pridanou hodnotou, najmä v oblasti vzdelávania, zdravotníctva, poradenstva a IT sektora. Subjekty spadajúce

do kvartérneho sektora majú približne podobnú početnosť ako subjekty v sekundárnom sektore, avšak zamestnávajú výrazne menší počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Všetky aktívne ekonomické subjekty so sídlom v meste Michalovce sú uvedené v Prílohe č.2.

1.5 Infraštruktúrna vybavenosť

Úroveň infraštruktúrnej vybavenosti miest a obcí je výrazným faktorom, ovplyvňujúcim kvalitu života a atraktivitu územia pre potenciálnych investorov. Vybavenosť mesta sociálnou a technickou infraštruktúrou zabezpečuje uspokojenie každodenných potrieb obyvateľov a môže zvyšovať mieru imigrácie obyvateľov do mesta z okolia a iných častí Slovenska. Naopak absencia takejto vybavenosti môže byť jedným z aspektov marginalizácie skúmaného územia z ekonomického či percepčného hľadiska.

1.5.1 Technická infraštruktúra

Komunálne služby v meste zabezpečujú Technické a záhradnícke služby mesta Michalovce. Do kompetencie tejto samostatnej príspevkovej organizácie s právnou subjektivitou spadá výstavba, údržba a správa miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, mestských cintorínov, športových a iných mestských zariadení, mestských historických pamiatok a stavieb, odvoz komunálneho odpadu a čistenie obce, triedenie a separovanie, správa a údržba verejnej zelene a verejného osvetlenia, výstavba, správa a údržba verejných trhovísk a parkovísk a mestských nebytových priestorov.²⁰

Vodovodná a kanalizačná sieť

Zásobované vodou mesta Michalovce je zabezpečované zo skupinového vodovodu spolu s ďalšími 17 obcami. Zdrojmi pitnej vody sú podzemné vody v lokalitách Topoľany a Lastomír, ktoré sú upravované z dôvodu vyššieho obsahu železa a vyššej agresivity a vodné zdroje Vihorlat- Popričný, ktoré nie je nutné upravovať a sú čerpané priamo do vodojemu Biela Hora. Rozvody pitnej vody a odpadových vôd zastrešuje Východoslovenská vodárenská spoločnosť.

Mesto Michalovce má vybudovanú jednotnú verejnú kanalizáciu, ktorá je súčasťou skupinovej kanalizácie, na ktorú sú pripojené aj kanalizácie obcí Vinné, Kaluža a Klokočov.

Zásobovanie energiami

Severozápadnou časťou katastrálneho územia mesta Michalovce prechádza koridor elektrického vedenia 110kV č. V6793, V6790, V6720, ktorý je prevádzkovaný Východoslovenskou energetikou a.s. Košice. Energetické zariadenie V 071/072 Lemešany – Voľa – Vojany, prevádzkované Slovenskou elektrizačnou prenosovou sústavou, a.s. Bratislava, je vedené mimo katastrálne územie mesta Michalovce, konkrétne z obce Voľa cez k.ú. obcí Naciná Ves, Lesné, Rakovec n/O, Moravany smer Laškovce - Vojany. Plánované sú rozvojové stavby elektrického zariadenia v zmysle rekonštrukcie a rozšírenia vedenia 110 kV: Napájanie ES Michalovce – ES Sobrance – ES a vedenie ES Michalovce – ES Voľa.

Hlavným podnikom, ktorý sa stará o výrobu tepla a jeho rozvod je Domspráv spol. s r.o. V dnešnej dobe spravuje v meste spolu 19 plynových kotolní, ktorých celkový inštalovaný výkon je viac ako 121 MW a 1 okresnú odovzdávaciu stanicu tepla s výkonom 0,3 MW.

²⁰ <http://www.michalovce.sk/article-tazs-cinnost.html>

Odpadové hospodárstvo

Od roku 2002 bola uvedená do prevádzky skládka nie nebezpečného odpadu Žabany, nachádzajúca sa v katastrálnom území mesta Michalovce smerom na obec Zbudza - I. etapa s kapacitou 139 097 t odpadu a v roku 2012 bola uvedená do prevádzky II. etapa, pričom jej kapacita je 78 200 t odpadu. Na skládke je povolené zneškodňovať odpad kategórie – ostatný, v zmysle zoznamu uvedeného v integrovanom povolení Slovenskej inšpekcie ŽP, Košice.

Na triedenie odpadu v rodinných domoch sa používajú vrecia, čiže sa uplatňuje tzv. vrecový systém a v bytových domoch sa používajú farebne odlíšené kontajnery. Zber a preprava komunálneho odpadu je zabezpečovaná 1 až 2-krát týždenne, pričom v prípade objemného komunálneho odpadu mesto zabezpečuje zber a prepravu 2-krát ročne, a to počas jarneho a jesenného upratovania²¹. Občania mesta Michalovce majú k dispozícii dva zberné dvory na Lastomírskej ulici a na Partizánskej ulici, kde je možné bezplatne priniesť rôzne druhy odpadov, najmä odpady z papiera a lepenky, plasty, sklo, kovové obaly, drevené obaly, zvyšky farieb a pesticídov, žiarivky, elektroodpad z domácností, biologicky rozložiteľný odpad, jedlé oleje a tuky a iné.

1.5.2 Sociálna infraštruktúra

Prioritnou úlohou mesta Michalovce v oblasti sociálnej starostlivosti o občanov je riešenie dlhodobej starostlivosti zavedením široko rozvetveného a dostupného systému podpôr a služieb so zámerom uspokojenia celého kontinua meniacich sa potrieb starostlivosti v prirodzenom prostredí klienta až po inštitucionálnu starostlivosť. Mesto, v rámci svojho rozpočtu, zabezpečuje pre svojich občanov, v súlade so zákonom a VZN, sociálne služby v zariadení pre seniorov na Ulici J. Hollého (pobytová forma-celoročná), v zariadení opatrovateľskej služby na Ulici J.Hollého (pobytová forma), kde je poskytovaná aj odľahčovacia služba, opatrovateľská služba (terénna forma), prepravná služba (prostredníctvom MOBILITES n.o.) a služby v dennom stacionári, kde mesto prevádzkuje z vlastných prostriedkov zariadenie pre deti predškolského veku od 1 roka do 3 rokov veku dieťaťa a pre deti predškolského veku so zdravotným (telesným) postihnutím od 0,5 roka veku dieťaťa do 3 rokov veku – Kombinovaný denný stacionár pre deti na Ulici Markušovej - zariadenie prevádzkuje dennú zdravotno-výchovnú a rehabilitačnú starostlivosť počas pracovných dní. Mesto poskytuje aj podporné služby v 8 denných centrách (kluboch dôchodcov) ambulantnou formou sociálnej služby, v ktorých seniori môžu rozvíjať svoje športové, rekreačné alebo spoločenské záujmy a aktivity. Mesto okrem uvedených sociálnych služieb pre občanov, poberateľov dôchodkov, poskytuje aj iné služby ako pranie a žehlenie, pedikúru, stravovanie a rehabilitačné služby.

Okrem mesta poskytujú sociálne služby aj organizácie – neverejní poskytovatelia:

- OZ TERESA BENEDICTA:
  - Charitný dom Profesora Hlaváča, Michalovce (zariadenie pre seniorov a zariadenie opatrovateľskej služby),
  - Charitný dom Eriky Jakabovej, Vojčice (zariadenie opatrovateľskej služby),
  - Charitný dom Imricha Halása, Trebišov (zariadenie opatrovateľskej služby),
  - Charitný dom Juraja Jendželovského, Michalovce (špecializované zariadenie).

²¹ www.tazsmi.sk

Súčasťou pobytových sociálnych služieb je sociálne poradenstvo, ošetrovateľská starostlivosť, ubytovanie, upratovanie a iné.

- Charitný dom Profesora Hlaváča, Michalovce (opatrovateľská služba).
- Domov sociálnych služieb, Michalovce;
- Zariadenie núdzového ubytovania – útulok, Baškovce;
- Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím – chránená dielňa, pracovná rehabilitácia;
- Občianske združenie Pozdrav;
- Občianke združenie Nová Cesta, Pro Mente, n.o. a iné²².

Zdravotníctvo

V meste Michalovce poskytuje kompletnú zdravotnú starostlivosť Nemocnica s poliklinikou Svet zdravia a.s., v ktorej sa nachádzajú oddelenia ako gynekológia, pediatria, chirurgia, geriatra, interné, novorodenecké, infekčné, neurologické, onkológia, rádioterapia, chirurgia, urológia, ortopédia, hematológia, transfuziológia, ušno-nosno-krčné, oddelenie úrazovej chirurgie, oddelenie anestézie a intenzívnej medicíny a iné. Ambulantnú starostlivosť zabezpečujú ambulancia diabetológie a porúch látkovej premeny a výživy, ambulancia pneumológie a ftizeológie, ambulancie vnútorného lekárstva, endokrinologické, chirurgické, hematologické a iné ambulancie²³. Zdravotná starostlivosť a sociálna pomoc pacientom a klientom postihnutým psychickými chorobami a poruchami je predmetom činnosti Psychiatrickej nemocnice Michalovce. Úseky liečebno-preventívnej starostlivosti a ošetrovateľstva poskytujú zdravotnú starostlivosť v oblastiach lôžkovej starostlivosti, špecializovanej ambulantnej starostlivosti, spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek a liečebnej výživy a stravovaní²⁴. V meste funguje aj lekárska pohotovosť pre dospelých, deti a dorast a stomatologická pohotovosť.

Školstvo a infraštruktúra športu

Predprimárne vzdelávanie je zabezpečované prostredníctvom 8 materských škôl, nachádzajúcich sa na uliciach Školská, Fraňa Kráľa, J.A.Komenského, Masarykova, Okružná, Leningradská, S.H. Vajanského a J. Švermu. Okrem mestom zriadených materských škôlok v Michalovciach pôsobia aj Cirkevná materská škola bl. biskupa Vasiľa Hopku a Cirkevná materská škola sv. Terezy.

V meste Michalovce sa nachádza 10 základných škôl, pričom základné školy s označením I. až VIII. sú zamerané na šport, najmä na hádzanú, futbal, atletiku, ďalej na cudzie jazyky, matematiku a prírodné vedy a v základnej škole, nachádzajúcej sa na ulici Okružná, sú zriadené triedy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním a alternatívnym vyučovaním a ich zriaďovateľom je mesto. Rímskokatolícky arcibiskupský úrad v Košiciach je zriaďovateľom Cirkevnej základnej školy sv. Michala a v meste sa nachádza aj Spojená škola internátna v Michalovciach na Ul. školskej zložená zo špeciálnej základnej školy internátnej a Základnej školy pri zdravotníckom zariadení, ktorej zriaďovateľom je štát.

²² Komunitný plán sociálnych služieb mesta Michalovce 2013 – 2017

²³ <http://mi.svetzdravia.com/>

²⁴ <http://www.pnmi.sk/>

Stredoškolské vzdelanie poskytujú Gymnázium Pavla Horova na Masarykovej ulici, Gymnázium so štvorročným a osemročným štúdiom na ulici Ľ. Štúra, Obchodná akadémia Michalovce na Kapušianskej ulici, Stredná zdravotnícka škola na Masarykovej ulici, Stredná odborná škola sv. Cyrila a Metoda na Tehliarskej ulici, SOŠ odborná škola obchodu a služieb na Školskej ulici a Stredná odborná škola technická na Partizánskej ulici, ktorá vznikla zlúčením strednej priemyselnej školy elektrotechnickej, strednej priemyselnej školy, strednej odbornej školy Michalovce, stredného odborného učilišťa stavebného a stredného odborného učilišťa strojárskeho. Okrem toho v meste pôsobí aj Súkromná hotelová akadémia na Komenského ulici a Spojená škola a Školský internát na Školskej ulici.

V meste Michalovce sa nachádza pobočka Podnikovo hospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave, ktorá bola založená v roku 1994. Pracovisko v Michalovciach poskytuje vzdelanie na 2 stupňoch vysokoškolského vzdelania, bakalárske štúdium v dennej alebo externej forme je možné absolvovať v študijnom programe Ekonomika a manažment podniku a inžinierske štúdium v dennej a externej forme v programe Finančné riadenie podniku. V meste je aj detašované pracovisko Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce Sv. Alžbety v Bratislave, v programoch ošetrovateľstvo a sociálna práca.

Vo voľnom čase môžu žiaci pracovať v rôznych záujmových krúžkoch nielen v školách, ale aj v Základnej umeleckej škole Michalovce na ulici Štefánikovej, ktorá poskytuje vzdelanie v hudobnom, výtvarnom, literárno-dramatickom a tanečnom odbore. Škola taktiež ponúka výučbu napríklad počítačovej grafiky, animácie alebo digitálnej fotografie. V meste pôsobia aj tri súkromné základné umelecké školy na uliciach Okružná, Komenského a Štefánikova.

Šport zastáva v meste neoddeliteľnú súčasť života jeho obyvateľov, o čom svedčí aj počet občianskych združení a klubov so zameraním na šport a telesnú kultúru, pričom najpopulárnejšie sú kolektívne hry. Najúspešnejším športom je ženská hádzaná v zastúpení klubu IUVENTA Michalovce, ďalej futbalový klub MFK Zemplín Michalovce, ktorý hrá najvyššiu slovenskú futbalovú Fortuna ligu, basketbal (1. BK Michalovce a 1. BK – D Michalovce), hokej (mužská HK Dukla Michalovce a mládežnícky HK Mládež Michalovce), judo (ŠK Judo Zemplín Michalovce), plávanie (PK Orca), stolný tenis (ŠKST Michalovce). Okrem iného v Michalovciach pôsobia kluby, ktoré sa venujú atletike dospelých ale aj mládeže, volejbalu, florbalu, turistike, kickboxu, MMA, silovému trojboju, šachu, boxu, motorizmu, jachtingu a iné.

Športové vyžitie občanov zabezpečujú aj rôzne športové zariadenia ako sú zimný štadión, nová športová hala, multifunkčné ihriská v areáloch škôl, mestská plaváreň., športové ihriská, mestská plaváreň. Obyvatelia si taktiež môžu zahrať šach na terase Námestia slobody na zrekonštruovanej ploche pred budovou B MsÚ.

1.6. SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Poloha v regióne a charakter mesta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dopravné centrum regiónu - Dochádzka do mesta za prácou - Regionálne centrum služieb a obchodu - Primeraná veľkosť mesta- pohodlná dostupnosť všetkých lokalít - Centrum kultúrneho a športového vyžitia - Imigrácia populácie z okolia do mesta - Dostatok voľný plôch, priestoru pre rozvoj mesta <p>Činnosť samosprávy a komunikácia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zriadenie poradných orgánov samosprávy (Rada seniorov, Rada rómskych zástupcov, , Rada cirkví a pod.) - Inovatívnosť mesta (zavádzanie elektronických služieb a GISu) - Vydávanie dvojtyždenníka Michalovčan - Príprava strategických dokumentov a investičných zámerov mesta - Karta seniorov - Mestská televízia <p>Dostupnosť bývania, technickej a občianskej vybavenosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Komplexný prístup revitalizácie sídlisk - Vybudovaná technická infraštruktúra - Dostupnosť bývania, mestské nájomné byty - Široké spektrum a dostatočná kapacita škôl v meste - Prítomnosť zdravotníckej infraštruktúry - Zabezpečenie sociálnych služieb pre seniorov a sociálne slabších obyvateľov - Široká sieť športovísk, športových zariadení a prítomnosť športových klubov v meste <p>Dopravná infraštruktúra v meste</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tranzitná doprava mimo obytných zón - Vybudované kruhové objazdy - Prítomnosť MAD v meste - Kapacita parkovacích plôch - Vytýčené cyklochodníky na území mesta 	<p>Atraktivita mesta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatočné atrakcie pre návštevníkov - Chýbajúca rekreačná lokalita v meste - Rezervy mesta v oblasti marketingu - Energetická náročnosť verejných budov - Nedostačujúca vybavenosť ihriskami a zariadeniami pre deti a mladých - Prevaha individuálnej automobilovej dopravy nad nemotorovou <p>Zamestnanosť</p> <ul style="list-style-type: none"> - Úbytok kvalifikovanej pracovnej sily - Absencia podnikateľského inkubátora - Nedostatok pracovných miest s pridanou hodnotou - Ponuka pracovných príležitostí nekorešpondujúca s ponukou pracovných síl <p>Kultúrna infraštruktúra a kultúrne podujatia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chýbajúce priestory pre galériu, amfiteáter, klubové priestory, a iné kultúrne vyžitie - Absencia Koncepce rozvoja kultúrnej infraštruktúry - Absencia profesionálneho divadla - Financovanie kultúry <p>Populačný vývoj</p> <ul style="list-style-type: none"> - Úbytok obyvateľstva - Starnutie populácie a zvyšovanie tlaku na zabezpečenie sociálnych služieb - Prevaha vystáňovaných nad prisťahovanými do mesta - Nedostatočné pokrytie potrieb zdravotne a mentálne postihnutých obyvateľov so špeciálnymi potrebami - Vnímanie minoritnej rómskej populácie majoritným obyvateľstvom

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Dopravné prepojenie na 2 krajské mestá, ťažiská osídlenia 1. stupňa prepojené prioritnými rozvojovými osami - Blízkosť hraníc s Maďarskom, Poľskom a Ukrajinou - Blízkosť Zemplínskej Šíravy - Živý folklór v regióne - Prítomnosť OOCR - Možnosť čerpania nenávratnej finančnej pomoci z európskych štrukturálnych a investičných fondov 	<ul style="list-style-type: none"> - Absencia diaľničného prepojenia - Útlm poľnohospodárskej produkcie - Prevaha zahraničného kapitálu bez väzieb na región - Absencia pracovných pozícií s pridanou hodnotou - Neatraktívne finančné ohodnotenie zamestnancov v regióne - Využívanie lacnej pracovnej sily z Rumunska, Ukrajiny a pod. - Náročnosť manažmentu územnej spolupráce - Prevaha konkurencie nad kooperáciou subjektov - Zmena rozloženia zrážok v roku a zvýšenie priemernej teploty vzduchu

2 STRATEGICKÁ ČASŤ

Strategická časť obsahuje strategickú víziu mesta Michalovce, pri zohľadnení vnútorných špecifik a určuje hlavné ciele a priority rozvoja mesta. Zároveň rešpektuje princípy regionálnej politiky v záujme dosiahnutia udržateľného rozvoja územia a zohľadňuje rozvojové priority definované na vyššej hierarchickej úrovni. Strategická časť PHSR mesta Michalovce nadväzuje na analytickú časť, keďže vychádza zo SWOT analýzy a v nej identifikovaných oblastí, na ktoré je potrebné zacieliť strategické plánovanie a rozvoj. Stratégia rozvoja mesta Michalovce sa vzťahuje k časovému intervalu rokov 2016-2025, ktoré kopíruje programové obdobie kohéznej politiky EÚ.

2.1 Strategické koncepčné dokumenty na európskej, národnej a regionálnej úrovni

V zmysle zmluvy o fungovaní Európskej únie (čl. 174 a 175) musia všetky aktivity a politiky prispievať k hospodárskej, spoločenskej a územnej kohézii. Rozvojová stratégia mesta zohľadňuje ciele stratégie Európa 2020, ktorá predstavuje desať ročnú stratégiu Európskej únie v oblasti rastu a jej cieľom je vytvoriť podmienky pre inteligentnejší, udržateľnejší a inkluzívnejší rast. Stratégia Európa 2020 obsahuje 7 hlavných iniciatív, ktorých podpora povedie k dosiahnutiu určených cieľov: 1) inovácie – prístup k inováciám, ich financovanie a zavádzanie do procesov, 2) digitálne hospodárstvo, 3) zamestnanosť – podpora rozvoja zručností počas celého života, 4) mládež – zlepšenie výsledkov vzdelávania a uľahčenie vstupu na trh práce, 5) priemyselná politika – podpora malých a stredných podnikateľov, zlepšenie podnikateľského prostredia, rozvoj udržateľnej priemyselnej základne, 6) chudoba – zabezpečenie sociálnej a územnej kohézie, 7) efektívne využívanie zdrojov – efektívne využívanie energií, modernizácia dopravných systémov, oddelenie hospodárskeho rastu od využívania zdrojov.

Realizácia PHSR mesta Michalovce napomôže k naplneniu Územnej agendy Európskej únie 2020, ktorá stavia na cieľoch stratégie Európy 2020, teda k podpore inkluzívnej, inteligentnej a udržateľnej Európy rozmanitých regiónov. K prioritám Územnej agendy patria 1) podpora polycentrického a vyváženého územného rozvoja, 2) podpora integrovaného rozvoja v mestách, vidieckych a špecifických regiónoch, 3) zabezpečenie globálnej konkurencieschopnosti regiónov vychádzajúcej zo silného miestneho hospodárstva, 4) zlepšenie územného prepojenia pre jednotlivcov, komunity a podniky, 5) riadenie a prepájanie environmentálnych krajinných a kultúrnych hodnôt regiónov.

Kohézna politika je hlavným investičným nástrojom Európskej únie na splnenie cieľov Stratégie Európa 2020. V programovom období 2014-2020 bol definovaný Spoločný strategický rámec s 11 tematickými cieľmi:

1. Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií
2. Zlepšenie prístupu k informačným a komunikačným technológiám, zlepšenie ich využívania a kvality
3. Zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov
4. Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch
5. Podpora prispôsobovania sa zmene klímy, predchádzanie a riadenie rizika
6. Zachovanie a ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov
7. Podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach
8. Podpora udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily

9. Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe a akejkolvek diskriminácii
10. Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy pre zručnosti a celoživotné vzdelávanie
11. Posilnenie inštitucionálnych kapacít orgánov verejnej správy a zainteresovaných strán a efektivity i verejnej správy.

Stratégia rozvoja mesta Michalovce je v súlade s cieľmi základného, koncepčného dokumentu realizácie regionálnej politiky – Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR. Vízia regionálneho rozvoja Slovenska je definovaná nasledovne: *“Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých občanov. Každý región bude využívať svoje danosti v prospech svojho udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a územného rozvoja a tým aj Slovenskej republiky, ako vyspelého, hospodársky, politicky a sociálne súdržného členského štátu Európskej únie.”*

Pre naplnenie dlhodobej vízie regionálneho rozvoja SR je stanovený strategický cieľ: *„Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 ich adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť pri súčasnom zvyšovaní kvality života obyvateľov a pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.“* Nosnými prvkami dosahovania dlhodobej vízie sú A) Inteligentný rast: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inováciách, B) Udržateľný rast: podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívne využíva zdroje, C) Inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KÚRS) predstavuje celoštátnu územnoplánovaciu dokumentáciu, ktorá vyjadruje hlavné ciele územnoplánovacej politiky štátu, priestorový rozvoj Slovenskej republiky v celoštátnych a medzinárodných súvislostiach. Hlavnými cieľmi v KÚRS, sú tie, ktoré z pohľadu nástrojov územnoplánovacej politiky môžu čo najlepšie prispieť k rozvoju hospodárskej a sociálnej oblasti spoločnosti v súlade s požiadavkami trvalo udržateľného rozvoja. Predpokladá to vytváranie takých sídelných a priestorových podmienok rozvoja spoločnosti, ktoré budú podporovať rozvoj a využitie existujúcich regionálnych špecifik ako aj viesť k znižovaniu existujúcich rozdielov medzi jednotlivými regionálnymi celkami.

Jedným zo základných predpokladov naplnenia cieľov v otázkach tvorby sídelných systémov, je vytvárať fungujúce sieťové (polycentrické) štruktúry. Znamená to prechod od utilitárnych a do seba uzavretých sídelných jednotiek, predovšetkým jednotlivých obcí a miest, k vzájomne prepojeným sídelným štruktúram. Vytváranie sídelných sietí môže zabezpečiť optimalizáciu sídelnej delby práce, čím sa bude zvyšovať funkčná komplexnosť a teda aj vyššia ponuka služieb pre podnikateľské subjekty a obyvateľstvo. Tvorbu sieťových štruktúr je potrebné podporovať ako na nadmiestnej, tak na nadregionálnej úrovni, s možnosťou ich prepojenia na medzinárodné sídelné siete.

Princípy pomenované v dokumente „Koncepcia územného rozvoja Slovenska“ sa premietli aj do územného plánu VÚC Košického kraja, ktorý kladie akcent na podporu aglomeračného rozvoja osídlenia predovšetkým v zázemí okresných sídelných centier.

Rozvoj mesta Michalovce je do značnej miery determinovaný rozvojom cestnej infraštruktúry, ktorý výrazne zaostáva. Na rozvoj cestnej diaľničnej infraštruktúry mesto Michalovce nemá kompetencie a preto predstavuje výrazné externé ohrozenie, ktoré je potrebné prekonať rozvojom vnútorných silných stránok mesta a využitím externých príležitostí, ktoré budú dostupné.

2.2 Strategický rámec rozvoja mesta Michalovce

Strategický rámec mesta Michalovce bol vytváraný v spolupráci so zamestnancami samosprávy mesta prostredníctvom metódy „zdola - nahor“. Na základe SWOT analýzy, ktorá uzatvára analytickú časť PHSR a poskytuje súhrnný prehľad silných a slabých stránok mesta, ako aj externých príležitostí a ohrození, boli definované opatrenia vychádzajúce z potrieb a charakteristík mesta. Tieto opatrenia boli následne riadiacim tímom transformované na strategické ciele v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti, ktoré boli zastrešené dlhodobou víziou mesta Michalovce. Strategickú víziu nie je vždy možné dosiahnuť v strednodobom horizonte do 10 rokov, ale je dôležité mať definovanú spoločnú predstavu o budúcnosti. Strategický rámec nemá ambíciu definovať konkrétne projektové zámery, ktoré mesto bude realizovať, ale vytýčiť oblasti, na ktoré by sa malo koncentrovať rozvojové úsilie.

Tabuľka 3 Strategický rámec

Vízia	Globálne ciele	Špecifické ciele
<p>„Mesto Michalovce bude živé centrum hospodárstva, kultúry a cestovného ruchu, poskytujúce služby a možnosti vyžitia obyvateľom aj návštevníkom regiónu Zemplína.“</p> <p>Mesto bude atraktívne pre všetky vekové a spoločenské skupiny obyvateľstva, s dôrazom na skvalitnenie života mladých obyvateľov a rodín v meste.“</p>	<p>1. Hospodárska oblasť: „Podporiť tvorbu pracovných príležitostí s vyššou pridanou hodnotou prostredníctvom pomoci malému a strednému podnikaniu najmä v oblasti obchodu a služieb s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu“</p>	1.1 Podpora podnikateľského prostredia a nových investícií
		1.2 Mesto obchodu a služieb
		1.3 Elektronické služby pre občanov
		1.4 Dopravná infraštruktúra
		1.5 Podpora cestovného ruchu
	<p>2. Sociálna oblasť: „Poskytovať širokú škálu sociálnych, kultúrnych, výchovných, športových služieb pre všetkých obyvateľov a návštevníkov v bezpečnom meste“</p>	2.1 Rozvoj sociálnych služieb pre seniorov a zdravotne znevýhodnených obyvateľov
		2.2 Rozvoj sociálnych služieb pre sociálne slabšie skupiny obyvateľstva
		2.3 Rozvoj bývania a infraštruktúry pre rodiny a deti
		2.4 Rozvoj občianskej infraštruktúry a občianskej spoločnosti
		2.5 Rozvoj školskej infraštruktúry
		2.6 Rozvoj kultúrnej infraštruktúry
		2.7 Rozvoj športovej infraštruktúry
	<p>3. Environmentálna oblasť: „Vytvárať atraktívne, zelené a zdravé mesto poskytujúce možnosti oddychu a rekreácie obyvateľov a návštevníkov“</p>	3.1 Rozvoj verejnej zelene
		3.2 Revitalizácia a zatraktívnenie verejných priestranstiev
		3.3 Odpadové a energetické hospodárstvo

2.3 Komentár k strategickému rámcu

Strategická vízia rozvoja mesta Michalovce zohľadňuje jeho pozíciu v celoštátnych strategických dokumentoch a zároveň jeho vnútorné špecifiká. *„Mesto Michalovce bude živé centrum hospodárstva, kultúry a cestovného ruchu, poskytujúce služby a možnosti vyžitia obyvateľom aj návštevníkom regiónu Zemplína. Mesto bude atraktívne pre všetky vekové a spoločenské skupiny obyvateľstva, s dôrazom na skvalitnenie života mladých obyvateľov a rodín v meste.“*

Strategická vízia kladie dôraz na posilnenie pozície mesta ako regionálneho centra, ktoré leží na priesečníku 3 osí rozvoja (Východoslovenská rozvojová os I. stupňa, Prešovsko – michalovská rozvojová os II. stupňa a Juholaborecká rozvojová os IV. stupňa). Pre zabezpečenie štatútu Michaloviec ako regionálneho centra bude potrebné identifikovať a rozvíjať regionálne a nadregionálne funkcie mesta v oblasti služieb, zamestnanosti, dopravy, vzdelávania, technologických a spoločenských inovácií, zdravotníctva či kultúrneho a spoločenského vyžitia. Zabezpečením týchto funkcií dokáže mesto Michalovce naplniť svoju víziu a zvýšiť atraktivnosť pre prisťahovanie nových obyvateľov najmä zo svojho zázemia a okolitých okresov.

Hospodárska oblasť

Globálny strategický cieľ mesta Michalovce v hospodárskej oblasti na roky 2016 – 2025 znie: *„Podporiť tvorbu pracovných príležitostí s vyššou pridanou hodnotou prostredníctvom pomoci malému a strednému podnikaniu najmä v oblasti obchodu a služieb s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu“*. Cieľ reflektuje skutočnosť, že napriek tomu, že v meste Michalovce sídlia pomerne veľkí zamestnávateľia a do mesta dochádzajú zamestnanci z okolia, ponuka práce neodzrkadľuje dopyt ani vzdelanostnú štruktúru obyvateľov. V meste, ako aj v celom regióne, je prevaha ponuky pracovných miest bez vyššej pridanej hodnoty, s nízkym finančným ohodnotením. Dôsledok tohto stavu je výrazná emigrácia najmä mladých obyvateľov do iných častí SR ako aj do zahraničia, resp. nutnosť obyvateľov dochádzať za prácou v turnusoch. Problematické umiestňovanie na trhu práce sa následne prejavuje na kvalite života a sociálnych vzťahoch obyvateľov.

Merateľný ukazovateľ pre vyhodnocovanie progresu v globálnom ciele hospodárskej oblasti by mal byť nárast celkových príjmov mesta.

Pre dosiahnutie tohto cieľa boli zadefinované projektové zámery a opatrenia v piatich špecifických cieľoch.

- **Podpora podnikateľského prostredia a nových investícií**

V rámci tohto špecifického cieľa mesto deklaruje snahu o zvýšenie atraktivity a podporenie príchodu nových investorov, vytvárajúcich pracovné príležitosti, prípravou priestorových podmienok. Mesto neplánuje rozširovať, či budovať nové priemyselné parky a lokality, ale podporiť využívanie existujúcej infraštruktúry a nehnuteľností. Okrem podpory príchodu nových, mesto Michalovce plánuje podporovať aj etablovaných zamestnávateľov s cieľom rozširovania nimi vytvorených pracovných príležitostí. Pre zvýšenie atraktivity mesta a jeho zviditeľnenie medzi investormi bude nevyhnutná intenzívna marketingová činnosť. Za týmto účelom mesto Michalovce disponuje vypracovanou marketingovou stratégiou, ktorej opatrenia a návrhy bude potrebné aplikovať v praxi.

- **Mesto obchodu a služieb**

Okrem veľkých zamestnávateľov mesto Michalovce plánuje podporovať aj malých a stredných podnikateľov, s dôrazom na rozvoj obchodu a služieb. Malé a stredné podniky majú zväčša tuzemské vlastníctvo (Príloha č. 2) a nesú väčší potenciál pre nadväzovanie vzťahov medzi verejným a súkromným sektorom, než veľké zahraničné spoločnosti. Mesto môže podporiť malých a stredných podnikateľov najmä umožnením prenájmu či odpredania mestských nehnuteľností, ďalej organizovaním spoločných podujatí a projektov, podporou lokálnej spotreby prostredníctvom zliav či vzájomných výhod pre obyvateľov a poskytovateľov služieb a tovarov.

- **Elektronické služby pre občanov**

Elektronizácia služieb pre občanov ako aj pre podnikateľov prispeje k zefektívneniu činnosti samosprávy a príspevkových organizácií mesta, zníži verejné výdavky a v neposlednom rade zvýši atraktivitu a konkurencieschopnosť mesta. Mesto Michalovce má v súčasnosti výborný základ pre naplnenie koncepcie SMART CITY, ktorý predpokladá zber a voľnú prezentáciu množstva informácií a zavádzanie technologických inovácií do správy mesta, ako napríklad geografický informačný systém, budovanie vysokorýchlostnej internetovej siete a prepájanie infraštruktúry. Postupný proces rozvoja informatizácia samosprávy je popísaný v dokumente Koncepcia informatizácie samosprávy a mesta Michalovce.

- **Dopravná infraštruktúra**

Hospodársky rozvoj mesta Michalovce, ako aj celého regiónu Zemplína, do určitej miery limituje absencia cestnej infraštruktúry nadradenej hierarchickej úrovne, teda diaľnice alebo rýchlostnej cesty. Vybudovanie takejto komunikácie nie je v kompetencii mesta a napriek tomu, že leží na rozvojovej osi 1. stupňa a výstavba diaľnice D1 až k hraniciam s Ukrajinou je plánovaná v strategických dokumentoch na národnej úrovni, je táto investícia očakávaná až v strednodobom až dlhodobom horizonte.

V Košickom samosprávnom kraji je plánovaný rozvoj integrovanej dopravy, ktorý bude pozostávať z týchto fáz:

- presun autobusovej stanice v Michalovciach (fáza zrealizovaná mestom v r. 2014)
- integrovaný dopravný systém regiónu Košice – projekt KORID,
- mobilné prostriedky pre prímestskú a regionálnu osobnú dopravu v rámci IDS,
- verejný terminál intermodálnej prepravy Košice,
- modernizácia železničnej trate Košice – Michalany – Čierna nad Tisou.

Vzhľadom na to, že tieto aktivity nie sú v kompetencii mesta, ale v kompetencii KSK, ŽSR a MDVRR SR.

Mesto má kompetencie týkajúce sa rekonštrukcie a výstavby cestných komunikácií 4. triedy (miestne komunikácie), chodníkov, cyklotrás a parkovísk. Pri budovaní peších komunikácií mesto bude prihliadať na zabezpečenie bezbariérovosti.

Vzhľadom na komplexnosť dopravnej problematiky a vzájomného pôsobenia jednotlivých druhov dopravy je potrebné zabezpečiť koordinovaný a navzájom prepojený rozvoj jednotlivých prvkov

infraštruktúry. Ako príklad môžeme uviesť riešenie a spoplatnenie parkovacej politiky, avšak vo vzťahu k paralelnej podpore nemotorovej dopravy a výstavbe cyklotrás, zefektívneniu a zatraktívneniu mestskej hromadnej dopravy a jej prepojenia na prímestskú dopravu. Týmto spôsobom bude poskytnutá obyvateľom a návštevníkom mesta alternatíva k využívaniu individuálnej automobilovej dopravy a jej nevyhnutnému spoplatneniu. Na účel popisu vzájomných väzieb a nastaveniu komplexného rozvoja dopravy v meste slúži strategický dokument „Generel dopravy“, ako aj možné využitie GIS mesta.

- **Podpora cestovného ruchu**

Turizmus je vnímaný ako dôležitá hospodárska oblasť, ktorá má potenciál pre tvorbu pracovných príležitostí s vyššou pridanou hodnotou. V minulosti bol región Zemplína vyhľadávanou destináciou domáceho aj zahraničného cestovného ruchu. V súčasnosti už neprichádza do regiónu taký veľký počet návštevníkov a postupne infraštruktúra cestovného ruchu v okolí vodnej nádrže Zemplínska Šírava degraduje. Pre prekonanie tohto stavu mesto Michalovce, v spolupráci s okolitými sídlami, založilo Zemplínsku oblastnú organizáciu cestovného ruchu ZOO CR v roku 2012. Účelom tejto organizácie a aktívneho členstva mesta je zastrešenie spolupráce medzi verejnou a súkromnou sférou, organizovanie spoločných kultúrnych, športových a spoločenských podujatí, obnova a výstavba turistických atrakcií a historických pamiatok a vydávanie propagačných materiálov.

Sociálna oblasť

Globálny strategický cieľ mesta Michalovce v sociálnej oblasti na roky 2016 – 2025 znie: „Poskytovať širokú škálu sociálnych, kultúrnych, výchovných, športových služieb pre všetkých obyvateľov a návštevníkov v bezpečnom meste“. Rozvoj hospodárskej základne bude mať v strednodobom a dlhodobom horizonte pozitívny vplyv na počet a štruktúru obyvateľov v meste Michalovce. V súčasnosti však sledujeme v meste kontinuálny celkový úbytok obyvateľstva a zároveň starnutie obyvateľstva. Tento stav, ako už bolo spomenuté, je dôsledkom štruktúry ponuky pracovných príležitostí priamo v meste a v regióne a následným odchodom produktívnej zložky obyvateľstva. Zároveň sa v meste tvorí skupina obyvateľov bez zamestnania, ohrozených sociálnou exklúziou. Projektové zámery a opatrenia zamerané na poskytovanie sociálnych služieb sú rozpracované v dokumente „Komunitný plán sociálnych služieb“. Proces rozvoja bývania je popísaný v dokumente „Program rozvoja bývania mesta Michalovce“.

Merateľný ukazovateľ pre vyhodnocovanie progresu v globálnom ciele sociálnej oblasti by mal byť celkový nárast počtu obyvateľov mesta. Pre udržanie stabilnej a zdravej populácie mesta, bolo definovaných 7 špecifických cieľov.

- **Rozvoj sociálnych služieb pre seniorov a zdravotne znevýhodnených obyvateľov**

Špecifický cieľ reflektuje aktuálny populačný trend starnutia obyvateľstva, typický pre mesto Michalovce ale aj pre takmer celé územie Slovenska. V meste Michalovce je tento stav umocnený odchodom mladej generácie, ktorá by sa za iných okolností mohla postarať o časť seniorov v domácom prostredí. Mesto poskytuje v súčasnosti širokú škálu služieb pre seniorov, avšak dopyt po zabezpečení služieb a kapacít zariadení sa zvyšuje a bude potrebné ho reflektovať. Špecifický cieľ ďalej vytvára priestor pre definovanie opatrení a projektových zámerov, s cieľom zvýšenia kvality zdravotne znevýhodnených obyvateľov a posilnenie ich integrácie do spoločnosti odstraňovaním bariér.

- **Rozvoj sociálnych služieb pre sociálne slabšie skupiny obyvateľstva**

Druhý špecifický cieľ v sociálnej oblasti združuje investičné a neinvestičné projektové zámery, ktorých cieľom je podporiť integráciu sociálne slabších skupín obyvateľstva do majoritnej spoločnosti. V meste je prítomná segregovaná rómska komunita, nízkopríjmové osoby a osoby bez domova. Zabezpečenie terénnej sociálnej a komunitnej práce bude kľúčové pre prácu so sociálne slabšími skupinami obyvateľstva aj v budúcnosti. Okrem toho mesto deklaruje snahu budovať infraštruktúru pre poskytovanie hygienických služieb či krátkodobého pobytu. Cieľom je motivovať obyvateľov ohrozených sociálnou exklúziou k integrácii do spoločnosti, zapojiť ich do trhu práce a pomôcť im so zvýšením kvality života v meste.

- **Rozvoj bývania a infraštruktúry pre rodiny a deti**

Dokument Program rozvoja bývania v meste Michalovce popisuje proces zvyšovania dostupnosti bývania v meste v súlade s platným územným plánom. Tretí špecifický cieľ v sociálnej oblasti kladie dôraz aj na skvalitňovanie existujúcich sídlisk a obytných zón, zabezpečenie vybavenia infraštruktúry pre trávenie voľného času, napr. detské ihriská a odpočinkové zóny. Okrem budovania infraštruktúry špecifický cieľ predstavuje aj priestor pre realizáciu partnerských projektov mesta s občianskym sektorom, za cieľom podpory zmysluplného trávenia voľného času detí a mladých.

- **Rozvoj občianskej infraštruktúry a občianskej spoločnosti**

Rozvoj občianskej spoločnosti je spojený s pocitom bezpečia a stotožnením obyvateľov s mestom a jeho špecifikami. Opatrenia a projektové zámery združené v tomto bloku majú za cieľ rozvoj mestskej polície, podporu aktívneho zapájania obyvateľov a lokálnych komunít do života mesta a postupné budovanie jeho genia loci (špecifická atmosféra mesta).

- **Rozvoj školskej infraštruktúry**

Povinnosť zabezpečiť infraštruktúru materských a základných škôl, ako preneseného výkonu štátnej správy u obcí, vyplýva mestu zo zákona č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Špecifický cieľ je zameraný na skvalitňovanie výchovno – vzdelávacieho procesu a jeho materiálno – technického zabezpečenia, podporovať spoluprácu škôl a motivovať žiakov a pedagógov k zapájaniu sa do reprezentácie škôl a mesta na súťažiach.

- **Rozvoj kultúrnej infraštruktúry**

Mesto Michalovce je, okrem iného, aj kultúrnym centrom regiónu Dolného Zemplína. V meste sú koncentrované kultúrne stánky a organizujú sa spoločensko – kultúrne podujatia. Mesto Michalovce môže využiť túto silnú stránku pre dizajnovanie produktu cestovného ruchu, ktorý nie sú schopné poskytnúť iné, prevažne vidiecke sídla združené v rámci ZOOCR. Pre zvýšenie atraktivity kultúrnej infraštruktúry bude potrebná investícia do technického stavu budov a ich vybavenia, tvorbu kultúrnych programov a podujatí a nadväzovanie partnerských vzťahov za týmto účelom.

- **Rozvoj športovej infraštruktúry**

Mesto Michalovce má dobre rozvinutú sieť športovísk umožňujúcu obyvateľom mesta venovať sa rôznym druhom športu. Navrhnutý špecifický cieľ stavia na tejto silnej stránke a vytvára priestor pre

jej ďalší rozvoj. Okrem investícií do „tvrdej“ infraštruktúry, mesto plánuje aj naďalej organizovať športové podujatia v spolupráci so športovými klubmi a propagovať možnosti trávenia voľného času.

Environmentálna oblasť

Globálny strategický cieľ mesta Michalovce v environmentálnej oblasti na roky 2016 – 2025 znie: *„Vytvárať atraktívne, zelené a zdravé mesto poskytujúce možnosti oddychu a rekreácie obyvateľov a návštevníkov“*. Environmentálna oblasť je vnímaná prevažne ako oblasť, ktorá si vyžaduje investície a jej benefity sú prevažne v zlepšení kvality života obyvateľov a nie v generovaní ziskov. Pre naplnenie vytýčeného globálneho cieľa boli vytýčené 3 špecifické ciele, pričom realizácia časti z nich nesie potenciál pre úsporu nákladov mesta a dokonca aj podporu podnikateľského prostredia a generovanie ďalších ziskov pre mesto.

Merateľný ukazovateľ pre vyhodnocovanie progresu v globálnom celi environmentálnej oblasti by mala byť celková rozloha revitalizovaných verejných plôch, resp. celkové náklady na zabezpečenie technických služieb mesta.

- **Rozvoj verejnej zelene**

Zelené plochy v meste Michalovce predstavujú dôležitý urbanistický prvok, ktorý prináša rôzne benefity. Takéto lokality sú vhodné pre rekreáciu a športové vyžitie obyvateľov a znižujú dopady klimatických zmien a teplôt v meste v letnom období. Celková dendrologická obnova parkov a lesoparku zvýši ich atraktivitu, ako aj atraktivitu celého mesta. Úvodnou aktivitou v rámci opatrenia by mala byť analýza s cieľom identifikáciou všetkých zelených plôch v meste a ich stavu. Na základe analýzy bude možné pristúpiť ku koncepcnej revitalizácii zelených plôch a parkov s pridanou biologickou a dendrologickou hodnotou.

- **Revitalizácia a zatraktívnenie verejných priestranstiev**

Druhý špecifický cieľ v environmentálnej oblasti je navrhnutý tak, aby zahŕňal projektové zámery revitalizácie verejných priestranstiev, pričom zohľadnená by mala byť prevencia pred následkami klimatických zmien. To znamená zakomponovanie zelenej infraštruktúry priamo v intraviláne mesta. Ako príklad môžeme uviesť výsadbu vertikálnych záhrad, zelených striech či výsadbu uličných alejí. Územie v bezprostrednej blízkosti toku Laborca nesie veľký potenciál pre tvorbu nového atraktívneho verejného priestranstva s napojením na športové zariadenia.

- **Odpadové a energetické hospodárstvo**

Špecifický cieľ reflektuje iniciatívu Európskej komisie, ktorá je na území SR transformovaná do priorit jednotlivých operačných programov na roky 2014-2020 a v rámci ktorých sa bude podporovať rozvoj nízkouhlíkového hospodárstva a zhodnocovanie odpadov. Cieľom Európskej komisie je do roku 2030 dosiahnuť hodnotu 50 % z celkového odpadu, ktorý sa bude vracáť do výrobného procesu, resp. bude energeticky zhodnotený. Odpady budú teda podstatnou surovinou, pričom bude dôležité pripraviť analýzu, aký druh odpadu a na aký účel môže byť použitý a aké príjmy to pre mesto môže generovať. Špecifický cieľ je ďalej zameraný na rekonštrukciu budov a technickej infraštruktúry mesta, zo zámerom zníženia nákladov na prevádzku a údržbu. V rámci opatrenia je možné definovať zámery ako zatepľovanie verejných budov, rekonštrukcia verejného osvetlenia alebo výmena vozového parku.

3 PROGRAMOVÁ ČASŤ

Programová časť PHSR mesta Michalovce logicky nadväzuje na strategickú časť. Programová časť poskytuje podrobnejšie rozpracovanie strategických cieľov a opatrení na úroveň konkrétnych projektov a aktivít združených do tematicky príbuzných opatrení, ktorých realizácia napomôže k dosiahnutiu definovaných strategických cieľov. Formulár P3 - Súhrnný prehľad projektových zámerov je uvedený v Prílohe č. 3.

Zoznam projektových zámerov bol definovaný v spolupráci s obyvateľmi a volenými zástupcami mestského zastupiteľstva ako priority mesta Michalovce. Zoznam projektových zámerov nie je kompletný ani uzavretý. V rámci každoročného hodnotenia realizácie projektových zámerov bude potrebné tento zoznam aktualizovať za účelom tvorby akčného plánu.

V prílohe č. 3 – Formulár P3 je prezentovaný detailný prehľad projektových zámerov vrátane informácií o garantoch jednotlivých projektov (subjektu zodpovedného za realizáciu), predpokladanom termíne a celkových nákladoch realizácie. Projektové zámery boli priradené k operačným programom z programového obdobia Politiky súdržnosti EÚ na roky 2014-2020. Indikátory monitoringu projektov (indikátory výstupu, výsledku a dopadu) neboli v tejto fáze prípravy strategického dokumentu zadefinované pre všetky projektové zámery, pretože budú do značnej miery závisieť od oprávnenosti výdavkov a výšky alokácie jednotlivých výziev na podanie žiadosti o nenávratné finančné príspevky. Projektové zámery obsahujú popis projektu, v ktorom je zhodnotený aktuálny a žiadaný cieľový stav, čo predstavuje základnú vstupnú informáciu pre nastavenie týchto indikátorov v procese prípravy projektu.

Projektové zámery v hospodárskej oblasti							
Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
1. Podpora podnikateľského prostredia a nových investícií	1.1.1. Vytvorenie viacjazyčného prezentačného materiálu pre investorov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru HsM, vedúci organizačného odboru, vedúci referátu komunikácie, propagácie a kultúry, vedúci odboru IaG	N/A	Sprístupniť všetky potrebné informácie pre potreby investovania v meste, vytvoriť komplexný materiál prístupný v rôznych formách aj mimo SR.	Vytvorenie prezentácie mesta v elektronickej a tlačenej podobe vo viacerých jazykoch obsahujúcej komplexné aktuálne informácie.	Potenciálni investori, záujemcovia o investovanie v meste Michalovce
	1.1.2. Bonusy pre podnikateľov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru HsM, vedúci finančného odboru, vedúci odboru V,ŽPaMR	N/A	Zabezpečiť udržateľnosť spoločensky žiaducich činností pre obyvateľstvo	Diferenciácia výšky nájomného zohľadňujúca ekonomickú atraktivnosť jednotlivých služieb a činností v objektoch Mesta.	Podnikatelia, neziskové organizácie, združenia
	1.1.3. Vytvorenie profilov organizácií zriadených mestom	Mesto Michalovce	Riaditeľ MsKS, riaditeľ TaZS, riaditeľ MDS, riaditeľ ZŠ	N/A	Sprístupniť atraktívnou formou všetky potrebné informácie pre potenciálnych klientov jednotlivých zariadení.	Vytvorenie prezentácie zariadení v elektronickej a tlačenej podobe obsahujúcej komplexné aktuálne informácie spracované vo vhodnej forme. Vytvoriť ucelený systém marketingovej propagácie jednotlivých mestských organizácií pri zachovaní jednotného štýlu a formy. Mesto zabezpečí a zrealizuje tvorbu propagačných materiálov, organizácii v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta: Michalovský domov seniorov, Denné centrá seniorov, Detské jasle, Materské školy, Základné školy, ZUŠ, MsKS, TV Mistral, TaZS, SMM, Mestská polícia, TIK, ZOOCR, Nájomné byty...	Potenciálni klienti zariadení, ďalší záujemcovia o služby

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
1.2. Mesto obchodu a služieb	1.2.1. Obnova domu služieb (Rozšírenie možností drobného predaja)	Mesto Michalovce	Vedúci odboru HsM, vedúci odboru V,ŽP a MR	SMM s.r.o.	Zrekonštruovať budovu Domu služieb pre poskytovanie drobných služieb obyvateľstvu na jednom mieste.	Znížiť energetickú náročnosť objektu. Upraviť vnútornú dispozíciu objektu pre poskytovanie drobných služieb obyvateľstvu v ekonomicky efektívnych podmienkach nájmu.	Obyvatelia, podnikatelia poskytujúci služby
	1.2.2. Karta obyvateľa mesta	Mesto Michalovce	Vedúci org. odboru, vedúci referátu komunikácie, propagácie a kultúry, vedúci IaG	Organizácie mesta	Zvýhodniť obyvateľov mesta pri vstupe na kultúrno - spoločensko - športové podujatia, zabezpečiť pre majiteľa karty regionálne zľavy	Zabezpečenie systému vydávania kariet a systému poskytovania regionálnych zliav.	Obyvatelia mesta
1.3. Elektronické služby pre občanov	1.3.1. Rozvoj Geografického informačného systému	Mesto Michalovce	Vedúci odboru IaG	N/A	Rozšíriť a sprístupniť mapové služby mesta a zabezpečiť ich využiteľnosť	Rozšírenie vrstiev GIS systému o ďalšie vrstvy ako sú územný plán, sieť mesta a pod., ich sprístupnenie pre obyvateľov, podnikateľov, úrady.	Obyvatelia mesta, podnikatelia, štátna a verejná správa
	1.3.2. Elektronizácia služieb mesta	Mesto Michalovce	Vedúci odboru IaG	Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby (NASES)	Sprístupniť elektronické služby mesta a zabezpečiť ich všeobecnú použiteľnosť	Efektívna integrácia elektronických služieb mesta do celkovej architektúry eGovernmentu s prepojením na back office mesta. Sprístupnenie elektronických služieb obyvateľom, podnikateľom, úradom.	Obyvatelia mesta, podnikatelia, štátna a verejná správa
	1.3.3. Rozšírenie mestskej optickej siete	Mesto Michalovce	Vedúci odboru IaG	N/A	Rozšíriť optickú sieť mesta prípojkami k organizáciám v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta, zabezpečiť projekt jej využitia včítane aktívnych prvkov	Prepojiť organizácie bez právnej subjektivity aj s právnou subjektivitou v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta prostredníctvom optickej siete, využívanie optickej siete na prenos videosignálu bezpečnostných kamier ako aj ďalšie možnosti v oblasti merania a pod.	Obyvatelia mesta, podnikatelia, štátna a verejná správa

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
1.4. Dopravná infraštruktúra	1.4.1. Dopravný generel mesta	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	N/A	Pripraviť koncepčný materiál pre miestnu samosprávu ale aj pre širokú verejnosť, ktorý bude východiskovým dokumentom pre zefektívnenie dopravnej infraštruktúry v meste Michalovce	Vytvorenie generelu dopravy mesta Michalovce	Obyvatelia mesta
	1.4.2. Zvýšenie kvality existujúcich komunikácií a chodníkov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	TaZS	Vytvoriť bezpečné komunikácie pre peších a vozidlá.	Rekonštrukcia a revitalizácia existujúcich komunikačných ťahov	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.3. Výstavba nových peších chodníkov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V, ŽPaMR	N/A	Vytvoriť bezpečné komunikácie pre peších	Výstavba nových chodníkov na sídliskách v miestach, ktoré sú vychodené obyvateľmi sídlisk. Výstavba nového chodníka k novému cintorínu na Bielej hore	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.4. Budovanie nových cyklochodníkov	Mesto Michalovce	Vedúca odboru V,ŽPaMR	KSK	Ekologizovať dopravu výstavbou cyklotrás	Vybudovanie časti zemplínskej cyklomagistrály v katastri mesta	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.5. Vytváranie cyklochodníkov dopravným značením	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	N/A	Rozšíriť sieť cyklotrás v meste	Vytvorenie cyklotrás v meste značením - prepojenie sídlisk s CMZ a priemyselnými parkmi na komunikáciách, kde to jej šírkové pomery dovoľujú.	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.6. Vytvorenie prístreškov a stanovišť pre bicykle	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	NO turistov	Vybudovať stojiská a kryté prístrešky pre bicykle	Vybudovanie stojísk a krytých prístreškov pre bicykle v súlade s existujúcimi a budovanými trasami cyklotrás.	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.7. Zvyšovanie bezpečnosti prechodov pre chodcov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	TaZS	Zvýšiť bezpečnosť chodcov pri prechádzaní cez komunikácie	Zvýšenie bezpečnosti chodcov v križovatkách nasvetľovaním a debarierizáciou.	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.8. Vybudovanie pešej lávky cez Laborec	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	Povodie Laborca	Skrátiť cestu cez rieku Laborec v ďalšej lokalite mesta	Vybudovanie novej lávky cez Laborec pri Parku Kerta, prepojiť sídlisko Stráňany k CMZ pre peších a cyklistov	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.9. Optimalizácia spojov a zastávok mestskej dopravy	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	Dopravca MAD	Zvýšiť rentabilitu liniek MAD	Zvýšenie záujmu o využívanie spojov MAD v meste, zefektívnenie dopravy v meste.	Obyvatelia mesta, verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	1.4.10. Inštalácia hlásičov do autobusov MHD pre osoby so zrakovými poruchami	Mesto Michalovce	Vedúca odboru V,ŽPaMR	Dopravca MAD	Zvýšiť kvalitu cestovania občanov so zrakovým postihnutím.	Zvýšenie kvality cestovania a debarierizácia pre občanov so zrakovým postihnutím Inštaláciou hlásičov vo vozidlách MAD.	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.11. Výstavba okružnej križovatky – Kuzmányho – prof. Hlaváča	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	TaZS	Zvýšiť bezpečnosť a plynulosť premávky vybudovaním okružnej križovatky	Vybudovanie okružnej križovatky na uzle – Kuzmányho – prof. Hlaváča	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.4.12. Výstavba okružnej križovatky – Štefánikova – Kuzmányho	Mesto Michalovce	Vedúca odboru V,ŽPaMR	TaZS	Zvýšiť bezpečnosť a plynulosť premávky vybudovaním okružnej križovatky	Vybudovanie okružnej križovatky na uzle – Štefánikova – Kuzmányho	Obyvatelia mesta, verejnosť
1.5. Podpora cestovného ruchu	1.5.1. Zavedenie jednotnej propagácie mesta cez príbeh alebo symbol	Mesto Michalovce	vedúci referátu komunikácie, propagácie a kultúry	Zemplínske múzeum, ZOS, Zemplínska knižnica, MsKS	Pre vytvorenie „značky“ mesta je potrebné čerpať návrhy a inšpirácie z čo najširšieho okolia. Malo by to byť niečo, čo dokáže mesto predat a čo zaujme turistov. Chceme ľudí nalákať – chceme aby k nám chceli prísť.	Mesto má svoje symboly, ktoré ho charakterizujú (farby, erb, logo, vlajku, znelku, pečať). Všetky tieto skutočnosti a symboly vystihujú mesto Michalovce a sú medzi samotnými obyvateľmi a nezriedka aj návštevníkmi známe. Stále však mesto nemá svoju jednotnú, konkrétnu a veľmi známu „značku“, ktorá by bola všeobecne akceptovaná a uznávaná v meste, regióne, na Slovensku, alebo dokonca aj v zahraničí. Projekt si kladie za cieľ vybrať spoločne jeden prvok z histórie, geografie, kultúry, športu či spoločenského života mesta Michalovce, na ktorom by bolo možné zakladať ďalšiu propagáciu mesta.	Obyvatelia mesta, verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	1.5.2. Vytvorenie zoznamu pamätihodností na území mesta, jednotné označenie významných historických objektov a diel	Mesto Michalovce	vedúci referátu K,PaK	Zemplínske múzeum, Organizačný odbor	Získať kompletný súpis pamätihodností mesta Michalovce v spolupráci s rôznymi organizáciami zastrešujúcimi jednotlivé oblasti života v meste – kultúra, história, školstvo, folklór, šport a pod.	Samospráva vytvorí súpis pamätihodností mesta. Následne musí MsZ prijať VZN, ktoré bude pojednávať o tejto problematike. Následne je možné označiť jednotne najvýznamnejšie pamätihodnosti, historické budovy v meste.	Obyvatelia mesta, verejnosť
	1.5.3. Vydanie publikácie o významných osobnostiach mesta	Mesto Michalovce	Vedúci org. odboru, vedúci referátu K,PaK	Zemplínske múzeum, MsKS	Vydať publikáciu o meste Michalovce na fotografiách	Zviditeľniť mesto Michalovce typograficky zo zbierok starých pohľadníc a fotografií v tlačenej publikácii.	Obyvatelia a návštevníci mesta
	1.5.4. Pomenovanie vybraných objektov po významných osobnostiach mesta	Mesto Michalovce	vedúci referátu K,PaK	Zemplínske múzeum, ZOS, MsKS, Zemplínska knižnica G. Zvonického	Pripomínať si významné osobnosti mesta pomenovaním objektov a budov ich menom.	Pripomínanie si významných osobností mesta by sa malo stať každodennou nepísanou a nenútenou súčasťou nášho života. Jednou z možných foriem rozšírenia poznania o ľuďoch, ktorí sa zaslúžili o pozitívny rozvoj mesta je pomenovať po nich objekty, budovy, kluby, školy príp. iné. Po vypracovaní základného zoznamu významných osobností mesta Michalovce je možné pristúpiť k jeho využitiu aj pri pomenovaní rôznych objektov. Návrhy na pomenovanie jednotlivých objektov by mali vychádzať z radov samotných užívateľov objektov, príp. od občanov. Rovnako je dôležité umožniť Michalovčanom vyjadriť názor a podnety k pomenovaniu jednotlivých subjektov.	verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	1.5.5. Vytvorenie makety Michalovskej ortodoxnej synagógy	Mesto Michalovce	Vedúci org. odboru, vedúci referátu K,PaK	Zemplínske múzeum Michalovce	Vytvoriť maketu kedysi známej a pre židovskú obce významnej stavby - židovskej synagógy, ktorá existovala v centre mesta	Priblížiť obyvateľom mesta ale najmä návštevníkom židovskej obce navštevujúcich mesto Michalovce kedysi významnú stavbu - židovskú synagógu	Obyvatelia a návštevníci mesta
	1.5.6. Vytvorenie tematických balíčkov cestovného ruchu	ZOOCR	Výkonný riaditeľ ZOOCR	Obce a podnikateľské subjekty pôsobiace v cestovnom ruchu na dolnom Zemplíne	Prilákať väčší počet návštevníkov do mesta Michalovce a regiónu Dolný Zemplín.	Vytvorením balíčkov zvýšiť možnosti a kvalitu poskytovaných služieb v destinácii dolný Zemplín. Podporiť využitie ubytovacích a reštauračných kapacít v meste Michalovce a okolí, spoznávanie histórie, kultúry, pamätihodností. špeciálne balíčky: 1. zameranie na pešiu turistiku 2. špeciálne zamerané balíčky budú orientované na spoznávanie zaujímavých ornitologických stanovišť v oblasti Senianskych rybníkov 3. balíčky so zameraním na poľovníctvo	Obyvatelia a návštevníci mesta
	1.5.7. Fest dobré Michalovce - tancujeme karičku a jeme holubky	Mesto Michalovce	Riaditeľ MsKS, Vedúci organizačného odboru	Zemplínske osvetové stredisko Michalovce	Vytvoriť nový festival, ktorý ponúka zachovanie a rozvíjanie ľudových tradícií folklóru a regionálneho jedla	Zachovávať a rozvíjať ľudový folklór prostredníctvom zemplínskeho tanca – Karičky. Zapojiť doň čo najviac návštevníkov a pokúsiť sa o zápis do Slovenskej knihy rekordov. Spestrením Festu bude aj prezentácia krajového jedla „holúbkov“	Obyvatelia a návštevníci mesta
	1.5.8. Michalovce Michalom a Michaelám pre celé Slovensko	Mesto Michalovce	Riaditeľ MsKS, Vedúci referátu komunikácie, propagácie a kultúry	Nika press s.r.o., Turisticko-informačná kancelária mesta	Podujatie premeniť na TOP podujatie celoštátneho významu	Realizáciou podujatia propagovať Michalovce, prilákať návštevníkov a z Michaloviec vytvoriť miesto „jedinečného stretnutia“ nositeľov mena Michal a Michaela	Obyvatelia a návštevníci mesta

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	1.5.9. Zriadenie turistického vláčika - Zemplínsky motoráčik	ZOOCR	Výkonný riaditeľ ZOOCR	Obce a podnikateľské subjekty pôsobiace v oblasti cestovného ruchu v destinácii dolný Zemplín	V krátkom čase spoznať čo najviac.	Zámerom je zvýšiť možnosti a kvalitu poskytovaných služieb pre návštevníkov regiónu. ako aj to, aby návštevníci Michaloviec mali možnosť spoznať širšie okolie Michaloviec s odborným výkladom s prepojením na Zempl. šíravu, Vinianske jazero a ďalšie okolie Michaloviec do vzdialenosti 15 km	Obyvatelia a návštevníci mesta
	1.5.10. Vytvorenie multimediálnych a audiovizuálnych sprievodcov	Mesto Michalovce	Vedúci org. odboru, vedúci odboru IaG	ZOOCR	Zabezpečiť rozvoj informačných tokov inovatívnymi prístupmi s využitím moderných informačno – komunikačných technológií.	Vytvorením multimediálnych sprievodcov a audiosprievozcov v oblasti cestovného ruchu vzniknú informačné zdroje voľne prístupné bez ďalšej viazanosti na miesto ich uloženia. Vytvorenie audiosprievozcov v rôznych jazykových mutáciách sa umožní prístup k informačným zdrojom aj hendikepovaným osobám (zrakovo postihnuté osoby).	Obyvatelia a návštevníci mesta
	1.5.11. Nadviazanie spolupráce s mestami na Slovensku	Mesto Michalovce	Vedúci org. odboru	N/A	Nadviazať spoluprácu s partnerským mestom na Slovensku, porovnateľným s mesto Michalovce.	Nadviazanie spolupráce so zámerom rozvíjať aktivity medzi mestom Liptovský Mikuláš, ktoré je centrom zimného aj letného turizmu na strednom Slovensku a Michalovcami, ktoré sú centrom letného turizmu na východnom Slovensku, rozvíjať spoluprácu v oblastiach vzdelávania, kultúry a športu, miestneho a regionálneho rozvoja, prírodného prostredia a ekológie, CR a propagácie, činnosti samosprávnych orgánov a vo všetkých oblastiach, kde to bude potrebné.	Obyvatelia a návštevníci mesta

Projektové zámery v sociálnej oblasti							
Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
2.1. Rozvoj sociálnych služieb pre seniorov a odkázaných obyvateľov	2.1.1. Rozširovanie a podpora domácej opatrovateľskej služby	Mesto Michalovce	Vedúci odboru SV	FSR SR	Podpora sociálnych služieb, ktoré napomáhajú čím dlhšiemu zotrvaníu prijímateľa sociálnej služby v domacom prostredí, čo sa javí ako najpriaznivejšia podmienka zlepšovania zdravotného stavu klienta.	Reálne prejavovať dlhodobý a neustály záujem mesta o rozšírenie a rozvoj DOS, monitorovať záujem obyvateľov mesta o túto službu, prioritizovanie DOS pri zostavovaní rozpočtu mesta v rámci sociálnej oblasti	Obyvatelia mesta
	2.1.2. Zriadenie nového denného centra pre seniorov, rozvoj činnosti DC	Mesto Michalovce	Vedúci odboru SV	Občianske združenie Topoľany	Podnecovať aktivitu seniorov, začleňovať do života mesta a spoločnosti, zbavovať ich pocitu osamelosti, vytvárať pocit spolupatričnosti v časti mesta Topoľany.	Zriadiť mestské denné centrum v Topoľanoch a zahájiť a rozvíjať činnosť tejto sociálnej služby.	Verejnosť
	2.1.3. Zriadenie knižnice v Michalovskom dome seniorov	Mesto Michalovce	Riaditeľ MDS	vedúci odboru SV, vedúci odboru IaG	Skvalitnenie voľnočasových aktivít pre klientov MDS	Vybavenie knižnice MDS novými knižničnými titulmi, 5 kreslami, 2 kancelárskymi stolmi, rádiomagnetofónom, stolnými lampami s lupou (LED lampy), rebríkom	Klienti MDS
	2.1.4. Zriadenie „Reminiscenčnej miestnosti“ v Michalovskom dome seniorov	Mesto Michalovce	Riaditeľ MDS	Odbor SV	Cieľom projektu je zriadenia reminiscenčnej miestnosti v MDS, ktorá zlepšuje pamäť, koncentráciu, motoriku, verbálnu a neverbálnu komunikáciu seniorov. Prínosom je spoznanie minulosti a osobnej histórie človeka, čo je kľúčom k pochopeniu jeho osobnosti.	Zámerom zriadenia reminiscenčnej miestnosti v MDS je to, aby realizovala reminiscenčná terapia, ktorá je zameraná na spomienky, čo následne podporuje vyjadrovanie, komunikáciu, interpersonálne vzťahy a pamäť seniorov.	Klienti MDS

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.1.5. Vytvorenie a realizácia projektu „Solidarita medzi generáciami“	Mesto Michalovce	Riaditeľ MDS	Predškolské a školské zariadenia, organizácie v pôsobnosti mesta Michalovce	Cieľom projektu je aktívna súčinnosť všetkých vekových kategórií, čo bude prínosom v rámci solidárnosti medzi generáciami.	Zámerom projektu je podporovať aktívne starnutie vo všetkých oblastiach života, od pracovnej oblasti, cez činnosti v rámci spoločenstva a rodiny, až po schopnosť zachovať si počas starnutia zdravie a nezávislosť, čo by malo tvoriť základ solidarity medzi generáciami. Aktivity budú zamerané na sociálne, ekonomické a kultúrne špecifiká starších ľudí, na zdôrazňovanie pozitívnej roly, ktorú starší ľudia zohrávajú v udržiavaní dobrých vzťahov medzi generáciami v spoločnosti i v rodinách, pri odovzdávaní skúseností, poznatkov a <i>know how</i> .	Obyvatelia mesta - všetky vekové kategórie
	2.1.6. Vybudovanie výťahu v budove MsÚ	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	N/A	Sprístupniť budovu MsÚ aj pre imobilných klientov	Debarierizácia objektu MsÚ na Námestí osloboditeľov vybudovaním výťahu v átriu budovy	Klienti MsÚ
	2.1.7. Nainštalovanie zariadenia pre ľudí so sluchovými poruchami v budove MsKS	Mesto Michalovce	Riaditeľ MsKS	N/A	Umožniť ľuďom so sluchovým postihnutím plnohodnotnú návštevu kultúrnych podujatí	Nainštalovaním indukčnej slučky vo veľkej sále MsKS umožniť ľuďom so sluchovým postihnutím lepšie porozumieť reči účinkujúcich a tak zvýšiť zážitok z návštevy kultúrnych podujatí.	Ľudia so sluchovými poruchami
	2.1.8. Zriadenie „Krizovej pomoci poskytovanej prostredníctvom telekomunikačných technológií“	Mesto Michalovce	Vedúci odboru SV	N/A	Zabezpečiť občanom mesta s nepriaznivým zdravotným stavom v prípade krízovej situácie signalizáciu potreby pomoci	Mesto vytvorí kanceláriu vybavenú komunikačnými technológiami a odborne spôsobilým zamestnancom, ktorý v krízovej situácii poskytne nevyhnutné sociálne poradenstvo s cieľom vyriešiť vzniknutú životnú situáciu.	Obyvatelia mesta

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.1.9. Náramky prvej pomoci	Mesto Michalovce	Riaditeľ MDS	N/A	Cieľom projektu je zníženie sociálnych a bezpečnostných rizík, ktoré naším klientom prinášajú ich zdravotné postihnutia. Ďalším cieľom je zaistenie sebestačnosti a nezávislosti v MDS, zlepšenie zdravotného stavu a eliminovanie počtu hospitalizácií v zdravotníckych zariadeniach a poskytnutie rýchlej prvej pomoci.	Klient zariadenia má náramok pripevnený na ruku 24 hodín denne. Ak u klienta nastane krízová situácia (pád, zhoršenie zdravotného stavu), klient stlačí tiesňové tlačidlo náramku, ktorý ma na ruke. Stlačením tlačidla kontaktuje službu konajúci zdravotný personál k rýchlej pomoci. MDS v rámci grantových projektov plánuje zabezpečiť náramky aj klientom s alzheimerovou chorobou, ktoré upozornia personál, že klient opustil vymedzenú lokalitu.	Klienti MDS
	2.1.10. Vybudovanie špecializovaného zariadenia (služby pre fyzické osoby so stupňom odkázanosti najmenej V)	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V, ŽPaMR, Vedúci odboru SV	N/A	Vybudovať resp. rekonštruovať vhodný objekt mesta, v ktorom sa bude poskytovať sociálna služba fyzickej osobe (FO), ktorá je odkázaná na pomoc inej osobe a jej stupeň odkázanosti je najmenej V. (najmä Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, skleróza multiplex, schizofrénia atď.)	Rekonštrukciou vybraného objektu vybudovať špecializované zariadenie	Verejnosť
	2.1.11. Aktivizovanie „dobrovoľníctva“ ako služby medzi širokou verejnosťou	Mesto Michalovce	Vedúci odboru SV	N/A	Aktivizovať v meste Michalovce dobrovoľnícke služby na pomoc osobám sociálne slabým, zdravotne postihnutým, osamelo žijúcim dôchodcom atď.	Vytvoriť databázu dobrovoľníkov poskytujúcich dobrovoľnícku činnosť v priamom kontakte: čítanie a komunikácia o prečítanom, ručné práce, nácvik motorických činností, sprevádzanie na nákupy, do kostola, spoločné prechádzky, spoločnosť pri lôžku atď.	Verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
2.2. Rozvoj sociálnych služieb pre sociálne slabšie skupiny obyvateľstva	2.2.1. Vybudovanie centra osobnej hygieny	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, Vedúci odboru SV	N/A	Zabezpečiť podmienky na vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny u vymedzenej skupiny občanov mesta.	Využiť vhodný objekt resp. vhodné priestory mesta na vytvorenie centra osobnej hygieny. Určená skupina občanov mesta získa možnosť umytia sa, osprchovania a výmeny obnoseného šatstva v predmetných priestoroch.	Verejnosť
	2.2.2. Podpora rozvoja „Sociálnej rehabilitácie“	Mesto Michalovce , MDS	Riaditeľ MDS	MsÚ OSV	Cieľom projektu je podporiť rozvoj sociálnej rehabilitácie, ktorá zohráva významnú úlohu pri podpore samostatnosti, sebaobsluhy a sebestačnosti.	Sociálna rehabilitácia je dôležitým nástrojom k zabezpečeniu kvalitnejšieho a zmysluplnejšieho života. Zámerom realizovania projektu je podporiť rozvoj základných návykov sebaobsluhy, (oblekanie, základné hygienické návyky, stravovanie a pod.) K ďalšiemu zámeru patrí nácvik používania pomôcok, nácvik domácich prác a nácvik priestorovej orientácie samostatného pohybu. Sociálna rehabilitácia sa bude uskutočňovať v skupinovej alebo individuálnej forme, na základe potrieb.	osoby s ťZP, seniori
	2.2.3. Zriadenie Komunitného centra	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, Vedúci odboru SV	N/A	Riešiť situáciu osôb ohrozených sociálnym vylúčením vytvorením možností pre ich začlenenie sa do spoločnosti a samostatné riešenie svojich problémov	Vybudovať kontajnerovým stavebníkovým systémom v lokalite Angi Mlyn Komunitné centrum (soc. poradenstvo, pomoc pri príprave na školskú dochádzku, sprevádzanie dieťaťa do a zo školského zariadenia, preventívne aktivity, záujmová činnosť)	Verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.2.4. Terénna sociálna práca priamo v komunitách	Mesto Michalovce	Vedúci odboru SV	N/A	Zlepšovanie životných a sociálnych podmienok rómskej komunity žijúcej v segregovaných komunitách a zlepšenie celkovej kvality ich života.	Mesto Michalovce bolo zaradené do projektu „Take away“ (realizovaný prostredníctvom ÚSVRK), čím sa mu vytvorili možnosti pokračovania v NP TSP počas celého programovacieho obdobia do roka 2020. Kontinuálne pokračovanie práce ter. soc. pracovníkov s výhľadom rozšírenia ich činnosti aj na iné lokality v meste.	Obyvatelia mesta
	2.2.5. Zvýšenie zamestnanosti „Od dávok ku mzde“	Mesto Michalovce	Zástupca prednostu MsÚ, riaditeľ TaZS	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny/riaditeľ organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta, odbor SV a útvar primátora MsÚ	Vytváranie podmienok na získavanie pracovných návykov dlhodobo nezamestnaných a tým zlepšenie ekonomických sociálnych, kultúrnych podmienok obyvateľov, zlepšovanie životného prostredia, podpora vzdelávania a poskytovanie sociálnych služieb občanom a rozvoj komunitnej činnosti	Vykonávanie menších obecných služieb nezamestnanými a vykonávanie aktívnej činnosti na podporu získania pracovných návykov, organizovanie dobrovoľníckej služby a absolventskej praxe absolventov škôl s neskorším možným zaradením do pracovného procesu. Priemerne zapojiť cca 120 nezamestnaných ročne	Nezamestnaní obyvatelia mesta, MsÚ a organizácie v zriaď. pôsobnosti mesta
2.3. Rozvoj bývania a infraštruktúry pre rodiny a deti	2.3.1. Zriadenie „Bezpečného domu“ pre matky s deťmi	Mesto Michalovce	Vedúci odboru SV, vedúci odboru HsM	Občianske združenie „Pomoc rodine“ Námestie osloboditeľov 30 Michalovce	Poskytnúť bezpečné bývanie ženám a ich deťom v akútnom čase, kedy zažívajú násilie a pomôcť im aby prevzali kontrolu nad svojím životom. Ženy a deti, ktoré dočasne žijú v bezpečnom ženskom dome, by mali znovu získať pocit, že žijú v bezpečí.	Vyčlenenie sociálneho bytu, alternatívne zrekonštruovanie vhodného priestoru s tromi izbami, sociálnym zariadením a miestnosťou pre sociálnu pracovníčku. V tomto dome by mali nájsť pomoc pred násilníkom v rodine. Bezpečný dom je v súlade so Štandardom Rady Európy.	Obyvatelia mesta - týrane ženy a ich rodiny

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.3.2. Zriadenia „Relax centra“ na zmysluplné trávenie voľného času	Mesto Michalovce	Vedúci odboru školstva a športu	Školské kluby pri ZŠ, MŠ, MC Drobec – materské centrum, Neziskové organizácie pôsobiace pri mládeži	Zriaďiť relaxačný priestor pre deti v predškolskom veku a školopovinné deti s celoročnou prevádzkou Michalovce.	V dopoludňajších hodinách centrum bude slúžiť pre matky s deťmi a v popoludňajších hodinách na využívanie školákmi, ktorí nenavštevujú školskú družinu na zmysluplné využitie voľného času po vyučovaní na voľno časové aktivity, športové interiérové aktivity a iné trávenie voľného času.	Deti a mládež, bývalé a navštevujúce školy v meste
	2.3.3. Vybudovanie relaxačných zón a ihrísk na sídliskách	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	TaZS	Vybudovať nové dostupné a atraktívne športovo oddychových zón na sídliskách	Vybudovanie outdoor fitness resp. workout-ových ihrísk, detských ihrísk a miest na oddych na jednotlivých sídliskách.	Občania mesta bývalí na jednotlivých sídliskách
	2.3.4. Organizovanie Denných letných táborov s orientáciou na prevenciu pred nežiadúcimi javmi	Mesto Michalovce – mestská polícia	Náčelník MsP	VŠ Zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava – detašov. pracovisko Michalovce	Poukázať na nežiaduce vplyvy alkoholu a drog na zdravý vývoj mládeže a zdokonaľovanie vedomosti na úseku cestnej premávky	Počas desaťdňových cyklov letných táborov odprezentovať hravou formou s názornými ukážkami jednotlivé témy	Školopovinná mládež
2.4. Rozvoj občianskej infraštruktúry a občianskej spoločnosti	2.4.1. Vybudovanie domu smútku pri cintoríne Biela hora	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	N/A	Vybudovať dom smútku s krematóriom	Vybudovanie domu smútku na novom mestskom cintoríne na Partizánskej ulici. Zabezpečenie služieb smútočných obrádov priamo v mieste nového cintorína.	Verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.4.2. Realizácia preventívnych prednášok so zameraním na právne povedomie, ochranu života, zdravia a majetku občanov	Mesto Michalovce	Náčelník MsP	N/A	Zvýšiť právne povedomie všetkých skupín obyvateľstva v oblasti ochrany zdravia a majetku.	Prostredníctvom pracovníka MsP (preventista) vykonávať besedy, prednášky, workshopy na rôzne témy, ktorých zámerom je upozorňovať občanov na rôzne protispoločenské javy s cieľom , aby sa nestali obeťami, resp. páchatelmi trestnej činnosti.	Verejnosť
	2.4.3. Rozširovanie mestského kamerového záznamového systému	Mesto Michalovce	Náčelník MsP	Odbor IaG	Zvýšiť bezpečnosť občanov a majetku mesta	Inštalácia nových príp. obmena zastaralých bezpečnostných kamier a následne dobudovanie samostatného operačného strediska kamerového systému s dostatočnou kapacitou pripojenia	Verejnosť
	2.4.4. Rozvoj a modernizácia informačného systému pre riadenie procesov mestskej polície	Mesto Michalovce	Náčelník MsP	Odbor IaG	Zvýšenie kvality služieb MsP prostredníctvom zvýšenia efektivity práce, úspory v oblasti ľudských zdrojov.	Zavedenie portálovo riešeného modulárneho systému (on-line databáza, on-line zadávanie a lustrácia priamo v teréne) slúžiaci k vytváraniu a správe elektronických informácií o udalostiach, ktoré rieši a dokumentuje mestska polícia, príp. sú prirodzenou súčasťou ich činnosti a procesov vnútornej správy.	Pracovníci MsP
	2.4.5. Modernizácia digitálneho spojenia príslušníkov MsP v teréne	Mesto Michalovce	Náčelník MsP	N/A	Zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb MsP	Zlepšenie kvality a procesov súvisiacich s chodom a činnosťou mestskej polície obmenou zastaraného rádiového spojenia o nové digitálne prenosy kompatibilné s PCO a GPS	MsP
	2.4.6. Elektromobilita príslušníkov MsP	Mesto Michalovce	Náčelník MsP	MsÚ	Zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb Mestskej polície	Obmena zastaraného vozového parku o novú technológiu – elektromobil.	MsP

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
2.5. Rozvoj školskej infraštruktúry	2.5.1. Digitalizácia výučby na materských a základných školách	Mesto Michalovce	Vedúci odboru školstva a športu	Riaditelia materských a základných škôl	Zlepšiť a inovovať podmienky vo výchovnom a vzdelávacom procese škôl pre deti, žiakov a pedagógov v triedach a všetkých odborných učebniach na vybraných školách	Zabezpečenie inovatívnych didaktických informačno-komunikačných prostriedkov (interaktívne tabule, tablety, softvér a pod.) na vybraných školách.	Žiaci materských a základných škôl
	2.5.2. Zavedenie vyučovacej metódy CLIL pre posilnenie vyučovacieho procesu v základných školách	Mesto Michalovce	Vedúci odboru školstva a športu	Riaditelia základných škôl	Vytvoriť jazykovú digitálnu učebňu z dôvodu zvýšeného počtu vyučovacích hodín anglického jazyka a výučby ostatných predmetov v anglickom jazyku, Integrovať neязыkové predmety vo výučbe v anglickom jazyku.	IV.ZŠ zaviedla anglický jazyk od prvého ročníka a už 5. rok úspešne tento predmet vyučuje. Ako jediná škola v Michalovciach zaviedla metódu CLIL (integruje neязыkové predmety: matematiku, vlastivedu, prírodovedu, hudobnú výchovu a geografiu s anglickým jazykom a v rámci voliteľných predmetov.) Škola zaviedla nové predmety ako: hravé počty, muzikolam, hravé bádanie, dráma svet čísel, svet krajín a tvorivá dramatika.	Žiaci vybraných základných škôl zapojených do vyučovacej metódy CLIL
	2.5.3. Vytvorenie digitálnej knižnice na základných školách	Mesto Michalovce	Vedúci odboru školstva a športu	Riaditelia základných škôl	Zabezpečiť poskytovanie plnohodnotných knižnično-informačných služieb, rozvíjať čitateľskú gramotnosť uplatnením špecifických metód, podporovať vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti rozvíjania predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti detí a žiakov	Chceme vytvoriť moderný priestor umožňujúci a poskytujúci plnohodnotné knižnično-informačné služby, využívať knižnicu na vyučovacích hodinách aj na voľnočasové aktivity. Vytvorením digitálnej knižnice na základných školách zvýšiť záujem žiakov o čítanie, literatúru a ponúknuť novú formu získavania vedomostí. Digitálne knižnice chceme vybudovať na ZŠ, Ul. Školská 2 a ďalšej vybranej škole.	Zamestnanci, žiaci a rodičovská verejnosť vybraných základných škôl zapojených do uvedeného projektu

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.5.4. Estetizácia a zníženie energetickej náročnosti budov materských a základných škôl	Mesto Michalovce	Vedúci odboru školstva a športu	Riaditeľia základných a materských škôl, OVŽPaMR	Zlepšiť estetické a klimatické podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu detí, hospodárnosť budov znížením spotreby vykurovacích palív, znížiť emisie a zlepšiť kvalitu životného prostredia areálov a okolitej zástavby.	Zlepšenie podmienok výchovno - vzdelávacieho procesu a estetického vzhľadu objektov v meste, opravu fasád, spevnených plôch a oplotenia (prioritne MŠ, Ul. Vajanského, MŠ, Ul. Školská - stará budova, ZŠ, Ul. Moskovská, ZŠ, Ul. Školská, ZŠ, potom Ul. Komenského, ZŠ, Ul. Krymská, ZŠ P.Horova, Ul. Kpt. Nálepku, ostatné MŠ)	Zamestnanci, žiaci a rodičovská verejnosť
	2.5.5 Rekonštrukcia športových ihrísk ZŠ – Vybudovanie multifunkčného športového areálu v Základnej škole T.J.Moussona	Mesto Michalovce	Odbor školstva a športu	Riaditeľ Základnej školy T.J.Moussona, Vedúci odboru IaG, vedúci odboru VŽPaMR,	Zlepšiť podmienky pre športové aktivity žiakov, mládeže, ale aj verejnosti v meste, využitie v rámci mimoškolskej činnosti škôl pri organizovaní mestských či regionálnych súťaží a aktivít.	Potrebná komplexná rekonštrukcia bežeckej dráhy ako aj vybudovanie pomocných ihrísk a multifunkčného ihriska.	Žiaci, mládež a verejnosť
	2.5.6 Rekonštrukcia areálov materských a základných škôl – rekonštrukcia a výstavba detských, multifunkčných, dopravných ihrísk a oddychových zón v areáloch vybraných škôl	Mesto Michalovce	Odbor školstva a športu	Riaditeľia vybraných materských a základných škôl	Zlepšiť podmienky pre výchovno vzdelávací proces a športové aktivity žiakov, mládeže, ale aj verejnosti v meste, využitie v rámci mimoškolskej činnosti škôl.	Zrealizovať komplexnú rekonštrukciu bežeckých dráh, ihrísk ako aj vybudovanie multifunkčného ihriska a iných ihrísk k zlepšeniu podmienok na vybraných školách.	Žiaci, mládež a verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
2.6. Rozvoj kultúrnej infraštruktúry	2.6.1. Rekonštrukcia a modernizácia MsKS	Mesto Michalovce	Riaditeľ MsKS	N/A	Rekonštrukciou a modernizáciou MsKS zvýšiť kvalitu prostredia pre účinkujúcich a návštevníkov kultúrnych podujatí.	Rekonštrukcia a modernizácia veľkej, malej sály MsKS, vstupného vestibulu a hygienických zariadení v celom objekte MsKS. Veľká sála - modernizácia pódia vč. technického vybavenia, opony a šálových vykrytov, rekonštrukcia podhľadu vč. vzduchotechniky – klimatizácie a osvetlenia. Malá sála – bezbariérové sprístupnenie sály, rekonštrukcia a výmena výplni otvorov, modernizácia pódia vč. technického vybavenia, rekonštrukcia podhľadu, modernizácia osvetlenia, vzduchotechnika - klimatizácia, ozvučenie, rekonštrukcia podlahy, výmena sedadiel. Rekonštrukcia hygienických zariadení na všetkých podlažiach	Verejnosť
	2.6.2. Premena objektu Zlatý býk na reprezentačné a kultúrno-spoločenské vyžitie	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, vedúci odboru IaG	MsKS	Rekonštrukcia a obnova nevhodne využívaných priestorov budovy kultúrnej pamiatky – „Zlatý Býk“ s cieľom jej využitia na kultúrno-spoločenské, osvetové účely a účely cestovného ruchu, na aktívnu prezentáciu kultúrneho dedičstva a rozvoj kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu v regióne Zemplín.	Výrazné zvýšenie kvality a rozšírenie poskytovaných služieb, zlepšenie kultúrneho a osvetového potenciálu mesta Michalovce. Rekonštrukcia budovy kultúrnej pamiatky, jej nevhodne využívaných priestorov pre rozvoj cestovného ruchu a na kultúrno-osvetové účely, debarierizácia budovy. Profesionalizácia kultúrno - informačno - turistického centra a jeho povýšenie na európsky štandard.	Obyvatelia mesta, návštevníci

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.6.3. Zabezpečenie mobilnej tribúny	Mesto Michalovce	Riaditeľ MsKS	TaZS a OHMM	Realizovať kultúrne podujatia na rôznych verejných priestranstvách mimo kamennej tribúny v centre mesta.	Mobilná tribúna umožňuje realizovať kultúrne podujatia aj mimo pešej zóny, využívať rôzne verejné priestranstvá, zvýšiť atraktivitu prostredia a počty návštevníkov. Mobilná tribúna: strešný systém 12x10, pódiový systém 12x10x0,8m, vykrývacie plachty – skiny, elektrické reťazové zdvíhacie motory s ovládaním.	Verejnosť
	2.6.4. Zastrešenie tribúny na Námestí osloboditeľov	Mesto Michalovce, MsKS	Riaditeľ MsKS	N/A	Zlepšiť podmienky pre vystupujúcich pri podujatiach na tribúne na Námestí osloboditeľov	Uzatvorenie tribúny z bočných strán a modernizácia tribúny	Verejnosť
	2.6.5. Vytvorenie lapidária sôch a skulptúr	Mesto Michalovce	Vedúci referátu komunikácie, propagácie a kultúry	Zemplínske múzeum	Zhromaždiť plastiky, sochy, súsošia na jednom mieste, v areáli Zemplínskeho múzea	Vytvoriť jedinečnú prehliadku týchto umeleckých diel, aj s krátkym popisom a históriou vzniku, ktoré v dnešnej dobe nemajú prislúchajúce zázemie.	Obyvatelia mesta, návštevníci, školy
	2.6.6. Vytvorenie mestského múzea	Mesto Michalovce	vedúci referátu komunikácie, propagácie a kultúry	Zemplínske múzeum	Zriadiť mestské múzeum zamerané na históriu a súčasnosť Michaloviec	Mestské múzeum by malo za cieľ dokumentovať kultúrno – spoločenský vývoj, historické udalosti v meste a zameriavať sa na prezentovanie živej a neživej prírody, kultúry a iných oblastí v meste Michalovce. Expozície múzea by boli zamerané predovšetkým na skutočnosti z histórie a súčasnosti Michaloviec. Súčasťou kompetencií mestského múzea by bolo aj spracovanie kroniky mesta. Predpokladáme zriadenie v existujúcich vhodných priestoroch ich úpravou.	Verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.6.7. Vytvorenie sôch najvýznamnejších Michalovčanov	Mesto Michalovce	Vedúci referátu komunikácie, propagácie a kultúry	Zemplínske múzeum, ZOS, Zemplínska knižnica, MsKS, MS	Vytvorením sôch najvýznamnejších osobností mesta Michalovce kreovať historické povedomie obyvateľov mesta, posilniť lokálpatriotizmus a hrdosť na vlastných predkov.	Vytvorením sôch najvýznamnejších osobností mesta Michalovce sa buduje historické povedomie obyvateľov mesta a zároveň sa posilní tzv. lokálpatriotizmus a hrdosť na vlastných predkov. Je potrebné umelecké stvárnenie historicky najvýzn. osobností mesta Michalovce prostredníctvom sôch. Umiestnením sôch prebudíme tzv. historickú pamäť obyvateľov a ich hrdosť k príslušnosti k rodnému mestu.	Obyvatelia
2.7. Rozvoj športovej infraštruktúry	2.7.1. Vytvorenie mestských bežeckých okruhov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru školstva a športu	Športové kluby, podnikatelia	Vytvoriť podmienky pre rekreačný beh v meste	Vyznačenie a spropagovanie optimálnych bežeckých okruhov v aspoň 3 častiach mesta, zohľadňujúcich potreby rekreačného behu (dĺžka jedného okruhu min. 3 km, primeraná intenzita dopravy a bezpečnosť)	Obyvatelia, športové kluby, školy
	2.7.2. Vytvorenie náučného chodníka „Širavská výpadovka“	Mesto Michalovce	Vedúci odboru ŠaŠ, Vedúci odboru HsM, Vedúci odboru IaG	Slovenský vodohospo. dársky podnik (SVP)	Sprístupniť verejnosti doposiaľ nevyužívanú časť Zemplínskej širavy patriacu do katastra mesta	Vyznačenie trasy, osadenie informačných tabúl, vytvorenie oddychovej zóny	Občania a návštevníci mesta
	2.7.3. Vytvorenie športového areálu	Mesto Michalovce	Vedúci odboru ŠaŠ, vedúci odboru V,ŽPaMR	MFK Zemplín, TaZS	Prepojiť existujúce športové zariadenia lávkou a zrekonštruovať daný priestor k ďalšiemu športovému využitiu vytvorením športového komplexu na brehoch Laborca.	Zlepšenie podmienok na športové vyžitie obyvateľov mesta vybudovaním lávky cez Laborec, skatboardového, outdoorového, plážového, detského ihriska a bežeckej dráhy.	Športové kluby, školy, verejnosť, návštevníci

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	2.7.4. Rekonštrukcia mestskej plavárne a jej vonkajšieho areálu	Mesto Michalovce	Vedúci odboru ŠaŠ, Vedúci odboru V, ŽPaMR	TaZS	Zlepšenie podmienok športového vyžitia občanov, činnosti plaveckého klubu, tréningov športových klubov, základného plaveckého výcviku žiakov základných škôl a vytvorenie možnosti organizovania súťaží a aktivít pre detí i dospelých	Rekonštrukcia bazénov, kopylitovej steny a vonkajšieho areálu pre otvorenie v letných mesiacoch.	Športové kluby, školy, verejnosť, návštevníci
	2.7.5. Vytvorenie verejnej ľadovej plochy	Mesto Michalovce	Vedúci odboru ŠaŠ, vedúci odboru V, ŽPaMR	TaZS	Zlepšenie podmienok športového vyžitia občanov v zimných mesiacoch, činnosti hokejových klubov, tréningov športových klubov, mimoškolskej činnosti žiakov základných a detí materských škôl, vytvorenie možnosti organizovania súťaží a aktivít pre detí i dospelých	Výstavba / prenájom sezónnej ľadovej plochy menších rozmerov na vybranom priestore v Centrálnej pešej zóne mesta, jej využitie pre deti, mládež v mimoškolskej činnosti i dospelých na nenáročných športových vyžitiach.	Športové kluby, školy, verejnosť
	2.7.6. Modernizácia MŠH	Mesto Michalovce	Vedúci odboru školstva a športu, vedúci odboru V, ŽP a MR	TaZS	Zlepšiť podmienky športového vyžitia občanov, tréningov a činnosti športových klubov, mestských súťaží žiakov základných škôl a vytvoriť možnosti organizovania súťaží a aktivít pre detí i dospelých	K zlepšeniu podmienok je ešte potrebné vymeniť sedadlá, oplástiť budovu, zrekonštruovať suterénne priestory- vybudovať saunu a fitness.	Športové kluby, školy, verejnosť, návštevníci
	2.7. 7. Dobudovanie futbalového štadióna	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V, ŽPaMR	MFK Zemplín	Dobudovať futbalový štadión	Prekrytie tribún, dobudovanie turniketov, dobudovanie tréningového ihriska	Športovci a divácka verejnosť
	2.7. 8. Dobudovanie zimného štadióna	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V, ŽPaMR, vedúci odboru HsM	HK Michalovce	Modernizovať existujúci Zimný štadión	Modernizácia šatní, ochozov, tribúny VIP, obnova obvodového pláštia haly ZŠ, stried a nástupných a vstupných priestorov	Športovci a široká verejnosť
	2.7. 9. Vybudovanie tréningovej haly zimného štadióna	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V, ŽPaMR, vedúci odboru HsM	HK Michalovce	Vybudovať tréningové priestory pre športovcov	Vybudovanie tréningovej haly v priestore medzi zimným štadiónom a mestskou športovou halou	športovci
	2.7. 10. Vytvorenie ďalších priestorov pre halové športy	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V, ŽPaMR, vedúci odboru HsM	Športové kluby	Vytvoriť ďalšie priestory pre športové kluby	Zrekonštruovať priestory telocvične bývalého SOU strojárske na Ul. Močarianskej	Športové kluby, verejnosť

Projektové zámery v environmentálnej oblasti

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
3.1. Rozvoj verejnej zelene	3.1.1. Obnovenie a revitalizácia historického parku Kerta	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, Vedúci odboru IaG	Zemplínske múzeum	Obnoviť a revitalizovať historický park - súčasť národnej kultúrnej pamiatky.	Obnovenie zdravotno-biologického stavu drevín a zelene v parku Kerta, zahusťenie parku novou zeleňou, obnovenie spevnených plôch a altánku, vybudovanie verejného osvetlenia v parku.	Obyvatelia mesta, verejnosť
	3.1.2. Regenerácia medziblokových priestorov sídlisk	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V, ŽPaMR	N/A	Revitalizácia sídliska Západ	Revitalizácia spevnených plôch pojazdných, peších a zelene.	Obyvatelia sídliska Západ
	3.1.3. Vytvorenie vertikálnych zelených, samoudržateľných stien, protihlukové steny	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽP a MR	TaZS	Zníženie hlučnosti spôsobenej dopravou	Vysadenie stromovej zelene na ulici Masarykovej	Bývajúci na Masarykovej ulici
	3.1.4. Vznik stromových alejí pri Laborci, peších a cestných komunikáciách	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	Súkromný sektor	Dosiahnutie ekologických, environmentálnych, izolačných a estetických funkcií	Výsadba vhodných alejových drevín vo vybraných lokalitách	Obyvatelia mesta a návštevníci mesta
	3.1.5. Revitalizácia Parku študentov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	N/A	Vytvorenie zeleného parku na oddych a šport	Výsadba zelene, vybudovanie športových plôch, detského ihriska, vybudovanie vodných plôch, sieť peších a cyklistických chodníkov	Obyvatelia mesta a návštevníci
	3.1.6. Zvýšenie úrovne pripravenosti na zvládnutie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	SVP, š.p., Správa povodia Laborca, Meliorácie, š.p. Bratislava	Zvládnutie rizikových udalostí súvisiacich so zmenou klímy	Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami realizované mimo vodných tokov	Verejnosť

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
3.2. Revitalizácia a zatraktívnenie verejných priestranstiev	3.2.1. Revitalizácia Kostolného námestia	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, vedúci odboru IaG	Zemplínske múzeum	Revitalizovať historické územie a premeniť ho na zelenú zónu.	Likvidácia povrchových vrstiev dekontaminovaných autobusovou dopravou na historicky vzácnom území, komplexná revitalizácia historického územia, vytvorenie zelenej oddychovej zóny, začlenenie územia do okolia historických pamätihodností.	Verejnosť
	3.2.2. Vytvorenie oddychovej zóny v povodí Laborca	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, vedúci odboru IaG	Správa povodia Laborca	Vytvoriť nový cyklistický chodník s prvkami drobnej architektúry	Prepojenie Topolianskej ulice s centrom mesta pozdĺž povodia rieky Laborec, zvýšenie podielu cyklotrás smerujúcich do turisticky zaujímavých miest, upravenie zóny zelene a drobnej architektúry. Riešené územie leží na parcelách vo vlastníctve mesta, resp. na parcelách vo vlastníctve Správy povodia Laborca.	Verejnosť
	3.2.3. Obnova Hrádku ako oddychovej, športovej a kultúrnej zóny	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	N/A	Nadobudnutie pôvodného významu lokality s využitím prírodného a polohového potenciálu lokality	Vybudovanie oddychovej a športovej zóny s využitím existujúcich prvkov zelene, ako aj zakomponovaním národných kultúrnych pamiatok - kaplnky a hvezdárne	Obyvatelia mesta a návštevníci mesta
	3.2.4. Revitalizácia „Centrálneho cintorína červenej armády (Cintorín pamätný v Michalovciach – Pod Hrádkom“)	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	TAZS	Revitalizácia územia	Revitalizácia hrobových miest, obnova oplotenia cintorína a zelene	Obyvatelia mesta a návštevníci

Špecifický cieľ	Názov projektového zámeru	Garant	Kontaktná osoba	Partneri	Cieľ projektu	Opis zámeru	Užívatelia projektu
	3.2.5. Vytvorenie "selfie miest"	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, vedúci odboru IaG	ZOOCR	Zvýšiť konkurencieschopnosť mesta prostredníctvom využitia jeho potenciálu v cestovnom ruchu	Jedná sa o napríklad dizajnové zobrazenie loga mesta (Srdce Zemplína) v CMZ, vytvorenie priestoru pre fotografiu s motívom z histórie mesta, alebo úprava iných vhodných miest vo vybraných lokalitách. Obyvatelia ale aj návštevníci mesta si tak budú môcť vytvoriť obľúbenú „selfie“ fotografiu s charakteristickým obrazom Michaloviec.	Verejnosť
3.3. Odpadové a energetické hospodárstvo	3.3.1. Rekonštrukcie zberných dvorov, prístrešky kontajnerov, podzemné nádoby	Mesto Michalovce	Vedúca odboru V,ŽPaMR	TAZS	Dobudovanie a modernizácia zberných dvorov a kontajnerových stanovišť	Modernizácia odpadového hospodárstva	Obyvatelia mesta
	3.3.2. Zvýšiť úroveň propagácie triedeného zberu	Mesto Michalovce	Vedúca odboru V,ŽPaMR	ENVI-PAK, a.s. Bratislava	Zvýšenie informovanosti obyvateľov mesta o triedenom zbere komunálneho odpadu	Edukačné články a propagačné materiály, odborné vzdelávanie pre školy a občanov	Verejnosť
	3.3.3. Rekonštrukcia a modernizácia tepelného hospodárstva	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR	Správca tep. Hospodárstva	Zníženie nákladov na výrobu tepla pre konečného spotrebiteľa, šetrenie životného prostredia.	Výmena ručne izolovaného oceľového potrubia za predizolované a prehodnotenie priemeru potrubí s ohľadom na potreby tepla a výkonnosť vymenenej čerpacej techniky na kotolniach	Obyvatelia mesta
	3.3.4. Zníženie energetickej náročnosti budov	Mesto Michalovce	Vedúci odboru V,ŽPaMR, vedúci odboru IaG	TaZS, SMM s.r.o., KSK	Zefektívniť prevádzku budov vo vlastníctve mesta	Mesto sa zapojilo do projektu ELENA. V projekte sa vytvorila tepelno-technické štúdie, zamerané na zníženie energetickej náročnosti vybraných budov.	Zamestnanci, nájomníci priestorov, ich klienti

4 REALIZAČNÁ ČASŤ

Realizačná časť PHSR je zameraná na vytýčenie Akčného plánu na rok 2016 s výhľadom do roku 2018, popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR mesta Michalovce, systému monitorovania a hodnotenia plnenia programu a popis vecného a časového harmonogramu realizácie PHSR.

4.1 Akčný plán na rok 2016 s výhľadom do roku 2018

Akčný plán predstavuje zoznam tých projektových zámerov, ktoré boli socio-ekonomickými partnermi identifikované ako prioritné, a pri ktorých mesto Michalovce plánuje začiatok realizácie v intervale najbližších 3 rokoch. Akčný plán vyjadruje snahu naplniť strategické ciele konkrétnymi aktivitami v konkrétnom časovom intervale. Formulár R1 s rozpisom realizácie všetkých projektových zámerov je uvedený v Prílohe č. 4.

Akčný plán na rok 2016 vychádza z návrhu programového rozpočtu mesta Michalovce. Akčné plány na roky 2017 a 2018 predstavujú nadväznú projektové zámery, ktorých začiatok realizácie je plánovaný v tomto časovom intervale. Projektové zámery, ktorých začiatok realizácie je plánovaný na rok 2019 a neskôr, nie sú v tomto akčnom pláne uvedené. Akčné plány sa budú pripravovať v pravidelnom ročnom intervale, ako jeden zo vstupov do tvorby rozpočtu mesta.

Formulár č. R1 – Akčný plán na roky 2016-2018

Projektový zámer	Náklady	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1.1.1. Vytvorenie prezentačného materiálu pre investorov	1 000		X	X							
1.1.2. Bonusy pre podnikateľov	N/A										
1.1.3. Vytvorenie profilov organizácií zriadených mestom	1 000		X	X							
1.3.1. Rozvoj Geografického informačného systému	60 000	X	X	X	X	X					
1.3.2. Elektronizácia služieb mesta	100 000	X	X	X	X	X					
1.3.3. Rozšírenie mestskej optickej siete	200 000		X	X	X	X					
1.4.1. Dopravný generel mesta	40 000			X							
1.4.2. Zvýšenie kvality existujúcich komunikácií a chodníkov	7 030 000		X	X	X	X	X	X		X	X
1.4.3. Výstavba nových peších chodníkov	1 015 000		X		X		X	X	X	X	X
1.4.4. Budovanie nových cyklochodníkov	2 520 000		X	X	X	X	X				
1.4.5. Vytváranie cyklochodníkov dopravným značením	270 000		X	X	X	X	X	X			
1.4.6. Vytvorenie prístreškov a stanovišť pre bicykle	94 500			X	X	X					
1.4.7. Zvyšovanie bezpečnosti prechodov pre chodcov	260 000		X	X	X	X					
1.4.8. Vybudovanie pešej lávky cez Laborec	330 000			X	X	X	X				

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Michalovce na roky 2016 – 2025

Projektový zámer	Náklady	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1.4.9. Optimalizácia spojov a zastávok mestskej dopravy	N/A										
1.4.10. Inštalácia hlásičov do autobusov MHD pre osoby so zrakovými poruchami	25 000	X	X								
1.5.1. Propagácia mesta cez príbeh alebo symbol	10 000		X	X							
1.5.2. Vytvorenie zoznamu pamätihodnosti na území mesta, jednotné označenie významných historických objektov	5 000			X							
1.5.3. Vydanie publikácie - Michalovce na starých fotografiách	50 000	X	X	X							
1.5.5. Vytvorenie makety Michalovskej ortodoxnej synagógy	5 000		X	X							
1.5.6. Vytvorenie tematických balíčkov cestovného ruchu	N/A										
1.5.7. Fest dobré Michalovce - tancujeme karičku a jeme holubky	90 000		X	X	X	X	X	X	X	X	X
1.5.8. Michalovce Michalom a Michaelám pre celé Slovensko	180 000		X	X	X	X	X	X	X	X	X
1.5.9. Zriadenie turistického vláčika - Zemplínsky motoráčik	N/A										
1.5.10. Vytvorenie multimediálnych a audiovizuálnych sprievodcov	3 500	X	X								
1.5.11. Nadviazanie spolupráce s mestami na Slovensku	N/A										

SOCIÁLNA OBLASŤ											
2.1.1. Podpora domácej opatrovateľskej služby	2 500 000	X	X	X	X	X					
2.1.3. Zriadenie knižnice v Michalovskom dome seniorov	1 300	X	X								
2.1.4. Zriadenie „Reminiscenčnej miestnosti“ v Michalovskom dome seniorov	2 000			X							
2.1.5. Vytvorenie a realizácia projektu „Solidarita medzi generáciami“	2 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.1.6. Vybudovanie výťahu v budove MsÚ	42 000		X		X						
2.1.7. Nainštalovanie zariadenia pre ľudí so sluchovými poruchami v budove MsKS	10 000		X								
2.1.9. Náramky prvej pomoci	50 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.2.1. Vybudovanie centra osobnej hygieny	21 000		X	X							
2.2.2. Podpora rozvoja „Sociálnej rehabilitácie“	4 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.2.3. Zriadenie Komunitného centra	101 000	X	X	X							

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Michalovce na roky 2016 – 2025

Projektový zámer	Náklady	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
2.2.4. Terénna sociálna práca priamo v komunitách	500 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
2.2.5. Zvýšenie zamestnanosti „Od dávok ku mzde“	320 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.3.1. Zriadenie „Bezpečného domu“ pre matky s deťmi	133 000		X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.3.3. Vybudovanie relaxačných zón a ihrísk na sídliskách	810 000			X	X	X					
2.3.4. Organizovanie Denných letných táborov s orientáciou na prevenciu pred nežiaducimi javmi	10 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.4.1. Vybudovanie domu smútku pri cintoríne Biela hora	2 020 000			X	X	X					
2.4.2. Realizácia preventívnych prednášok so zameraním na právne povedomie, ochranu života, zdravia a majetku	10 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.4.3. Rozširovanie mestského kamerového záznamového systému	230 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.4.5. Modernizácia digitálneho spojenia príslušníkov mestskej polície v teréne	12 000		X								
2.4.6. Elektromobilita príslušníkov mestskej polície	60 000		X	X	X	X	X	X	X		
2.5.1. Digitalizácia výučby na materských a základných školách	100 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.5.2. Zavedenie vyučovacej metódy CLIL pre posilnenie vyučovacieho procesu v ZŠ	70 000		X	X	X	X					
2.5.3. Vytvorenie digitálnej knižnice na základných školách	80 000			X	X	X					
2.5.4. Estetizácia a zníženie energetickej náročnosti budov materských a základných škôl	2 800 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.5.5. Rekonštrukcia športových ihrísk ZŠ –multifunkčný areál v ZŠ T.J.Moussona	1 320 000			X	X	X	X				
2.5.6. Rekonštrukcia areálov MŠ a ZŠ	450 000		X	X	X	X	X	X	X	X	X
2.6.1. Rekonštrukcia a modernizácia MsKS	830 000		X	X							
2.6.2. Premena objektu Zlatý býk na reprezentačné a kultúrno-spoločenské vyžitie	1 200 000			X	X	X					
2.6.3. Zabezpečenie mobilnej tribúny	100 000			X							
2.6.4. Zastrešenie tribúny na Námestí osloboditeľov	150 000			X							
2.6.5. Vytvorenie lapidária sôch a soch	10 000			X	X						
2.6.6. Vytvorenie mestského múzea	50 000				X						
2.6.7. Vytvorenie sôch najvýznamnejších osobností	100 000			X	X						

Projektový zámer	Náklady	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
2.7.1. Vytvorenie mestských bežecských okruhov	7 000		X	X							
2.7.2. Vytvorenie náučného chodníka „Šíravská výpadovka - Výpust“	22 000		X	X							
2.7.4. Rekonštrukcia mestskej plavárne a jej vonkajšieho areálu	520 000		X	X	X						
2.7.5. Vytvorenie verejnej ľadovej plochy	200 000		X	X	X	X					
2.7. 6. Modernizácia MŠH	250 000		X	X	X	X	X	X			
2.7. 7. Dobudovanie futbalového štadióna	1 020 000			X	X	X					
2.7. 8. Dobudovanie zimného štadióna	2 300 000		X	X	X	X					
2.7. 9. Vybudovanie tréningovej haly zimného štadióna	610 000			X	X	X					
2.7. 10. Vytvorenie ďalších priestorov pre halové športy	205 000			X	X	X					

ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ											
3.1.1. Obnovenie a revitalizácia historického parku Kerta	624 349		X	X							
3.1.2. Regenerácia medziblokov sídlisk	3 510 000			X	X	X	X	X			
3.1.4. Vznik stromových alejí pri Laborci a komunikáciách	103 000		X	X	X	X	X				
3.2.1. Revitalizácia Kostolného námestia	720 000		X	X							
3.2.2. Vytvorenie oddychovej zóny v povodí Laborca	644 349		X	X	X						
3.2.4. Revitalizácia „Centrálneho cintorína červenej armády	10 000	X	X	X							
3.2.5. Vytvorenie "selfie miest"	15 000	X	X								
3.3.1. Rekonštrukcie zberných dvorov, prístrešky kontajnerov, podzemné nádoby	520 000		X	X	X	X					
3.3.2. Zvýšiť úroveň propagácie triedeného zberu	60 000	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.3.3. Rekonštrukcia a modernizácia tepelného hosp.	954 950	X	X	X							
3.3.4. Zníženie energetickej náročnosti budov	50 000		X	X	X						

4.2 Východiská a popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR

Realizácia PHSR predpokladá zabezpečenie činností na úrovni programu a na úrovni projektu. Realizácia sa začína po vypracovaní a schválení dokumentu PHSR mestským zastupiteľstvom a zabezpečuje ju počas platnosti dokumentu, v zmysle platnej legislatívy o podpore regionálneho rozvoja, samospráva. „Obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja : ... b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, pravidelne ho monitoruje a každoročne vyhodnocuje jeho plnenie, zabezpečuje súlad programu

hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis“ (§12 Zákona NR SR č 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja).“

Mesto Michalovce má v oblasti prípravy a realizácie rozvojových projektov dostatočné skúsenosti na základe riešených aktivít v programovom období 2007 – 2013. PHSR mesta Michalovce na roky 2016 – 2025 bol tvorený participatívnym prístupom aj za účelom podnietenia partnerov mesta k realizovaniu spoločných projektov.

Účelom strategického partnerstva miestnych aktérov a mesta Michalovce je podpora realizácie priorít PHSR, ktoré nesú potenciál synergického efektu rozvoja územia, podpora vykonania technických a organizačných opatrení, ktoré budú smerovať k efektívnemu využitiu kapacít a zdrojov jednotlivých partnerov, spoločná komunikácia o krokoch, procesoch a vzťahoch, ktoré by mohli významne ovplyvniť splnenie spoločných rozvojových zámerov. Spolupráca strategických partnerov a mesta je riešená na báze dobrovoľnosti.

4.3 Popis postupov organizačného a inštitucionálneho zabezpečenia realizácie

V rámci organizačného zabezpečenia realizácia PHSR spadá do činnosti samosprávy mesta a je vykonávaná prostredníctvom orgánov mesta. **Mestské zastupiteľstvo** je zastupiteľský zbor mesta Michalovce, zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi mesta Michalovce na štyri roky. Mestské zastupiteľstvo mesta Michalovce má 25 poslancov. Vo vzťahu k realizácii PHSR mestské zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu a schvaľuje kompletný dokument PHSR. Mestské zastupiteľstvo ďalej schvaľuje spolufinancovanie jednotlivých projektov financovaných z európskych štrukturálnych fondov a iných externých dotačných schém. V rámci hodnotenia realizácie PHSR, mestské zastupiteľstvo schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o zmenách a aktualizácii dokumentu. Mestské zastupiteľstvo vo svojich uzneseniach rozdeľuje jednotlivé priority programu a akčného plánu medzi existujúce **komisie** podľa ich tematického zamerania, ktoré sa zaoberajú monitorovaním ich realizácie. V meste Michalovce je vytvorených 10 tematických komisií, konkrétne: finančná komisia; komisia na prenájom majetku mesta; komisia školstva, mládeže a športu; komisia sociálnych vecí a rodiny; komisia výstavby, územného plánu a turizmu; komisia životného prostredia a verejného poriadku; komisia dopravy a miestneho rozvoja; komisia bývania; komisia kultúry a komisia ochrany verejného záujmu.

Najvyšším výkonným orgánom mesta Michalovce a zároveň jeho predstaviteľom je **primátor mesta**. Primátor na základe svojej funkcie rozhoduje vo všetkých veciach správy mesta, ktoré nie sú zákonom alebo štatútom vyhradené mestskému zastupiteľstvu. Vo vzťahu k realizácii PHSR primátor riadi samotný proces realizácie, na programovej úrovni podpisuje uznesenie mestského zastupiteľstva o akceptovaní strategickej časti dokumentu a uznesenie o schválení kompletného dokumentu. Primátor ďalej vykonáva uznesenia a zastupuje mesto vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám, ako napríklad k riadiacim a sprostredkovateľským orgánom operačných programov, dodávateľom a iné.

Inštitucionálne a administratívne zabezpečenie agendy mestského zastupiteľstva a primátora, ako aj orgánov zriadených mestským zastupiteľstvom, je v kompetencii **mestského úradu**, ktorého činnosť organizuje a riadi prednosta. Mestský úrad v plnom rozsahu zabezpečuje administráciu a procesy komunikácie, hodnotenia a monitorovania, okrem prípadov, kedy žiadateľmi a prijímateľmi nenávratných finančných príspevkov budú iné subjekty (partneri mesta).

Kontrolu nakladania s majetkom mesta a s majetkom vo vlastníctve štátu, príp. vo vlastníctve iných právnických alebo fyzických osôb, ktorý bol mestu zverený, účtovníctva, hospodárenia s finančnými zdrojmi mesta, čerpania rozpočtu, jeho zmien a záverečného účtu, správnosti a opodstatnenosti čerpania finančných prostriedkov mesta i účelovo poskytnutých fondov a dotácií vykonáva **kontrolór mesta**.

Tabuľka 4 Zabezpečenie činností realizácie PHSR na úrovni programu

Činnosť	Primátor	Mestské zastupiteľstvo	Komisia MsZ	Mestský úrad	Hlavný kontrolór
Financovanie	riadi	schvaľuje	hodnotí	vykonáva	
Implementácia	riadi	schvaľuje	hodnotí	vykonáva	
Hodnotenie	riadi	schvaľuje		vykonáva	
Monitoring	riadi	schvaľuje	monitoruje	vykonáva	
Kontrola	riadi	schvaľuje	hodnotí		vykonáva

Tabuľka 5 Zabezpečenie činností realizácie PHSR na úrovni projektu

Činnosť	Primátor	Mestské zastupiteľstvo	Komisia MsZ	Mestský úrad – oddelenia	Partneri mesta/ verejnosť
Identifikácia		schvaľuje	navrhuje	spolupracuje	spolupracuje
Príprava				vykonáva	spolupracuje
Financovanie		schvaľuje	hodnotí	vykonáva	spolupracuje
Kontraktácia	vykonáva				
Implementácia				vykonáva	spolupracuje
Monitorovanie		schvaľuje	monitoruje	vykonáva	spolupracuje
Korekcie		schvaľuje	navrhuje	vykonáva	navrhuje

Súčinnosť orgánov mesta Michalovce, organizačných odborov a útvarov mestského úradu a mestských organizácií, je zabezpečená koordinovane a funkčne v rámci platného organizačného poriadku. Tak je zabezpečený plynulý tok informácií a riadenie činností potrebných pre realizáciu PHSR, ako aj činností v rámci projektového cyklu jednotlivých zámerov, vrátane spolupráce s externými subjektmi (príprava projektovej dokumentácie, vybavenie príslušných povolení, proces verejného obstarávania a pod.

4.4 Systém monitorovania a hodnotenia PHSR

Proces monitorovania realizácie PHSR sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého obdobia platnosti PHSR. Monitorovanie realizácie prebieha na úrovni jednotlivých projektov, pričom na úrovni programu sa pripravuje súhrnná monitorovacia správa za každý príslušný rok. Za prípravu monitorovacej správy projektov je zodpovedný odbor informatizácie a grantov mesta Michalovce. Monitorovacia správa za príslušný rok je predkladaná mestskému zastupiteľstvu, ktoré ju schvaľuje. V prípade realizácie projektov financovaných zo zdrojov európskych a štrukturálnych fondov sa mestskému zastupiteľstvu predkladá aj monitorovacia správa schválená riadiacim orgánom. Cieľom monitorovania je získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení na zmenu negatívneho vývoja.

Okrem monitorovania realizácie PHSR v kompetencii mestského úradu, samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky socioekonomických partnerov mesta, ako aj širokej verejnosti a to do termínu začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok.

Výsledky monitorovania budú podkladom pre hodnotenie realizácie PHSR, pričom hodnotenie je stálym procesom sledovania zmien v prioritných oblastiach prostredníctvom navrhnutých ukazovateľov. Hodnotenie PHSR poukazuje na dosiahnutú pozitívnu zmenu vo vzťahu k akčnému plánu a finančnému plánu. V nadväznosti na proces monitorovania sa aj hodnotenie vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania platnosti dokumentu PHSR. Proces hodnotenia sa vykonáva na dvoch úrovniach; strategické hodnotenie sa vykonáva na základe vzniknutej spoločenskej potreby a nutnosti aktualizácie strategického rámca PHSR. Operatívne hodnotenie sa vykonáva v ročnom intervale s cieľom sledovania zmien v jednotlivých prioritných oblastiach. Výstupom procesu hodnotenia je hodnotiaca správa za príslušný rok, ktorá je predkladaná mestskému zastupiteľstvu na schválenie. Hodnotiace a monitorovacie správy PHSR sú podkladom pre rozhodnutie orgánov samosprávy o riadení realizácie programu, prípadne pristúpenie ku korekciám stratégie alebo projektových zámerov, s účelom dosiahnutia cieľov jednotlivých prioritných oblastí. V prípade potreby korekcií mimo rámec pravidelného hodnotenia PHSR budú na základe podnetu a materiálu predloženého mestskému zastupiteľstvu navrhovať komisie mestského zastupiteľstva opatrenia pre odstránenie nedostatkov a nezrovnalostí. Plán hodnotenia a monitorovania PHSR je spracovaný vo formulári č. R5.

Tabuľka 6 Plán hodnotenia a monitorovania

Formulár č. R5 –Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2017	podľa vzniknutej spoločenskej potreby a nutnosti aktualizácie strategického rámca
Operatívne hodnotenie		
Tematické hodnotenie časti PHSR	v roku 2016	hodnotenie oblasti/opatrenia, ktoré bolo identifikované ako rizikové v monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok, hodnotenie plnenia Akčného plánu / ročná periodicita
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	podľa potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov a pri následnom návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	podľa potreby	na základe rozhodnutia primátora, kontrolného orgánu mesta, podnetu poslancov, NKÚ, správy auditu a pod.

4.5 Stručný popis komunikačnej stratégie

Zabezpečenie realizácie PHSR je dosahované koordinovaným prístupom a v spolupráci so socio-ekonomickými partnermi mesta Michalovce. Rôzne formy komunikácie budú súčasťou jednotlivých pripravovaných a realizovaných projektov v rámci informovanosti a publicity (v prípade projektov financovaných zo zdrojov EŠIF) alebo v rámci komunikácie zainteresovaných cieľových skupín. Komunikačná stratégia PHSR mesta Michalovce sa bude uskutočňovať vo vzťahu k obyvateľom mesta, pričom cieľom je, aby boli obyvatelia mesta včas, v dostatočnom rozsahu a primeranou formou informovaní o súvislostiach, ktoré pre nich vyplývajú z realizácie PHSR.

Hlavný nástroj komunikácie mesta predstavuje internetová stránka, mestská televízia TV Mistrál, dvojtyždenník Michalovčan a sociálne siete. Základným obsahom komunikácie mesta voči

obyvateľom je monitorovacia a hodnotiacia správa realizácie PHSR, ktoré sú predkladané mestskému zastupiteľstvu. Do procesu hodnotenia PHSR bude verejnosť zapojená raz ročne formou zberu pripomienok a doplňujúcich návrhov. O realizácii tejto fázy hodnotenia budú obyvatelia včas informovaní.

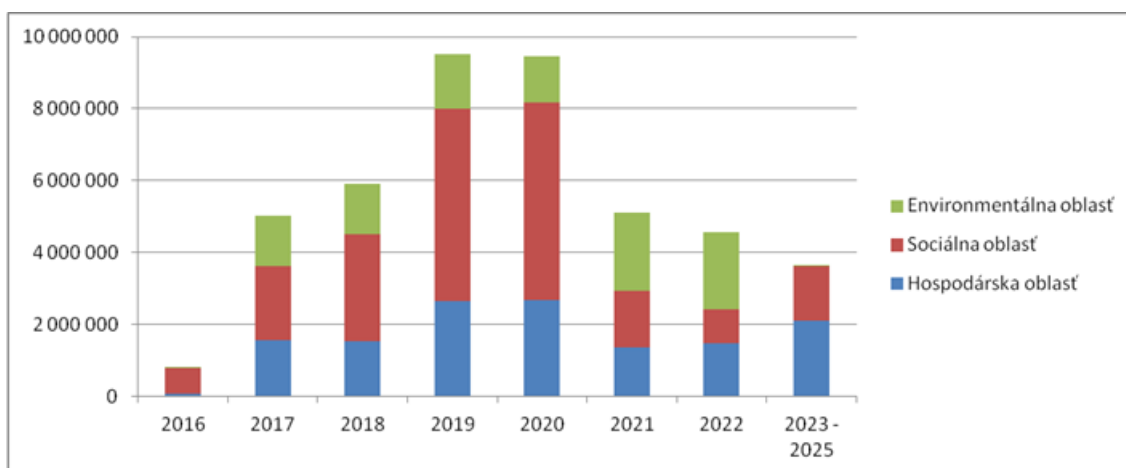
5 FINANČNÁ ČASŤ

5.1 Indikatívny finančný rámec

Základnou podmienkou realizácie finančného riadenia v samospráve je existencia programových dokumentov, akým je aj PHSR mesta Michalovce. Proces programovania zahŕňa vo svojej podstate vymedzenie finančného rámca potrebného pre realizáciu opatrení definovaných v strategickej štruktúre PHSR 2016-2025. Tento účel spĺňa formulár F5 Indikatívny rozpočet, ktorý na základe údajov o plánovaných projektových zámeroch, poskytuje prehľad o výške finančných nákladov potrebných na realizáciu PHSR v jednotlivých oblastiach a v jednotlivých rokoch obdobia platnosti dokumentu. Indikatívny rozpočet by mal mať priamy vzťah k rozpočtu mesta Michalovce. Dokument PHSR, konkrétne jeho realizačná a finančná časť, by mali byť jedným zo vstupných materiálov do procesu tvorby rozpočtu mesta, pretože určujú potreby samosprávy a obyvateľov mesta a určujú plánovaný termín realizácie, ktorý je možné naplniť iba za predpokladu predchádzajúceho vyčlenenia zdrojov.

Formulár č. F5 Indikatívny rozpočet - sumarizácia

Prioritná oblasť	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 - 2025	SPOLU
I. HOSP.	59 750	1 558 250	1 538 000	2 657 000	2 687 000	1 357 000	1 457 000	2 096 000	13 410 000
II. SOC.	736 100	2 047 567	2 962 767	5 342 467	5 498 467	1 570 967	965 967	1 535 400	20 659 700
III. ENVI.	44 800	1 723 199	2 400 199	1 101 450	1 827 000	1 827 000	708 000	18 000	9 979 648
SPOLU	823 150	5 023 016	5 919 466	9 514 916	9 451 467	5 103 967	4 563 967	689 800	44 049 348

Graf 12 Vývoj predpokladaných nákladov na realizáciu projektových zámerov PHSR mesta Michalovce 2016 – 2025

Rozdelenie finančných nákladov v jednotlivých oblastiach a rokoch vychádza z databázy zozbieraných projektových zámerov, odhadu termínu a nákladov ich realizácie.

Realizácia definovaných projektových zámerov bude do značnej miery závisieť od výziev a možností čerpania externej finančnej pomoci (zdroje EÚ, štátne dotácie, dotácie KSK a pod.).

Z tohto dôvodu sa skutočná hodnota preinvestovaných finančných prostriedkov, termíny realizácie projektov v jednotlivých rokoch a prioritných oblastiach, môžu odlišovať od indikatívneho rozpočtu. Indikatívny rozpočet predstavuje najmä referenčný rámec pre vyhodnotenie skutočnej realizácie PHSR v rámci každoročného monitorovania. Po agregovaní predpokladaných nákladov jednotlivých projektových zámerov môžeme zhodnotiť pomerne výrazný rozdiel medzi predpokladanými nákladmi na realizáciu projektov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti.

V hospodárskej oblasti je plánovaná realizácia projektových zámerov v celkovej hodnote **13 410 000,- EUR**. Suma predpokladaných nákladov na realizáciu projektov v sociálnej oblasti predstavuje čiastku **20 659 700,- EUR**, čo odzrkadľuje finančne náročné investície najmä do školskej infraštruktúry a infraštruktúry sociálnych služieb. Projektové zábery v environmentálnej oblasti sú v objeme celkových finančných nákladov **9 979 648,- EUR**.

5.2 Financovanie kapitálových investícií za pomoci EŠIF

Okrem výšky celkovej finančnej alokácie pre realizáciu aktivít naplňajúcich cieľ PHSR mesta Michalovce je podstatný aj zdroj týchto financií. V programovom období 2007 – 2013 bolo na území Slovenskej republiky spolufinancovaných 86 % všetkých verejných projektov zo štrukturálnych a investičných fondov EÚ. Doba platnosti dokumentu PHSR mesta Michalovce kopíruje programové obdobie platné pre čerpanie EŠIF na roky 2014 – 2020. V rámci tohto programového obdobia bolo na Slovensku schválených 6 operačných programov, z ktorých môže mesto žiadať o nenávratný finančný príspevok: OP Efektívna verejná správa, OP Integrovaná infraštruktúra, Integrovaný regionálny operačný program, OP Kvalita životného prostredia, OP Ľudské zdroje a OP Výskum a inovácie, ktoré zohľadňujú 11 tematických cieľov:

- Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií
- Zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality
- Zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov
- Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch
- Podpora prispôsobovania sa zmenám klímy, predchádzanie a riadenie rizika
- Ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov
- Podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach
- Podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily
- Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii
- Investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania
- Posilnenie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy

V čase tvorby PHSR mesta Michalovce nebol zverejnený indikatívny harmonogram výziev všetkých operačných programov na programové obdobie 2014 – 2020. Napriek tomu, na základe dostupných informácií a oprávnenosti samospráv čerpať pomoc z európskych štrukturálnych fondov, boli k jednotlivým projektovým zámerom priradené možnosti financovania z fondov EÚ. Formulár F5 Finančný rámec pre realizáciu PHSR, ktorý tvorí Prílohu č. 5 PHSR mesta Michalovce, poskytuje informácie o štruktúre zdrojov na úrovni jednotlivých projektových zámerov.

Sumár predpokladaných nákladov na realizáciu projektových zámerov priradených k opatreniam, ktoré mali zadefinované odhadované náklady, predstavuje hodnotu **44 049 348,- €**. Z celkového

počtu 95 projektových zámerov bude **40 tematicky oprávnených** pre podanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok z európskych štrukturálnych a investičných fondov. Oprávnenosť týchto 40 projektov predstavuje **38,75 %** celkových nákladov na realizáciu PHSR (**17 071 301,- €**), ktoré by mohli byť financované z EŠIF. Mestský rozpočet by sa mal podieľať na realizácii projektových zámerov vo výške **48,03 % (21 155 982,- €)**, za predpokladu maximálneho využitia externého financovania projektov.

5.3 Alternatívne financovanie kapitálových investícií

Kapitálové investície predstavujú infraštruktúru, na ktorej samosprávy fungujú a sú zároveň jedným z hlavných dôvodov existencie samospráv. Zahŕňajú cesty, chodníky, mosty, zavlažovacie kanály, svetelnú signalizáciu, prečerpávacie stanice vody, čistiarne odpadových vôd, sociálne služby, školy, verejnú dopravu a takmer všetky ďalšie základné prvky moderného života. Pokiaľ chcú mať obyvatelia mesta zabezpečené tieto typy služieb a zariadení, musí byť za ne zaplatené.

Financovanie kapitálových investícií PHSR si vyžaduje hľadanie aj iných zdrojov ako sú európske štrukturálne a investičné fondy. Slovenská republika je typický príklad rozvíjajúcej sa krajiny, ktorá prechádza decentralizáciou na úrovni samospráv, pričom však dominantný podiel príjmov samospráv prichádza od štátu. Kapitálové investície sa teda realizujú za pomoci príspevkov, resp. úverov od centrálnej vlády na základe jej priorít a nie priorít samospráv.

Decentralizácia trvá určitý čas, napriek tomu je žiaduce, aby sa samosprávy posunuli ďalej smerom k samostatnému riadeniu, určovaniu a realizácii vlastných priorít. Bežnými možnosťami kapitálového financovania sú napríklad: príjmy z vlastných zdrojov, rezervy, dlh, príspevky, predaj aktív, nájom, verejné súkromné partnerstvá a dary, pričom často sa používajú kombinácie jednotlivých možností. Samosprávy musia zabezpečiť vlastné zdroje príjmov alebo tok príjmov, ktorý je dostatočný a trvalý na plánovanie a vykonávanie výstavby či nákupu kapitálových investícií.

Samosprávy si môžu požičiavať peniaze na krátke obdobie, keď nemajú dostatok hotovosti na splnenie výdavkov bežného rozpočtu na poskytovanie služieb samosprávy. Druhá možnosť je pôžička na dlhšie obdobie, väčšinou za účelom financovania kapitálových investícií, akými sú kúpa pozemkov, inžinierske práce, premiestnenie sietí, výstavba alebo vybavenie s dlhou životnosťou.

Dlhodobé financovanie, resp. dlhodobý dlhopis má splatnosť vyššiu než 1 rok po dni vydania a predstavuje jeden z najlepších spôsobov financovania kapitálových investícií z nasledovných dôvodov:

- 1) Urýchľuje výstavbu zariadení – prostriedky sú okamžite k dispozícii, kapitálové investície sa môžu ukončiť rýchlejšie, ako keby záviseli od prebytkov bežného účtu.
- 2) Vytvára možnosť na sebestačný podnik – zrealizovaný projekt financovaný z dlhodobého dlhu môže prenájmom svojich služieb generovať dostatočné príjmy na úhradu výdavkov, prevádzku a údržbu, dlhovú službu a potenciálne aj na ďalšie kapitálové výdavky.
- 3) Náklady na kapitálové investície nesú súčasní aj budúci používatelia splácaním dlhu alebo úveru počas životnosti zariadenia alebo vybavenia, pričom náklady nesú všetci používatelia a žiadna generácia nebude nespravodlivo zaťažená.

5.3.1. Zhodnotenie súčasnej finančnej situácie mesta Michalovce

Cieľom tejto kapitoly je zanalyzovať stav majetku a záväzkov mesta Michalovce a zároveň zhodnotiť doterajšie finančné hospodárenie mesta. Pre identifikáciu možných zdrojov financovania je potrebné najprv posúdiť finančnú dôveryhodnosť a finančné zdravie mesta.

Analýzu finančného zdravia vypracoval inštitút INEKO pre všetky samosprávy a VÚC a je dostupná na webovej stránke <http://www.hospodarenieobci.sk/>.

Finančné zdravie mesta vypovedá o tom, do akej miery je hospodárenie udržateľné a či príslušnému mestu nespôsobuje problémy. Hodnota finančného zdravia je udávaná jedným číslom v rozmedzí od 0 po 6 a počíta sa kombináciou piatich vybraných indikátorov finančnej stability: 1. Celkového dlhu, 2. Dlhovej služby, 3. Záväzkov neuhradených 60 a viac dní po lehote splatnosti, 4. Okamžitej likvidity a 5. Základnej bilancie. Celkové skóre finančného zdravia mesta sa počíta ako vážený priemer zo skóre, ktoré získala každá z piatich položiek.

Mesto Michalovce získalo celkové skóre 4,2 z čoho je možno skonštatovať, že finančné zdravie mesta Michalovce je veľmi dobré. Mesto je schopné vytvárať svojou činnosťou dostatočný prebytok príjmov nad výdavkami. Zároveň mesto Michalovce spĺňa podmienky zákona o rozpočtových pravidlách, ktorý definuje pravidlá obozretnosti úverového financovania miest v oblasti návratných zdrojov financovania a má priestor na využívanie nových návratných zdrojov financovania pre svoj rozvoj.

5.3.2 Typy dlhodobého financovania

Úvery komerčných bánk a sporiteľní sú bežným zdrojom financovania kapitálových investícií, pričom tieto inštitúcie slúžia ako ihneď dostupný zdroj financií. Splatnosť takýchto úverov sa pohybuje zvyčajne v lehote 2-5 rokov, pričom túto dobu určuje banka na základe účelu a bankovej politiky. Spravidla by úvery na financovanie kapitálových zariadení či vybavenia nemali prekročiť dobu životnosti financovaného aktíva. Banky určujú aj úrokovú sadzbu na základe trhových sadzieb, dĺžky, zábezpeky a úverovej schopnosti žiadateľa, pričom tieto sadzby môžu byť fixné alebo pohyblivé. Pri výbere medzi týmito dvomi typmi úrokovej sadzby je potrebné posúdiť budúce smerovanie úrokových sadzieb. Fixná sa považuje za výhodnú vtedy, keď úrokové sadzby rastú, pretože ju fixuje na konkrétnu hodnotu a chráni ju pred rastúcimi nákladmi na dlh, pohyblivá je výhodnejšia v prostredí klesajúcej úrokovej sadzby.

Banka stanovuje štruktúru úveru a určuje ako rýchlo sa splatí istina. Vo všeobecnosti sa požadujú mesačné alebo štvrtročné splátky istiny a úroku v rovnakých splátkach po dobu trvania úveru. Bankové úvery sú väčšinou zaistené majetkom samosprávy alebo príslubom budúcich príjmov. Existujú 4 typy štandardných záruk:

- záruka celého majetku samosprávy, napr. nehnuteľnosť,
- príslub pomerných daní alebo dotácie zo štátneho rozpočtu, pričom v tomto prípade samospráva zriadi amortizačný fond iba na účel získavania príjmov a splácania istiny a úroku z úveru,
- záruka budúcich príjmov samosprávy, pričom táto metóda umožňuje banke alebo veriteľovi dať si pripísať miestne dane či iné príjmy na účet v čase ich výberu,
- hotovostný vklad alebo cenné papiere.

Štátne úvery a úvery z medzinárodných rozvojových programov sú ďalším z príkladov dlhodobého financovania, pričom zdroje financovania sú viazané na podporu špecifických programov, akými sú ochrana životného prostredia alebo rozvoj bývania. V dôsledku toho sú tieto zdroje obmedzené na tie samosprávy, ktoré majú danú špecifickú potrebu a dokážu splniť požiadavky úveru. Neexistuje záruka, že žiadosť o úver bude schválená, pričom proces poskytnutia úveru je často veľmi konkurenčný. Podmienky štátnych úverov a úverov z medzinárodných rozvojových programov zvyknú byť menej prísne ako v komerčných bankách, ich cieľom je dlhodobý rozvoj samosprávy a nie zisk. Mnohokrát tieto úvery a ich podmienky určujú politické aspekty a nie financovanie podľa pravidiel.

Štátne a medzinárodné programy ponúkajú úvery na dlhšie obdobie ako komerčné banky. Úrokové sadzby sú zvyčajne založené na schopnosti štátu požičať si peniaze, čo znamená že sadzby sú nižšie ako v komerčných bankách. Fixné úrokové sadzby sú bežné a určujú sa na základe vzťahu k štátnym úrokovým sadzbám.

Tabuľka 7 Výhody a nevýhody úverov komerčných bánk a štátnych úverov

Úvery od komerčných bánk	Štátne úvery a úvery medzinárodných organizácií
Výhody	Výhody
<ul style="list-style-type: none"> - poskytujú ihneď dostupný zdroj financovania - žiadosť o úver je relatívne jednoduchý proces - úverovú analýzu vykonáva banka - nepožaduje sa samostatné úverové hodnotenie od ratingovej agentúry - podmienky úveru sa dajú dojednať 	<ul style="list-style-type: none"> - poskytujú priaznivé a potenciálne flexibilnejšie podmienky financovania (úrokové sadzby, podmienky a štruktúry splácania, záruky a iné ustanovenia o úvere) na pomoc samospráve
Nevýhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> - úroky zvyknú byť vyššie než pri iných typoch dlhu - požiadavky na záruku môžu byť príliš vysoké - podmienky úveru sú všeobecne štruktúrované v prospech veriteľa 	<ul style="list-style-type: none"> - financovanie je obmedzené na špecifický účel definovaný štátom alebo inou inštitúciou - administratívna záťaž písania žiadosti o úver, neisté kladné vyhodnotenie - požiadavky na podávanie správ o projekte a účtovné výkazníctvo - úvery od medzinárodných organizácií môžu obsahovať riziko spojené s výmenou meny

Obligácie samosprávy (komunálne obligácie) je spôsob financovania kapitálových investícií s trvaním 2-5 rokov. V rozvíjajúcich krajinách sú banky primárnym nákupcom obligácií samospráv a nepredávajú ich ďalej, keďže nie je vytvorený sekundárny trh pre takýto segment. Príležitostne banky nakupujú obligácie spolu so súkromným investorom.

Úrokové sadzby obligácií odrážajú aktuálnu situáciu na finančnom trhu, lehotu a štruktúru vydávanej obligácie a úverovú schopnosť samosprávy. Z týchto dôvodov zvyknú byť úrokové sadzby pre obligácie samospráv nižšie než pre úvery súkromných bánk. Samosprávy si môžu takisto vybrať, či budú vydávať obligácie s fixnou alebo pohyblivou sadzbou. Zamestnanci samosprávy a finančný manažér samosprávy by mali v spolupráci s finančným poradcom či bankou zvážiť pri tvorbe štruktúry obligácie spôsobilosť samosprávy prevziať nový dlh, súčasné zákony a dlhové politiky, životnosť financovaných zariadení a dopyt po obligáciách samosprávy. Obligácie sa môžu vydávať ako generálne obligácie, ktoré si vyžadujú daňové ručenie alebo ako dôchodkové obligácie, ktoré si vyžadujú ručenie určeného príjmu na splatenie obligácií.

Vydávanie obligácií podlieha procesu schválenia centrálnou bankou, resp. ministerstvom financií. Tieto orgány skúmajú a potvrdzujú finančné informácie, ktoré samosprávy poskytujú.

Verejno-súkromné partnerstvo alebo tiež PPP projekty (public private partnership) je spôsob financovania a realizácie projektov v spolupráci samosprávy a subjektu či subjektov súkromného sektora za cieľom efektívneho zabezpečenia kvalitnej verejnej infraštruktúry alebo služieb. V praxi realizácia PPP projektu znamená, že určitú verejnú investíciu či službu nebuduje a neprevádzkuje samospráva, ale súkromný sektor. Súkromný partner zabezpečuje výstavbu, resp. realizáciu kapitálovej investície a následnú prevádzku diela a ako protihodnotu poskytuje služby spojené s dielom za platby od používateľov či samosprávy. Verejný sektor tak vystupuje v PPP projektoch ako manažér a kontrolór súkromných dodávateľov. Verejný a súkromný partneri si rozdelia riziká podľa toho, kto z nich vie ktoré riziko lepšie znášať (stavebné riziko, riziko dopytu a pod.) Spolupráca verejného a súkromného sektora formou PPP projektu sa realizuje dlhodobým vzťahom, typicky aj 20 rokov, pričom slovenská legislatíva obmedzuje dĺžku tzv. koncesie na maximálne 30 rokov. Výrazný rozdiel metódy PPP voči klasickej zákazke je, že súkromný partner je následne zodpovedný za dlhodobú prevádzku a údržbu, čo vytvára motiváciu na kvalitnú realizáciu projektu už v počiatočnej fáze. PPP projekty je na území Slovenskej republiky možné realizovať od 1. 1. 2010 prostredníctvom tzv. koncesnej zmluvy. Zákon o verejnom obstarávaní špeciálne upravuje koncesiu na stavebné práce a koncesiu na služby. Pri veľkých projektoch sa využíva vytvorenie tzv. spoločnosti pre zvláštne účely, kde sa v konzorciu stretne viacero firiem zapojených do projektu.

PPP projekty sú štandardným spôsobom zabezpečenia verejnej infraštruktúry a služieb pre občanov, avšak na Slovensku nie je veľa príkladov takto realizovanej spolupráce. Európska komisia podporuje realizáciu verejno-súkromných projektov a za týmto účelom spracovala viacero dokumentov popisujúcich skúsenosti a princípy fungovania spolupráce. PPP projekty podporujú aj inštitúcie ako Európska investičná banka (EIB), Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBRD), OECD a Svetová banka.

Príklady oblastí vhodných pre uplatnenie PPP projektov:

- Administratíva – výstavba, rekonštrukcia a prevádzka budov verejnej správy
- Developerské projekty – mestská výstavba, revitalizácia brownfieldov
- Doprava – cestná, železničná, mestské značenie, parkovací systém, verejná doprava
- IKT technológie
- Školstvo – školy, jedálne, internáty
- Športové a kultúrne zariadenia – cyklotrasy, detské ihriská, kultúrne zariadenia, múzeá
- Technické služby – verejné osvetlenie, údržba komunikácií, odvoz a likvidácia odpadu, údržba zelene, čistiarene odpadových vôd
- Sociálne projekty – zariadenia pre seniorov, detské domovy
- Zdravotníctvo – zdravotnícke zariadenia.

Tabuľka 8 Výhody a nevýhody PPP projektov oproti tradičným verejným zákazkám

PPP projekty	Tradičná verejná zákazka
Výhody	Výhody
<ul style="list-style-type: none"> - rozloženie investičných nákladov v čase, nie je potrebné disponovať rozpočtovými prostriedkami na pokrytie investičných nákladov v úvode projektu - výrazné výkonnostné pohnútky motivujúce dodržať dohodnutú kvalitu služieb - hlavné riziká spojené s výstavbou a prevádzkou projektu sú prevedené na súkromného partnera - orientácia na hodnotu za peniaze v priebehu celého životného cyklu projektu - vyššia predvídateľnosť nákladov a časovej realizácie 	<ul style="list-style-type: none"> - nižšia administratívna náročnosť prípravy projektu - nižšia časová náročnosť prípravy a realizácie projektu
Nevýhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> - nižšia miera flexibility v priebehu projektu a riadenia dlhodobého kontraktu - vyššie náklady spojené s prípravou projektu a procesom výberu súkromného partnera - projekt je drahší o náklady financovania súkromného partnera - dĺžka prípravy a výberu partnera 	<ul style="list-style-type: none"> - často prichádza k predĺženiu doby výstavby a prekročeniu nákladov na výstavbu a prevádzku - nutnosť organizácie výberového konania na dodávateľa v prípade nutnosti obnovy/rekonštrukcie v priebehu doby životnosti investície - všetky riziká spojené s prevádzkou sú na strane verejného sektora - potreba disponovať rozpočtovými prostriedkami pre pokrytie investičných nákladov v úvode projektu

Zoznam skratiek:

EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
GIS	Geografický informačný systém
MDVRR SR	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja
MsÚ	Mestský úrad
NO	Nezisková organizácia
OZ	Občianske združenie
SODB	Sčítanie obyvateľov a domov
SOŠ	Stredná odborná škola
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
ÚPN	Územný plán
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
ZOOCR	Zemplínska oblastná organizácia cestovného ruchu

Záver

Schválenie PHSR v súlade s legislatívou je posledným krokom prípravy dokumentu a zároveň prvým krokom jeho realizácie v nasledujúcom období.

Formulár Z1 – Schválenie PHSR

Schválenie PHSR	
Dokument	<p>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Michalovce na roky 2016 – 2025</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analytická časť – zhodnotenie aktuálneho stavu v meste Michalovce 2. Strategická časť – definícia strategickej vízie a strategického rámca 3. Programová časť – zoznam konkrétnych projektových zámerov a ukazovateľov východiskového a cieľového stavu 4. Realizačná časť – akčný plán, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie realizácie PHSR 5. Finančná časť – finančný rámec pre realizáciu PHSR
Spracovanie	<p>Spracovanie dokumentu v súlade s Metodikou na vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, vydané Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR vo februári 2015</p> <p>Spracovanie dokumentu rešpektovalo princíp partnerstva a bolo vykonané participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov mestského úradu, externých odborníkov a širokej verejnosti.</p> <p>Dodávateľ bol zodpovedný za metodické vedenie, facilitáciu a zostavenie finálneho dokumentu, na základe vstupov pracovných skupín zriadených mestom za účelom spracovania dokumentu.</p> <p>Doba spracovania dokumentu: 01.05.2016 – 5. 8. 2016</p>
Prerokovanie	Prerokovanie finálneho dokumentu v mestskom zastupiteľstve dňa: 6.9. 2016
Schválenie	Na základe návrhu na uznesenie zastupiteľstva dňa: 06.09.2016